

Η ΜΕΛΙΣΣΑ ΤΗΣ ΕΡΜΟΥΠΟΛΕΩΣ

ΤΟΜΟΣ Α΄.

||

ΦΥΛΛΑΔΙΟΝ Ε΄.

Νοέμβριος—Δεκέμβριος τοῦ 1879.

ΜΝΗΣΤΕΙΑ ΚΑΙ ΓΑΜΟΣ ΕΝ ΓΑΛΛΙΑ.

(Ἴδὲ συνέχειαν φυλλάδιον Δ΄.)

«Καλή μου θεῖα, εἶπεν αὐτῆ, ὀφείλω ὑμῖν χάριτας ἐλθούσῃ σήμερον τὴν πρῶταν· ἡ παρουσία ὑμῶν θέλει μὲ σώσει ἀπὸ μεγάλης στενοχωρίας. Περιμένω εἴκοσι συγγενεῖς καὶ φίλους, μετὰ μεσημβριαν ἔχω νὰ ἐτοιμάσω πολλὰ πράγματα, νὰ δώσω διαταγὰς, καὶ νὰ ἐπιτηρῶ τοὺς δύο ἐρωμένους μου περιπλέον. Εἶναι ἀρκετὸν νὰ μὲ κάμῃ νὰ χάσω τὸν νοῦν μου. Εὐχαριστῶ τὸν ὕψιστον, εἰσθε ἐνταῦθα ὅπως μὲ ἀνακουφίσητε ἐκ τῆς ἐπιτηρήσεως μου. Ἐχω ἀπόλυτον ἐμπιστοσύνην εἰς τὴν λεπτότητα τοῦ Κυρίου de Rias· ἀλλ' ὑπάρχουσι κανόνες τινὲς οὗς πρέπει νὰ τηρῶμεν, ὡς γνωρίζετε. Ὅταν ὁ γάμος λάβῃ χώραν ἄπαξ, εἶναι ἀδιάφορον, ἀλλὰ μέχρι τῆς στιγμῆς ταύτης θὰ μοὶ ἐφαίνετο κατὰ μέγιστον ὄρον ἀπρεπὲς ἵνα ἡ θυγάτηρ μου καὶ ὁ γάμβρός μου μείνωσι μόνοι ἔστω καὶ πρὸς στιγμὴν. Μέχρι τοῦδε ἐπετήρουν αὐστηρῶς ἐγὼ αὐτῆ, ἀλλὰ σήμερον ὀφείλω νὰ ἐμπιστευθῶ τὴν ἐπιτήρησιν αὐτῶν πρὸς ὑμᾶς. μὴ παύσητε ἐπιτηροῦσα αὐτοὺς οὔτε πρὸς στιγμὴν ὅταν ἀναγκασθῶ νὰ ἐξέλθω· μοὶ δίδετε τὸν λόγον σας, δὲν εἶναι ἀληθὲς, ἀγαπητὴ θεῖα ;»

«Κατὰ τὸν χρόνον τοῦτον, εἰρωνικὸν μειδιάμα ἐπλανᾶτο ἐπὶ τῶν χειλέων τῆς κομήσεως Jules· μ' ὅλα ταῦτα ἔνευσεν εἰς τὴν ἀνεψιάν της ὅτι παρεδέχετο τὸ ἐπιβαλλόμενον αὐτῇ καθήκον.

«Μετὰ τὸ πρόγευμα ἡ Κυρία Fitz Gerald ἠκολούθησε τὸν θεῖον της πρὸς ἐκπλήρωσιν τῶν καθηκόντων τῆς φιλοξενίας· ἀλλὰ πρὶν

ἐξέλθη τῆς αἰθούσης ἔρριψε βλέμμα ἐκφραστικὸν καὶ ἰκετευτικὸν πρὸς τὴν θεῖαν τῆς.

Ἡ κόμησσα Jules ἐκάθισεν εἰς τὴν γωνίαν παραθύρου τινός, καὶ ἀναλαβοῦσα τὸ πλέξιμον αὐτῆς, εἰς ὃ ἐφαίνετο δραστηρίως ἠσυχολημένη, ἔρριπτε βλέμμα αὐστηρὸν πρὸς τὴν δεσποινίδα Marie, παίζουσαν ἐπὶ τοῦ κλειδοκουβάλου νέαν συμφωνίαν, ὡς καὶ ἐπὶ τοῦ κυρίου de Rias, ὅστις ἔστρεφε τὰ φύλλα τοῦ τεύχους τῆς Μουσικῆς μετὰ μελαγχολικοῦ βλέμματος. Ταχὺς διάλογος ἔλαβε χώραν μετὰ τῶν νέων χαμηλῇ τῇ φωνῇ.

Κύριε, εἶπεν ἡ Δεσποινὶς Fitz Gerald χωρὶς νὰ διακόψῃ τὴν ἐκτέλεσιν τῆς συμφωνίας.—«Δεσποινίς», εἶπεν ὁ μνηστήρ. (1)

«Τί συμβαίνει; τὸ πρόσωπόν σας ἔχει τὴν ἐκφρασιν μάρτυρος.»

«Τοιαύτη εἶναι ἀκριβῶς ἡ θέσις μου.»—«Διατί;»

«Δὲν βλέπετε ποίαν φάσιν λαμβάνουσι τὰ πράγματα;—«Ποῖα πράγματα;»

«Δὲν βλέπετε ὅτι ἐπιτηρούμεθα ὑπὸ δράκοντος. . . Ἡ μήτηρ σας εἶναι ἀληθῶς ἀκατάληπτος.»—«Γνωρίζετε πόσον αὕτη ἀγαπᾷ τὴν εὐπρέπειαν. . .»

«Δὲν ἀγαπᾷτε καὶ σεῖς ἐπίσης τὴν εὐπρέπειαν;—«Βεβαίως ὑπεραγαπᾷ αὐτήν. Ἰδίως ὅταν αὕτη εἶναι ὑπὲρ ἐμοῦ. Ἀλλὰ βεβαίως ἡ μήτηρ σας—«Προσέξατε! βλέπω ὅτι μέλλετε νὰ συκοφαντήσητε τὴν μητέρα μου.»

«Ἐγώ! Τὴν λατρεύω ἀλλὰ εἰλικρινῶς, αὕτη ἠδύνατο νὰ μένῃ εὐχαριστημένη ὅτι κατεσκόπευεν ἡμᾶς ἐπὶ δύο ὅλους μῆνας, καὶ νὰ ἐπιτρέψῃ ἡμῖν νὰ ἀναπνεύσωμεν ἐλευθέρως τὴν τελευταίαν ἡμέραν. Ἀλλὰ τούναντίον αὕτη παραδίδει ἡμᾶς εἰς τὸν Κέρβερρον τοῦτον!—«Δὲν εἶναι εὐάρεστος ἡ θεία μου;—«Εἰλικρινῶς τὴν εὐρίσκω κατὰ πολὺ ἀπέχουσιν τοῦ εὐάρεστου.—«Προσέξατε διότι δὲν εἶναι κωφή.—«Ἐτι χειρότερον.—«Διατί;—«Διότι θὰ εἶχον φυσικῶς μυρία ὅσα νὰ σᾶς εἶπω.—«Εἰπέτε αὐτὰ λοιπόν. Θὰ κάμω χρῆσιν τοῦ ποδίου (Pédale).

(1) Φαντασθῆτε Γερμανίδα κόρην εὐγενούς οἰκογενείας, ἀποτενομένην πρὸς τὸν μνηστῆρα κατὰ τὴν παραμονὴν τῶν γάμων τῆς διὰ τῶν λέξεων «Mein Herr», καὶ τὸν νέον ἀπαντῶντα αὐτῇ «Mein Fräulein!» Τῆς ἀντωνυμίας σύ (Tu) οὐδέποτε γίνεται χρῆσις ἐν Γαλλίᾳ πρὸ τοῦ γάμου, ἀλλὰ καὶ μετὰ τὸν γάμον οὐδέποτε δημοσίως.

Ὁ κ. de Rias ἔκυψεν εἰς τὸ σῶς τῆς μνηστῆς του ὅπως ψιθυρίσῃ αὐτῇ ἐν ἑκ τῶν μυρίων ὄσων ἄτινα εἶχε νὰ εἶπῃ αὐτῇ· ἀλλ' αἶφνης ἀτενεότερον καὶ αὐστηρότερον βλέμμα τῆς κομῆσης Jules κατεκεραύνωσεν αὐτὸν ἐκ νέου. Συγχρόνως ἡ γραῖα κυρία ἀφῆκε τὸ πλέξιμον, καὶ εἶπε τὰ ἑξῆς.

«Τέκνα μου, ἔλθετε πλησίον. . . ἤκουσα πεπειραμένους ἀνθρώπους νὰ λέγωσι, καὶ ἡ ἐμὴ βραχεῖα πείρα ἐπεβεβαίωσε τὰ λεγόμενα, ὅτι καὶ εἰς τὰ εὐδαιμονέστερα τῶν συνοικεσίων, ἡ καλλίστη μερίς εἶναι. . . ἡ παραμονὴ τῶν γάμων. Θεωρῶ ἄρα σχεδὸν παράλογον νὰ μὴ σᾶς ἀφήσω νὰ ἀπολαύσητε τῆς ἡμέρας ταύτης ἐν πλήρει ἐλευθερίᾳ, καὶ κατὰ συνέπειαν ποιοῦμαι χρῆσιν τῆς ὑπὸ τῆς μητρὸς ὑμῶν δοθείσης πληρεξουσιότητος, ὅπως ἀνοίξω τὰς θύρας τῆς φυλακῆς σας. Ὁ καιρὸς εἶναι ὠραῖος, πηγαίνετε νὰ περιπατήσητε. Ἐλθετε, τέκνα μου· πορεύθητε εἰς τὸν κῆπον.

Ἡ δεσποινὶς Μαρία ἐγένετο λίαν καταπόρφυρος.

«Ἀλλὰ θεῖα, ἐτραύλισεν αὕτη ἀσθενῶς.

Ἡ γηραιά κυρία, λαβοῦσα ταύτην ἐκ τῆς χειρὸς ὤθησεν ἐκτὸς τῆς αἰθούσης διὰ τῆς θύρας τοῦ κήπου. Ὁ Lionel ἠκολούθησε κατόπιν, φιλήσας, ἐνῶ διήρχετο, τὴν χεῖρα τῆς τραχείας μὲν, ἀλλὰ εὐεργετικῆς γηραιᾶς Νύμφης.

Ἀπαξ δὲ εὐρεθὲν εἰς τὸ ὑπαιθρον, τὸ νέον ζεῦγος, ὅμοιον πρὸς πτηνὰ ἐπὶ πολὺν χρόνον διατελέσαντα αἰχμάλωτα, καὶ τῶν ὁποίων ὁ κλωβὸς ἠνοιγῆ αἶφνης, ἐφάνη μᾶλλον ἐκπεπληγμένον διὰ τὴν ἐλευθερίαν του. Προσέβλεψαν ἀλλήλοις γελῶντες, οἷοι ἐκθαμβοὶ διὰ τὴν ἀπροσδόκητον εὐτυχίαν. Ἐπὶ τέλους ἡ δεσποινὶς Fitz Gerald ἔλαβε τὸν βραχίονα τοῦ Lionel.

Ἐνῶ δὲ περιεπάτου ἐπὶ τῆς πλησιεστέρας δενδροστοιχείας τοῦ παραδείσου, εἶδον ἀνοιγόμενον παράθυρον ἐπὶ τοῦ ἀνωτέρου πατώματος τῆς οἰκίας.

Ἡ Μήτηρ σας! ἀνέκραξεν ὁ Lionel εὐθύμως· ἀπωλέσθημεν.

Καὶ ὑπερνικήσας τὴν ἀσθενῆ ἀντίστασιν τῆς νέας κόρης, ἔσυρεν αὐτὴν τρέχων παραφόρως, καὶ διακόψας τὴν κατεσπευσμένην αὐτοῦ πορείαν μόνον ὅταν εἰσῆλθον εἰς τὸ παρακείμενον δάσος.

Δὲν θὰ παρακολουθήσωμεν τὸ ζεῦγος μας περαιτέρω· ἡ ἐνυπόρχουσα ἀντίθεσις εἰς τὰ ἔθιμα τῆς μνηστείας ἐν Γαλλίᾳ πρὸς τὰ ἐν χρήσει ἔθιμα τῆς μνηστείας ἐν Ἀγγλίᾳ ἢ Γερμανίᾳ, γίνεται ἐκ τοῦ

παραδείγματος τούτου ἀρκούντως καταφανής. Οὐδεμία ἐπιτρέπεται οἰκειότης ! Εἰς τὸν μνηστῆρα ἐπιτρέπεται νὰ ἔρχεται εἰς τὴν οἰκίαν τῆς μνηστῆς του καθ' ἑκάστην μετὰ ἀνοδοσμης, καὶ νὰ λαμβάνη μέρος ἐν τῇ γενικῇ συνδιαλέξει, περιστρεφόμενη κυρίως περὶ τὰ ἐνδύματα καὶ τὰ περὶ τὸν γάμον, ἀλλὰ πράγματι δὲν ἔχει τοσαύτην ἐλευθερίαν μετὰ τῆς μνηστῆς του, οἷαν θὰ ἀπελάμβανε μετὰ οἰασ- δήποτε ἐγγάμου γυναικὸς ἐν χορῶ μετὰ ἀπλῆν σύστασιν πρὸς αὐ- τήν. Ὡς πρὸς τὴν νέαν, ἐννοεῖται ἐκ τῶν ἐπομένων ὅτι καίτοι οἱ κυ- ρίως οὐσιώδεις ὄροι τοῦ γάμου ἐξετάζονται ὑπὸ τῶν γονέων καὶ τῶν συμβολαιογράφων, πρὶν ἢ αὐτὴ λάβῃ ἐπίσημον γνῶσιν αὐτοῦ, ἢ ἰδίᾳ αὐτῆς συγκατάθεσις, εἶναι ἐπὶ τέλους ἐκ τῶν ὧν οὐκ ἄνευ. Οἱ βάρ- βαροι αἰῶνες καθ' οὓς οἱ πατέρες ἔδιδον τὰς θυγατέρας αὐτῶν ἄνευ τῆς συναινεσεώς των, ὡς θὰ ἐπώλουν τὰ ἐπιπλα αὐτῶν, δὲν ὑπάρ- χουσι πλέον. Ἐκπολιτιζόμεθα ἀπὸ ἡμέρας εἰς ἡμέραν, καὶ διευθε- τοῦμεν τὰς ὑποθέσεις ἡμῶν ἐπὶ τὸ ἡπιώτερον. Ἄλλως τε θεωρεῖται λίαν ἐπιθυμητὸν ἵνα ἡ κόρη ἀποκτήσῃ αἴσθημα διὰ τὸν εὐνοούμενον πελάτην, καὶ ἵνα «ὁ τοῦ συμφέροντος γάμος» ἢ συγχρόνως «γάμος ἐξ ἔρωτος». Ἄν ὁ ἔραστής εἶναι ἀρκούντως εὐειδής, καὶ ἔχει κα- λὸν ῥάπτην, κλπ. τοῦτο δύναται νὰ ἐπιτευχθῇ ἄνευ πολλῆς δυσκολίας.

Ἐπάρχει κοινὸν φρόνημα ἐν Γαλλίᾳ ὅτι ὁ ἄγνός ἔρωτος ἔχει κακὰ ἀποτελέσματα. Εὐκόλως πιστεύομεν τοῦτο· θὰ ἐξεπλητόμεθα μάλι- στα ἀκούοντες τὸ ἐναντίον. Ἀληθῶς δὲν ἀρκεῖ νὰ νυμφευθῇ τις ἐξ ἔρωτος. Τὸ κύριον ζήτημα εἶναι ἐπὶ τίνος ὁ ἔρωτος οὗτος βασιζέται. Ἄν οὗτος ἐρείδῃται ἐπὶ τῆς ἐκτιμήσεως τοῦ ἀτόμου, ἐπὶ τῆς ἀμοιβαίας πίστεως, ἐπὶ τῆς συναφείας τῶν προθέσεων καὶ τῶν προσδοκιῶν, ἐπὶ τῆς συμπαιθείας τοῦ χαρακτῆρος τέλος, τότε ἀληθῶς εἶναι ἐχέγγυον εὐδαιμονίας· ἀλλ' ἂν τὸ αἴσθημα ὅπερ ἀποκτᾷ ἀξίαν διὰ τοῦ ὀνόματος ἔρωτος, εἶναι ἀπλῶς ἐπιθυμία φιλήδονος προερχόμενον ἐκ τῶν θελγήτρων τῆς ὠραιότητος καὶ τῆς νεανικῆς χάριτος, ὧ, τότε ἂς ἐτοιμοσθῇ ὁ νυμφίος νὰ θεωρῇ ἑαυτὸν δυστυχῆ ἀφ' ἧς στιγ- μῆς ἢ ἐπιθυμία αὐτοῦ κορεσθῇ. Ἀλλὰ καὶ ἡ ἀποτυχία του αὐτὴ θέ- λει εἶσθαι ἄνευ ἐλπίδος θεραπείας, καθότι ἐν τῇ παραφορᾷ τοῦ πρω- σωρινοῦ ἐνθουσιασμοῦ του, θὰ παραμελήσῃ νὰ δημιουργήσῃ τοὺς στοιχειώδεις ὄρους καταλλήλου οἰκιακῆς εὐδαιμονίας. Ἀλλὰ τοιαῦτα συνοικέσια, ὡς ἄνω ἔφημεν, εἶναι τὰ μόνα δυνατὰ ἐν Γαλλίᾳ ἐνθα αἱ κόραι ἐπιτηροῦνται τοσοῦτον καλῶς ὑπὸ τῶν γονέων των ὥστε ν'

ἀποβαίνῃ ἀδύνατον νὰ πληροφορηθῇ τις τὴν ἐλαχίστην λεπτομέρειαν περὶ τοῦ χαρακτῆρος των. Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει εἶναι καλεῖτερον νὰ νυμφευθῇ τις χάριν τῆς προικὸς, διότι τὰ χρήματα τοῦλάχιστον διατηροῦνται καὶ μετὰ τὸν μῆνα τοῦ μέλιτος.

4) Ἄς μεταβῶμεν ἤδη εἰς τὰ τοῦ γάμου, ἀφοῦ διεξήλθομεν τὰ τῆς μνηστείας. Ἡ περιγραφή ἡμῶν ἐπὶ τῆς διπλῆς ταύτης τελετῆς (πολιτικῆς καὶ θρησκευτικῆς) ἐλήφθη ἐκ τοῦ ὑπὸ τὸν τίτλον «*Monsieur Madame et Bébé*» θελκτικοῦ μικροῦ βιβλίου, ἀφ' οὗ ἀρκούμεθα νὰ μεταφράσωμεν ἀπόσπασμα, ἕνεκα ἐλλείψεως χώρου, παραπέμπον- τες τοὺς ἀναγνώστας ἡμῶν εἰς τὸ πρωτότυπον διὰ τὸ ὅλον.

Ἴδου αἱ ἐντυπώσεις τῆς νύμφης μεταφρασθεῖσαι ἐλευθέρως ἐκ τοῦ ὑπὸ τὸν τίτλον «*Impressions de Madame*» κεφαλαίου.

«Εἶναι βεβαίωτατον ὅτι αἱ ἐνώπιον τοῦ Δημάρχου γενόμεναι δικ- τυπώσεις τοῦ γάμου ἔχουσι μεγάλην σπουδαιότητα· ἀλλ' εἶναι πράγ- ματι δυνατόν ἵνα λεπτὴ διάνοια καὶ ἐπιμελελημένη ἀνατροφή λάβῃ ταύτας ὑπὸ σπουδαίαν ἐποψιν ; Τὸ κατ' ἐμὲ παρεδέχθη τὸ ἐπίπονον τοῦτο καθήκον ὡς πᾶς ἄλλος, ἀλλ' οὐδέποτε δύναμαι νὰ σκεφθῶ περὶ τούτου, χωρὶς νὰ θεωρήσω ἐξευτελιζομένην τὴν ἀξιοπρέπειάν μου. Μόλις κατελθούσα τῆς ἀμάξης, εἶδον πρὸ τὰ δεξιὰ κλίμακα βορβορώδη. Τὸ τεῖχος ἦτο κεκαλυμμένον ὑπὸ εἰδοποιήσεων ἐντύ- πων ἐπὶ χάρτου διαφόρων χρωμάτων πρὸς τ' ἀριστερὰ παρετήρησα, διὰ θύρας ἠνεωγμένης, χαμηλὴν καὶ σκοτεινὴν αἴθου- σαν ἐντὸς τῆς ὁποίας δωδεκάς τυμπανιστῶν τῆς ἔθνοφυλακῆς ἐκά- πνιζον εἰς μελαινας πίπας. Ἡ πρώτη σκέψις ὑφ' ἧς κατελήφθην εἰσερχομένη εἰς τὸν στρατῶνα τοῦτον, ἦτον ὅτι ἐπραξα καλῶς μὴ ἐνδυθεῖσα τὴν φαιὰν μεταξίνην ἐσθῆτα μου. Ἀνῆλθομεν τὴν κλί- μακα καὶ εἶδον τότε μακρὸν διάδρομον ἀμυδρῶς φωτιζόμενον, ἀκά- θαρτον, περιέχοντα μέγαν ἀριθμὸν θυρῶν ὑαλοσκεπαστων, ἐφ' ὧν ἀ- νέγνωσα τὰς λέξεις. «Ἐπικήδειοι τελεταί.—Ἀπαλλοτριώσεις.— Ἀποβιώσεις· κρούσατε ἰσχυρῶς τὴν θύραν.—Γεννήσεις.—Δημόσιος ὑγεία κλπ. καὶ τέλος πάντων ἐπὶ ἐτέρας θύρας «Γάμοι». Ἐνταῦθα εἰσῆλθομεν συνοδευόμενοι ὑπὸ νεανίσκου φέροντος φιάλην μελάνης. Ὁ ἀῆρ ἦτον ἐνταῦθα πνιγηρὸς, θερμὸς—ἄρκούντως ἀκάθαρτος τέλος ὅπως καταστήσῃ τινὰ ἀσθενῆ. Εὐτυχῶς ὑπρέτης φέρων στολὴν κυανῆν, ὅμοιος πρὸς τοὺς τυμπανιστὰς οὓς εἶχον ἰδεῖ κάτωθεν, ἦλ- θεν αἰτούμενος συγγνώμην διότι δὲν μᾶς εἰσήγαγεν ἀμέσως εἰς τὴν

αἴθουσαν τοῦ κ. Δημάρχου (εἶναι ἡ αἴθουσα ἐν ἣ περιμένει ἡ ἀνωτέρα τάξις). Ἐσπεύσα εἰσελθοῦσα ἐν αὐτῇ ὅπως εἰσέρχεται τις σπεύδων ἐντὸς ἀμάξης ὅταν ἀρχίζῃ νὰ βρέχῃ. Ἡ αἴθουσα αὐτὴ τῆς ὑποδοχῆς εἶχε δὲν ἤξεύρω τί τὸ ἐπαρχιακὸν ἄμα καὶ ἐπίσημον, ὅπερ μὲ κατέστησεν εὐθυμον. Τὸ ὠρολόγιον τοῦ τοίχου ἦτον ἐξ ἐκείνων ἅτινα κερδίζει τις εἰς τὰ λαχεῖα τῶν πανηγύρεων, ὑπῆρχε δὲ καὶ βαρόμετρον μετὰ δείκτου, βιβλιοθήκη, ἣτις νομίζω ἐτέθη ἐκεῖ ὅπως καλύψῃ θύραν, καὶ ἄνωθεν τῆς βιβλιοθήκης τὸ ὁμοίωμα τοῦ αὐτοκράτορος ἐξ ἀσβέστου κατεσκευασμένον. Ἐν τῷ μέσῳ τοῦ δωματίου τούτου ὑπῆρχε μεγάλη τράπεζα ἀναγνωστηρίου κεκαλυμμένη ὑπὸ πρασίνου ἐριούχου, πλήρους κηλίδων ἐκ μελάνης. Ἐὰν θέλητε νὰ λάβητε ἰδέαν τινὰ τοῦ ἐσωτερικοῦ τοῦ δωματίου τούτου, πρέπει νὰ φαντασθῆτε ὀδοντίατρον ὅστις ἦτον ἄλλοτε συμβολαιογράφος. Σχεδὸν ἀμέσως δύο ἄτομα εἰσῆλθον, φέροντα δύο μεγάλα βιβλία ἐντὸς τῶν ὀπῶν ἤρχισαν νὰ γράφωσι· ἐνίοτε διέκοπτον τὴν γραφὴν ὅπως ἐρωτήσωσι τὰ ὀνόματα καὶ ἐπίθετα ἡμῶν, τὴν ἡλικίαν ἡμῶν κλπ. Εἶτα δὲ ἐξηκολούθησαν τὴν γραφὴν ψυθιρίζοντες πρὸς ἀλλήλους. «Τελεῖα καὶ ὑποδιαστολή». «Ἄλλη παράγραφος». Ὅταν ὁ πρῶτος τῶν ὑπαλλήλων τούτων ἐπεραιώσῃ τὴν ἐργασίαν του, ἀνέγνω μεγαλοφώνως ἀλλὰ διὰ τῆς ῥινός, ἐκεῖνο τὸ ὅποιον εἶχε συνθέσει. Οὐδὲν ἀπολύτως ἠννόησα πλὴν ὅτι ἐπανελάμβανον συνεχῶς τὸ ὄνομά μου, ὡς καὶ τὸ τοῦ συζύγου μου. Παρουσίασαν ἡμῖν γραφίδα καὶ ὑπεγράψαμεν. Τοῦτο ἦτο τὸ πᾶν. Δύο ὥρας ἐσήμαινε τὸ ὠρολόγιον τοῦ κ. Δημάρχου, καὶ ἐνεθυμήθην τὴν ῥάπτριαν εἰς ἣν προσδιώρισα τὴν ὥραν ταύτην ὅπως ἐπιδιορθώσῃ τὸν στηθόδεσμόν μου.

«Ἐτελεῖωσε; εἶπον πρὸς τὸν Γεώργιον ὃν πρὸς μεγάλην μου ἐκπληξιν εὗρον ὠχρότατον.—Οὐχὶ ἀκόμη, μοὶ εἶπε, προσφιλὴς φίλη· μέλλομεν νὰ πορευθῶμεν ἤδη εἰς τὴν αἴθουσαν τῶν γάμων.

«Εἰσῆλθομεν εἰς μεγάλην αἴθουσαν κενὴν, μὲ γυμνοὺς τοίχους· ἡ προτομὴ τοῦ Αὐτοκράτορος ὑπῆρχεν εἰς γωνίαν τινὰ· ὑπῆρχον ἐπίσης θρανία ὀπισθεν ἐδρῶν, καὶ κόνις πανταχοῦ· ἡμῖν ἀδιάθετος, ὡς φαίνεται, διότι ἐνόμισα ὅτι εἰσέρχομαι εἰς ἀποβάθραν, προσέβλεπον δὲ περιέργως πρὸς τὴν μητέρα καὶ τὰς θείας μου αἰτινες ἦσαν ὑπερβολικῶς εὐθυμοὶ ἐνῶ ἐξήταζον τὰ κενὰ ταῦτα θρανία. Οἱ κύριοι τούτων αὐτῶν σκέψεων, διετέλουν πάντες σοβαροί· εἶδον δὲ καλῶς τὸν

Γεώργιον τρέμοντα. Τέλος ὁ δήμαρχος εἰσῆλθε διὰ μικρᾶς θύρας· ἦτον ἄνθρωπος μικρόσωμος, ἀδέξιος, περιβεβλημένος εὐρὺν μέλανα ἐπενδύτην, καὶ περὶ τοῦτον εὐρείαν μεταξίνην ταινίαν. Τολμῶ νὰ εἶπω ὅτι ἦτον ἀξιοσέβαστος ἄνθρωπος, συλλέξας μεγάλην περιουσίαν ἐκ τῆς πωλήσεως σιδηρῶν κλινῶν. Ἄλλὰ πῶς εἶναι δυνατόν νὰ ἐννοήσῃ τις ὅτι ὁ κακῶς ἐνδεδυμένος καὶ δειλὸς οὗτος μικρόσωμος κύριος, ἠδύνατο διὰ μιᾶς λέξεως προφερομένης μετὰ δισταγμοῦ νὰ μὲ ἐνώσῃ δι' αἰωνίων δεσμῶν! Ἄλλως τε ὁ δήμαρχος οὗτος εἶχεν ὀλεθρίαν ὁμοιότητα πρὸς τὸν ἀρμοστήν (κορδιστήν) τοῦ κλειδοκυμβάλου μου. Ἐδακον ἰσχυρῶς τὸ χεῖλό μου ὅπως μὴ καταληφθῶ ὑπὸ γέλωτος. Ἀφοῦ δ' ὁ κ. Δήμαρχος προσηγόρευσε ἡμᾶς ὡς ἄνθρωπος φέρων λευκὸν λαιμοδέτην, ἀλλ' ἀνευ πύλου, ἤρξατο ἀπομυττόμενος (εὐγαλε τὴν μύξαν του) πρὸς μεγάλην ἀνακούφισιν τῶν χειρῶν αὐτοῦ, αἰτινες ἠγνόουν εἰς τί νὰ ἀσχοληθῶσι· εἶτα δὲ ἀνέγνωσε ταχέως πολλὰ χωρία τοῦ Κώδικος, ἀναφέρων τοὺς ἀριθμοὺς τῶν παραγράφων. Ἐκ τῆς ἀναγνώσεως ταύτης ἠννόησα συγκεχυμένως, ὅτι ἡ πειλούμην νὰ καταδιωχθῶ ἂν δὲν ὑπήκουον τυφλῶς εἰς τὰς διαταγὰς καὶ τὰς φαντασιοπληξίας τοῦ συζύγου μου Εἰκοσάκις ἀπεφάσισα νὰ τὸν διακόψω λέγουσα αὐτῷ.

«Μὲ συγχωρεῖτε, Κύριε· ἡ γλῶσσα αὐτὴ οὐδόλως εἶναι εὐγενὴς δι' ἐμὲ ὅπως τὴν ἀκούω· ὀφείλετε δὲ νὰ γνωρίζετε ἀφ' ἑαυτοῦ ὅτι δὲν ὑπάρχει μόνον ὀρθοφροσύνης ἐν αὐτῇ. . . »

Ἄλλ' ἀνεχαιτίσθην φοβουμένη μήπως ἀποθαρρύνω τὸν δήμαρχον ὅστις ἐφαίνετο σπεύδων νὰ δώσῃ πέρας. Ἐπρόσθεσεν ἐν τούτοις λέξεις τινὰς ἐπὶ τῶν καθηκόντων τῶν συζύγων . . . τῆς κοινωνίας . . . τῆς πατρότητος κλπ. κλπ. ἀλλὰ πᾶσαι αἱ ὠραῖαι αὗται λέξεις αἰτινες θὰ μοὶ ἀπέσπων τὰ δάκρυα ἀλλαχοῦ, μοὶ ἐφαίνοντο γελοῖαι ἐνταῦθα λαμβανομένων ὑπ' ὄψιν τῶν τυμπανιστῶν παιζόντων περὶ τὴν θερμάστραν, καὶ τῆς μακρᾶς σειρᾶς τῶν θυρῶν, ἐφ' ὧν εἶχον ἀναγνώσει, Ἐπεικῆδειοι τελεταί.—Ἀποβιώσεις—κλπ. Ὅθ' ἡγανάκτων πράγματι καὶ θὰ ἐλυπούμην ἀκούουσα τὸν κλινέμπορον τοῦτον νὰ θίγῃ τὰς προσφιλεστέρας τῶν σκέψεών μου, ἂν τὸ κωμικὸν τῆς διατυπώσεως δὲν ἐπέσυρεν ὀλόκληρον τὴν προσοχήν μου, καὶ ἂν δὲν κατελαμβάνομην ὑπὸ παραφόρου γέλωτος.

Κύριε Γεώργιε . . .—ὀρκίσεσθε ὅτι λαμβάνετε τὴν δεσποινίδα . . .—ὡς σύζυγον; εἶπεν ὁ δήμαρχος προκύπτων.

Ὁ σύζυγός μου ἀπήντησεν ὑποκλινόμενος, μάλιστα, διὰ λίαν σιγαλῆς φωνῆς. Μοὶ ὠμολόγησεν ἔκτοτε ὅτι οὐδέποτε ὑπέστη ζωηροτέραν συγκίνησιν, ὅσην ὅτε ἐπρόφερε τὸ μάλιστα τοῦτο.

«Δεσποινὶς Βέρθη—προσέθηκεν ὁ δημοτικὸς ἄρχων, στραφεὶς πρὸς με, ἔρχιζεσθε νὰ λάβητε ὡς σύζυγον» κλπ.

«Ἐπεκλίθην μειδιῶσα καὶ ἐσκεπτόμην καθ' ἑαυτήν: Ἄλλὰ ναὶ τὸν λαμβάνω! τοῦτο εἶναι προφανές, ἀφοῦ ἦλθον ἐπίτηδες πρὸς τοῦτο ἐνταῦθα».

Τοῦτο ἦτο τὸ πᾶν. Φαίνεται ὅτι ἤμην ὑπανδρευμένη.

Ὁ πατήρ μου καὶ ὁ σύζυγός μου ἐθλίψαν τὰς χεῖρας ἀλλήλων ὡς ἄνθρωποι μὴ συναντηθέντες ἀπὸ εἰκοσαετίας· οἱ ὀφθαλμοὶ αὐτῶν ἦσαν κάθυγροι. Τὸ κατ' ἐμὲ ἦτον ἀδύνατον νὰ συμμερισθῶ τὴν συγκίνησιν των. Ἀναχωρήσαντες ἐπεινὼν καθ' ὑπερβολὴν, καὶ ἔστημεν πρὸ τοῦ πλακουντοποιοῦ πρὶν ἐπισκεφθῶ τὴν βράπτριαν.

Ἡ ἐπομένη πρωτὰ ἦτον ἡ μεγάλη ἡμέρα, καὶ ἀφυπνισθεῖσα περὶ τὰ χαράγματα, ἤνοιξα τὴν θύραν τῆς αἰθούσης καὶ εἶδον ὅτι τὸ πᾶν ἦτον ἐν τάξει. Ἐπιὸν μέγα ποτήριον ὕδατος. Ἦμην πλήρης συγκινήσεως, ἀνησυχίας, εὐδαιμονίας καὶ τρόμου. Οὔτε περὶ τοῦ παρελθόντος οὔτε περὶ τοῦ μέλλοντός μου ἐσκεπτόμην· ἀλλ' ἤμην κατελιημμένη ὀλοκλήρως ὑπὸ τῆς σκέψεως τῆς τελετῆς ταύτης τῆς ἐπισημοτέρας πασῶν τῶν λοιπῶν, ὡς ἐπίσης καὶ ὑπὸ τῆς σκέψεως τοῦ ὄρκου δι' ἐμελλον νὰ δώσω ἐνώπιον τοῦ Θεοῦ· ἐσκεπτόμην τέλος τὸ κομφῶς ἐνδεδυμένον πλῆθος, τὸ συρρεῦσαν ἐπίτηδες ὅπως με ἴδη διαβαίνουσαν.

Κατὰ τὸ πρόγευμα οὐδὲν ἠδυνήθην νὰ φάγω· ἤσθανόμην καθ' ὅλον τὸ σῶμα ῥίγος ἀνυπομονησίας. Ἐνεδύθην· ὁ κωμικὸς ἐξετέλεσε τὸ καθήκον του τόσον καλῶς, ὥστε εἶπον ἐν ἑαυτῇ, ἐνθυμοῦμαι καλῶς τοῦτο, αὐτοῦτο εἶναι καλὴ ἀρχή, ἡ κόμμωσις αὕτη εἶναι καλὸς οἰωνός ἤμπόδισα τὴν Μαρίαν θέλουσαν νὰ πιέσῃ περισσότερο τοῦ συνήθους τὸν σιθηδόεσμόν μου . . . Γνωρίζω καλῶς ὅτι τὸ λευκὸν χρῶμα κάμνει τινὰ νὰ φαίνεται εὐτραφέστερος καὶ ὅτι ἡ Μαρία δὲν εἶχεν ἄδικον· ἀλλ' ἐφοβούμην μήπως τοῦτο ἐπισωρεύσῃ τὸ σῆμα ἐπὶ τοῦ προσώπου μου. Ἐσχον πάντοτε ἀποστροφὴν πρὸς τὰς νύμφας ἐκείνας αἵτινες φαίνονται μόλις ἐγκαταλείψασαι τὴν τράπεζαν. Αἱ θρησκευτικαὶ συγκινήσεις πρέπει νὰ εἶναι λίαν ἰσχυραὶ ὥστε νὰ παριστᾷ αὐτὰς τὸ πρόσωπον τοῦ ἀτόμου δι' ἄλλων

χρωμάτων καὶ οὐχὶ διὰ τῆς ὠχρότητος. Εἶναι ἠλίθιον τὸ ἐρυθριᾶν κατὰ τινὰς περιπτώσεις.

«Ἐνδυθεῖσα μετέβην εἰς τὴν αἴθουσαν. Ὁ πατήρ μου καὶ ὁ Γεώργιος ἦσαν ἤδη ἐκεῖ συνδιαλεγόμενοι ζωηρῶς. «Ἦλθον αἱ ἀμαξαί;—Μάλιστα, ἀναμφιβόλως . . . —Καὶ ἡ ἀδεῖα τοῦ γάμου; Ὁ δακτύλιος; ὦ! τὰ ἔχω.—ὦ Θεέ μου! τί ἔκκμα τὸ πιστοποιητικὸν τῆς ἐξομολογήσεώς μου; . . . Ἄ! ἐνθυμοῦμαι τὸ ἀφῆκα ἐντὸς τῆς ἀμαξίας».

«Ἀνεχωρήσαμεν ἐφ' ἀμάξης· ἠννόουν ὅτι πάντες με παρετήρουν, καὶ ἐκτὸς τῆς οἰκίας ἡμῶν συνητήσαμεν ὀμίλους περιέργων. Ἄδυνατῶ νὰ εἶπω τί ἤσθανόμην, ἀλλὰ τοῦτο ἦτο τερπνόν».

«Ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ δύο ἐπίχρυσοι ἔδραι ἐτέθησαν ὅπως καθήσωμεν ἐνώπιον τοῦ παναγάθου Θεοῦ. Τὸ μέγα ὄργανον ἐπαίξε, καὶ χιλιάδες προσώπων μειδιῶντων ἐχαιρέτων ἡμᾶς ἀναβαίνοντας, κλίνοντες τὰς κεφαλὰς ὡς οἱ στάχυες τῶν ἀγρῶν σαλευόμενοι ὑπὸ τοῦ ἀνέμου. Οἱ φίλοι μου, συγγενεῖς, ἐχθροὶ, σχετικοί, με ἐχαιρέτων, καὶ ἠδυνήθην νὰ ἴδω—διότι οὐδὲν διαφεύγει ἡμᾶς κατὰ τὰς ἐπισήμους ταύτας ἡμέρας—ὅτι παρήγαγον καλὴν ἐντύπωσιν. Φθάσασα παρὰ τὴν ἐπίχρυσον ἔδραν, ἐγονυπέτησα μετὰ συνεσταλμένης σπουδῆς ἐπὶ τοῦ προσκυνηταρίου, (ἡ κόμη μου ἦτον ὀπισθόδετος, ὁ δὲ λαιμὸς, ὃν λέγουσιν ὅτι ἔχω ὠραῖον, ἐφαίνετο ἀρκοῦντως) καὶ νύχαρίστησα τὸν Κύριον. Παύσαντος τοῦ ὄργάνου, ἤκουσα τὴν δυστυχῆ μου μητέρα κλαίουσαν πλησίον μου. ὦ πόσον ἐννοῶ τί πρέπει νὰ αἰσθάνηται ἡ καρδία μητρὸς κατὰ τοιαύτην ἡμέραν! Ἐγείρασα μετὰ συστολῆς τοὺς ὀφθαλμοὺς ὅπως παρατηρήσω τοὺς προσερχομένους μετὰ πομπῆς ἱερεῖς, εἶδον τὸν Γεώργιον· ἐφαίνετο παρωργισμένος· ἦτον ἀνωρθωμένος, τοὺς μυχτῆρας διεσταλμένους καὶ δάκνων τὰ χεῖλη. Οὐδέποτε ἐσυγχώρησα αὐτῶ καθ' ὀλοκλήριαν, διότι δὲν ἐφάνη εὐαίσθητοτερος εἰς τὰ συμβάντα τῆς ἡμέρας ἐκείνης· ἀλλ' ὑπάρχει εἶδος τι ποιήσεως τὸ ὁποῖον οἱ ἄνδρες οὐδέποτε ἐννοοῦσι».

«Ὁ λόγος τοῦ Σεβασμιωτάτου ἦτον ἀριστούργημα. Ἀνέφερε τὰς δύο ἡμῶν οἰκογενείας εἰς ἅς αἱ εὐσεβεῖς πεποιθήσεις εἶναι κληρονομικαὶ ὡς ἡ τιμή. Μετὰ τοσαύτης δὲ προσοχῆς ἤκουον οἱ παρεστῶτες τὸν λόγον τοῦ ἱεράρχου, ὥστε ἤκούετο καὶ ὁ ἐλάχιστος τυχὸν θόρυβος. Αἰφνης ἐστράφη πρὸς με καὶ μοὶ ἔδωκε νὰ ἐννοήσω, μετὰ πολλῆς λεπτότητος, ὅτι ὑπανδρευόμην ἓνα τῶν εὐγενεστέρων

ἀξιωματικῶν τοῦ στρατοῦ. «Ὁ οὐρανὸς μειδιά, εἶπε, ἡρὸς τὸν πολεμιστὴν, ὅστις διαθέτει εἰς τὴν ὑπηρεσίαν τῆς πατρίδος, ξίφος ἠύλογημένον ὑπὸ τοῦ Θεοῦ, καὶ ὅστις ὅτε ῥίπτεται ἐν τῷ μέσῳ τῆς συμπλοκῆς, δύναται νὰ βάλῃ τὴν χεῖρα ἐπὶ τῆς καρδίας του καὶ νὰ εἴπῃ πρὸς τὸν ἐχθρὸν τὴν εὐγενῆ τυχὴν πολεμικὴν κραυγὴν. «Πιστεύω!» Πόσον εὐγενῶς ἀπήγγειλε ταῦτα καὶ διὰ ποίας ἱερᾶς εὐγλωττίας! Ἐλαφρὸν ῥίγος κατέλαβε τοὺς παρεστῶτας. Ἀκολούθως ὁ Σεβασμιώτατος ἀπετάθη πρὸς τὸν Γεώργιον, καὶ μετὸ φωνῆς γλοκειᾶς καὶ πνευματεμφόρου εἶπεν αὐτῷ. «Κύριε, νυμφεύεσθε νέαν. . . .» Μόλις τολμῶ νὰ ἀνακλέσω εἰς τὴν μνήμην μου τὰς ἀναριθμήτους λεπτὰς καὶ θελκτικὰς ἐκφράσεις, ἃς ὁ Σεβασμιώτατος εἶπε περιέμου.— «Νέαν κόρην ἀνατραφεῖσαν ἐν ὁσιότητι ὑπὸ χριστιανῆς μητρὸς, ἣτις κατέστησεν αὐτὴν ἱκανὴν νὰ συμμερισθῇ, ἐὰν δύναμαι νὰ ἐκφρασθῶ οὕτως, πάσας τὰς ἀρετὰς τῆς καρδίας της, πάντα τὰ θέλγητρα τοῦ πνεύματός της. . . .»—Ἡ μαμμὰ ὠλόλυζε.— Αὕτη θὰ ἀγαπᾷ τὸν σύζυγόν της ὅπως ἠγάπησε τὸν πατέρα της, τὸν τρυφερὸν τοῦτον πατέρα, ὅστις συνετέλεσε νὰ βλαστήσωσιν ἐν αὐτῇ ἐκ παιδικῆς ἡλικίας αἰσθήματα εὐγενῆ καὶ ἀφιλοκερδῆ.—Ὁ πατήρ μου ἤρξατο μειδειῶν ἀκουσίως.—Τὸν πατέρα τοῦτον, οὗτινος τὸ ὄνομα εἶναι προσφιλὲς τοῖς πτωχοῖς, καὶ ὅστις ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ Θεοῦ ἔχει θεοῖν ἐν τῇ ἔδρᾳ τῶν ἐκλεκτῶν.—Ὁ πατήρ μου διατελεῖ ἐπίτροπος ἐκκλησιαστικῶν κτημάτων ἀπὸ τῆς ἀποστρατείας του.— «Καὶ ὑμεῖς, Κύριε, θὰ σεβασθῆτε, ὦ! εἰμὶ βέβαιος περὶ τούτου, τοσαύτην ἀγνότητα. . . .» (Δάκρυα μοὶ ἤρχοντο εἰς τοὺς ὀφθαλμούς). «Καὶ χωρὶς νὰ λησμονήσητε τὰ φθαρτὰ θέλγητρα τοῦ ἀγγέλου, ὃν ὁ Θεὸς δίδει ὑμῖν, ὀφείλετε νὰ εὐχαριστήσητε αὐτὸν διὰ τὰ ἑκατοντάκις πολυτιμώτερα καὶ διαρκέστερα αἰσθήματα τῆς καρδίας καὶ τοῦ πνεύματος αὐτῆς». Ἀνελύθη εἰς δάκρυα· οὐδέποτε ἡ ἀγία ἡμῶν θρησκεία μοὶ ἐπεφάνη εὐγενεστέρα, μεγαλοπρεπεστέρα καὶ πεισιστικώτερα.

«ὦ! πόσον πρέπει νὰ ἦναι ἀναίσθητοι καὶ ἀνόητοι οἱ ἀπομακρυνόμενοι τῶν ἁγίων ἐκκλησιῶν, καὶ διὰ τοῦτο ἀγνοοῦντες τὴν τερπνὴν ἔκστασιν καρδίας βυθιζομένης εἰς τὴν θεωρίαν τοῦ Θεοῦ!

«Ἡγέρθημεν καὶ ἀντηλλάξομεν τὸν χρυσοῦν δακτύλιον. Ἡ δὲ σεβασμιότης του εἶπε, μετὰ φωνῆς βραδείας καὶ σοβαρᾶς, Λατινικὰς τινὰς λέξεις, ἃς δὲν ἠννόησα, ἀλλ' αἵτινες μὲ συνεκίνησαν βαθέως, διότι ἡ λεπτὴ καὶ λευκὴ χεὶρ τοῦ ἱεράρχου ἐφαίνετο δίδουσά μοι

τὴν εὐλογίαν του. Συγχρόνως τὸ θυμιατήριον αἰωρούμενον ὑπὸ χειρῶν παιδικῶν, διέχεεν εἰς τὸν ἀέρα τὸ ὑποκύανον καὶ ἱερὸν αὐτοῦ ἄρωμα. Ὅποια ἡμέρα, μέγιστε Θεέ! Τὰ μετὰ ταῦτα συμβάντα εἰσὶ συγκεμενα εἰς τὸν νοῦν μου. Ἡμῖν κατάπληκτος, περιχαρῆς. Ἐνθυμούμαι ἐν τούτοις τὸν ὑπὸ λευκῶν ῥόδων κεκοσμημένον πῖλον τῆς Λουίζης. . . . Ἀληθῶς εἶναι περιέργον πόσον ὀλίγην καλαισθησίαν ἔχουσι τινές!

Ἐνῷ δὲ χθὲς κατεδείκνυεν εἰς τὸν Γεώργιον τὴν ἀντίθεσιν τὴν ἐνυπάρχουσαν εἰς τὴν τελετὴν τοῦ διπλοῦ γάμου, παραβάλλουσα τὰς οἰκτρὰς διατυπώσεις τοῦ ἀρχαίου κλινεμποροῦ, τὰς κοινὰς καὶ τετριμμένας ἐκφράσεις αὐτοῦ, πρὸς τὰς πλήρεις εὐγλωττίας τοῦ σεβασμίου Ἱεράρχου (ὁ Θεὸς νὰ μοὶ συγχαρήσῃ) οὗτος μοὶ ἀπεκρίθη.

«Ἄλλὰ, προσφιλὲς φίλη, δὲν ἤξεύρετε ἴσως ὅτι ὁ γάμος ἐν τῇ Δημαρχίᾳ γίνεται δωρεὰν, ἐνῷ. . . .» Ἐθῆκα τὴν χεῖρά μου ἐπὶ τῶν χειλέων του ὅπως τὸν ἐμποδίσω νὰ ἐξακολουθήσῃ. Ἡννόησα ὅτι ἐμελλε νὰ ἐκφέρῃ βλασφημίαν.

«Δωρεὰν, ἀληθῶς, δωρεὰν!» Ἴδου ἀκριβῶς ὅ,τι νομίζω ἄτοπον.

5. Ἡ ἡρωΐς ἡμῶν ὑπανδρεύεται, ἀλλὰ τὰ τῆς τύχης αὐτῆς συμβάντα δὲν ἀρχίζουσιν ἀμέσως· καὶ ἐκ τοῦ τρίτομου μυθιστορήματος ὅπερ ἠδύνατο νὰ γραφῇ περὶ αὐτῆς, μόλις ἐγράφησαν τὰ πρῶτα φύλλα. Ἐποθέσωμεν ὅτι τὸ συνοικέσιον ὅπερ συνῆψε εἶναι καλόν· ὅτι δὲν ἐπωλήθη εἰς ἄθλιον τινὰ χάριν τίτλου ἢ περιουσίας, καὶ ὅτι δὲν κατεδικάσθη νὰ πληρώσῃ τὰ χρέη χαρτοπαίκτη· ὅτι αὐτὴ ἀγαπᾷ τὸν σύζυγόν της—ἄλλως τε εἶναι προητοιμασμένη νὰ τὸν ἀγαπᾷ.—οὗτος δὲ ἀφ' ἑτέρου, ἐπιθυμῶν εἰλικρινῶς νὰ καταστήσῃ τὴν σύζυγόν του εὐτυχῆ, προχωρεῖ μετὰ τῆς πεποιθήσεως ἀνθρώπου οὐδεμίαν παραμελήσαντος προφύλαξιν, ὅπως ζήσῃ μακρὸν βίον οἰκιακῆς εὐδαιμονίας καὶ φιλοστόργου οἰκειότητος. Ὁ μὲν τοῦ μέλιτος παρῆλθεν ἐν εὐτυχίᾳ· ἡ νύμφη εἰσῆλθεν εἰς τὸν ἕγγαμον βίον ἐν τῷ μέσῳ τῶν συγκινήσεων, τῶν νέων ἐνδυμάτων, τῶν νέων ἡδονῶν, καὶ τῶν νέων κολακειῶν· ὁ νυμφίος κατεγοητεύθη δεόντως ὑπὸ τοῦ νέου βίου, καὶ δεόντως ἐτήρησε τὰς ὑποχρεώσεις καὶ τὰς θυσίας τὰς ἐπιβαλλομένας αὐτῷ ὑπὸ τοῦ καθήκοντος. Ἐξετάσωμεν ἤδη πῶς οἱ σύζυγοι οὗτοι θὰ κανονίσωσι τὸν βίον αὐτῶν οὕτως,

ὥστε νὰ συμφωνῶσιν εἰς τὰς ἐπιθυμίας ἀλλήλων. Ὁ σύζυγος κατὰ πρῶτον ἐπιθυμεῖ ἡσυχίαν. Δὲν ἀρνεῖται ἀληθῶς νὰ φέρῃ τὴν σύζυγον αὐτοῦ εἰς τὰς συναναστροφάς· εἶναι φυσικόν, ἰδίως κατ' ἀρχάς, ὅτι τὸ νέον πλάσμα θὰ ᾔῃναι ἀπληστον πρὸς τὸ χορεύειν καὶ δεῖκνυειν τὴν ἐσπερινὴν αὐτοῦ ἐνδυμασίαν· ἀλλ' ὁ σύζυγος ἐκπληροῖ τὰ καθήκοντα ταῦτα ἐπὶ τῇ ιδέᾳ ὅτι τὸ εἶδος τοῦτο τοῦ βίου ἔσεται μόνον προσωρινόν, καὶ ὅτι μετὰ τὸ πρῶτον ἔτος ἢ καὶ βραδύτερον, θὰ ἀντικατασταθῇ ὑπ' ἄλλου λίαν διαφορετικοῦ. Οὗτος δὲν ἐνυμφεύθη πρὸς τὸν σκοπὸν νὰ φοιτᾷ εἰς τοὺς χοροὺς· ἄλλως τε, ἄγαμος ὢν, ἐφοῖτα συνεχῶς εἰς τοὺς χοροὺς, καὶ ἀληθῶς ἀηδίασεν αὐτοὺς ἀπὸ καρδίας. Ἦ περὶ οἰκιακοῦ βίου ιδέα αὐτοῦ εἶναι ὅτι ἡ σύζυγός του θὰ μένῃ ἐν τῷ οἴκῳ, ὅπως καταστήσῃ αὐτὸν εὐάρεστον. Ὁ σύζυγος ἔχει τὰς ὑποθέσεις του ἐκτὸς τῆς οἰκίας (καὶ τινὰς τῶν διασκεδάσεων αὐτοῦ ἐπίσης)· οὗτος ὀφείλει νὰ ὑπάγῃ εἰς τὴν λέσχην αὐτοῦ, ὅπως ἴδῃ τὸν Κύριον δεῖνα καὶ δεῖνα καὶ λαλήσῃ περὶ πολιτικῶν· ἀλλ' ἐν τῷ μέσῳ ὄλων τῶν ἐκτὸς ὑποθέσεων του, πρέπει νὰ ὑπάρχῃ ἡ εὐάρεστος βεβαιότης ὅτι ἡ σύζυγος αὐτοῦ εἶναι εἰς τὴν θέσιν τῆς, καὶ ὅτι ὅταν πορευθῇ εἰς τὴν οἰκίαν θὰ εὕρῃ αὐτὴν εὐδιάθετον καὶ προσδοκῶσαν αὐτόν. Αὐτὸς φροντίζει πρὸ πάντων διὰ τὰς ἐσπερινὰς ὥρας· οὐχὶ διότι δεῖται συνδιαλέξεως, διότι ὅσοι βλέπουσιν ἀλλήλους καθ' ἑκάστην, δὲν ἔχουσι φυσικῶς πολλὰ πράγματα νὰ εἴπωσι, καὶ μετὰ τὸ γεῦμα αἰσθάνεται ἑαυτὸν κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἤτιον εὐδιάθετον πρὸς τὸν ὕπνον· ἀλλ' ἐπιθυμεῖ νὰ γνωρίζῃ ὅτι αὐτὴ εἶναι ἐκεῖ. Ὅταν δὲ οὗτος λάβῃ βιβλίον, εἴτε ἀρχίσῃ ἴσως νὰ γράφῃ, εὐαρεστεῖται νὰ ἀκούῃ τὸ ἐλαφρὸν αὐτῆς βῆμα εἰς τὴν αἴθουσαν, εἴτε νὰ ῥίπτῃ βλέμματα ἐπὶ τοῦ χαρίεντος αὐτῆς προσώπου κεκλιμμένου ἐπὶ τοῦ ἐργοχείρου αὐτῆς, καὶ νὰ γινώσκῃ ὅτι ἔχει σύντροφον πλησίον του ὅπως συνδιαλεχθῇ μετ' αὐτοῦ ὅταν θελήσῃ.

Ἦδη ἡ νέα Γαλλίς δὲν εὐαρεστεῖται νὰ διάγῃ τοιοῦτον εἶδος βίου. Ὁ πρὶν βίος αὐτῆς, ὅστις ἦτον ἀκριβῶς ἀντίθετος τοῦ βίου ὃν ὁ σύζυγός τῆς ἤγεν ἄγαμος ὢν, παρήγαγεν ἐν αὐτῇ ἀντιθέτους ἐπιθυμίας. Οὗτος ἦτον ἐλεύθερος· αὐτὴ ἔζησε περιωρισμένη. Οὗτος ἐγείρεται ἐκ τῆς ἐορτῆς τῆς νεότητος μὲ στόμαχον μᾶλλον ὑπερπεπληρωμένον ἐκ πάντων τῶν φαγητῶν ὢν ἐγεύσατο· αὐτὴ δὲ δὲν ἐκαθέσθη εἰσέτι εἰς τὴν τράπεζαν. Αὐτὴ εἶναι πλήρης περιεργείας,

πάθους καὶ ζωηρότητος· αὕτη ἐννοεῖ νὰ ᾔῃναι ἀνεπίληπτος σύζυγος, ἀλλ' ἐννοεῖ ἐπίσης νὰ συχνάζῃ εἰς τὰς διασκεδάσεις, οὐδεμίαν δ' ἔχει ιδέαν τῆς ὑποταγῆς τῶν γυναικῶν κατὰ τὸν Γερμανικὸν τρόπον. Νὰ μείνῃ τὸ ἐσπέρας ἐν τῇ οἰκίᾳ; Πῶς, ἡ ἐσπέρα εἶναι ἀκριβῶς ὁ χρόνος καθ' ὃν ἔχει λόγους πολλοὺς νὰ ἐξέλθῃ. Νὰ ἐργάζεται εἰς κεντήματα πλησίον τοῦ πυρός; Οὐχί, αὕτη εἰργάσθη ὑπερμέτρως ὅταν ἦτον ἄγαμος. Ἀλλὰ τέλος πάντων ὅποιον κακὸν θὰ προέλθῃ ἀν πορευθῇ εἰς τὰς συναναστροφάς, καὶ χορεύσῃ, καὶ καλλωπισθῇ καὶ χαρῇ τὸν κόσμον; Δὲν ἐδίδαξαν αὐτὴν πάντοτε νὰ θεωρῇ τοῦτο ὡς προνόμιον τῶν ἐγγάμων γυναικῶν; Ὅτε δὲ ἤρνούντο αὐτῇ τὰς διασκεδάσεις ταύτας διότι ἦτον ἄγαμος, δὲν ἐδίδον αὐτῇ νὰ ἐννοήσῃ ὅτι ἤθελεν ἀπολαύσει τούτων ἀφοῦ ὑπανδρεύετο; Πρέπει ἄρα γε νὰ ᾔῃναι κεκλεισμένη ἐν τῇ οἰκίᾳ, εἰς πᾶσαν αὐτῆς τὴν νεότητα, μετὰ ἀνθρώπων ἀνωτέρας ἡλικίας τῆς ἰδικῆς τῆς; Ἀλλ' ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει θὰ ἦτο προτιμώτερον νὰ ἔμενεν εἰς τὸ μοναστήριόν τῆς. Οὐχί· πάντες οἱ φίλοι αὐτῆς εἶναι σύμφωνοι πρὸς τοῦτο· αὕτη δὲν πρέπει νὰ ἀφίση ἑαυτὴν νὰ γίνῃ δούλη τοιοῦτου ἐθίμου—τοῦτο δὲν θὰ ἦτον ὠφέλιμον οὔτε διὰ τὸν σύζυγόν τῆς, οὔτε δι' ἑαυτήν· ἄλλως τε, πᾶσα Κυρία τῆς τάξεώς τῆς ἔχει καθήκοντα ἐν τῇ κοινωνίᾳ—μάλιστα, καθήκοντα! ἅτινα θὰ ἦτο γελῶσιον νὰ παραμελήσῃ.

Τούτου ἕνεκεν αὕτη περιφέρεται ἀπὸ διασκεδάσεως εἰς διασκέδασις, ἀκόρεστος ὡς εἶναι φυσικόν εἰς τὴν ἡλικίαν τῆς, ὁ δὲ σύζυγός τῆς ἀκολουθεῖ αὐτὴν φέρων τὰ ἐπανωφόρια καὶ τὰ σάλια εἰς τὰς χεῖράς του, βλέπων τὰ περὶ οἰκιακῆς εὐδαιμονίας ὄνειρα αὐτοῦ σχεδὸν ἀποχόμενα ἀπὸ ἡμέρας εἰς ἡμέραν. Προσπαθεῖ νὰ συνειθίσῃ εἰς τὴν ὑπομονήν· ἐνίοτε ἀποπειρᾶται νὰ ἐπιπλήξῃ αὐτὴν ἡρέμα καὶ μετὰ γλυκύτητος. Ὁ φίλος ἡμῶν Lionel de Rias, ἐπωφελοῦμενος ἐκ τῆς ζηλοτυπίας καὶ τῶν δακρύων τῆς συζύγου του, καταλαβούσης αὐτὸν χαριεντιζόμενον μετὰ τινος ὠραίας κυρίας εἰς χορόν τινα κατὰ τὸ μεσονύκτιον ἐν τῷ κήπῳ, ἐκτίθησιν αὐτῇ τοὺς κινδύνους τῆς κοινωνικῆς ταύτης ψυχαγωγίας πρὸς ἣν ἐδείκνυε τοσαύτην κλίσιν.

Ἄγαπατε τὰς συναναστροφάς, λέγει πρὸς αὐτὴν, ὁ βίος ὑμῶν, καὶ κατὰ συνέπειαν ὁ ἐμὸς, εἶναι διηνεκῆς χορός. Χορεύετε ἐν Παρισίοις τὸν χειμῶνα, εἰς τὰς παραλίους πόλεις τὸ θέρος, καὶ εἰς τὴν ἐξοχικὴν οἰκίαν μας τὸ φθινόπωρον. Οὐδὲν ἐλέπετε βλαβερόν ἐν τῷ

βίω δὲ διάγετε, καὶ ἡ πεποίθησίς σας οἷος τιμᾶ. Ἄλλὰ πιστευσον εἰς τοὺς λόγους μου, ἂν οἱ ἄνθρωποι ἐπορεύοντο εἰς τὰς συναναστροφὰς πρὸς τὸν σκοπὸν μόνον τοῦ χρεύειν, οὐδεὶς θὰ ἐφοίτα ἐν αὐταῖς μετὰ τὸ εἰκοστὸν δεύτερον ἔτος τῆς ἡλικίας του· οἱ μόνοι χοροὶ εἰς οὗς θὰ ἐσύχναζον πολλοὶ, θὰ ἦσαν οἱ τῶν μαθητῶν καὶ μαθητριῶν. Δυστυχῶς ἡ κοινωνία ἔχει ἄλλο εἶδος διασκεδάσεων· ἡ κοινωνία εἶναι πράγματι ἀνταλλαγὴ ἐρωτοτροπιῶν, καὶ μόνον ὑπὸ τὴν ἐποψιν ταύτην δύναται νὰ ᾖ εὐάρεστος. Ὁ χορὸς εἶναι γενικῶς πρόφασις καὶ εὐκολία πρὸς ἐπιτυχίαν ἄλλου τινός. Ἐκεῖνο ὅπερ οἱ ἄνδρες ζητοῦσιν συνήθως εἰς τοιοῦτους κύκλους καὶ ἐκεῖνο ὅπερ αἱ γυναῖκες ζητοῦσιν ἐπίτης, εἶναι ἐκεῖνο τὸ ὁποῖον ὀνομάζεται τρυφερὰ προκατάληψις—ἄλλως τε πολλάκις συμβαίνει ἵνα διεγείρηται ἐν ὑμῖν τὸ εἶδος τοῦτο τοῦ ἐνδιαφέροντος χωρὶς νὰ τὸ ζητεῖτε· διότι ἀληθῶς εἶναι ἀκατάληπτον πῶς ἄνθρωπος μὴ χορεύων, μὴ χαρτοπαικτῶν, καὶ ὅστις δὲν εἶναι ἡλίθιος, καταναλίσκει εὐχαρίστως τέσσαρας ἑσπερινὰς ὥρας ἐντὸς αἰθούσης, χωρὶς νὰ ὑφίσταται τοὺς ἐπιβλαβεῖς πειρασμοὺς τῆς ἀργίας καὶ τῆς πλήξεως. Ἐκ τούτων συμπεραίνετε, φιλιότη μου, ὅτι δυνατόν νὰ συμβῇ ὥστε, χωρὶς νὰ παύσω νὰ σᾶς ἀγαπῶ, νὰ ἀνακαλύψω ἑμαυτὸν εὐρισκόμενον εἰς τὴν ἀκμὴν τοῦ νὰ διαπράξω ἀπιστίαν συζυγικὴν ἡμέραν τινά, χωρὶς νὰ τὸ ἐπιθυμῶ. Ὡς πρὸς ὑμᾶς ἀγαπητῆ μου σύζυγος, ἔλκεσθε εἰσέτι ὑπὸ τῶν ἀθῶων τέρψεων τοῦ ἐνδύεσθαι, τῆς ταχείας συγκινήσεως, τοῦ ἱλιγγος τοῦ χοροῦ· ἀλλ' ἐλεύσεται ἡμέρα καθ' ἣν αἱ τέρψεις αὗται θὰ φαίνωνται καὶ εἰς ὑμᾶς ἀπρηχαιωμένοι, ἐκτὸς ἂν αὗται ὦσιν ἠρτυμένοι ὑπὸ σφοδροτέρων συναισθημάτων.

« Ἐν ἐνὶ λόγῳ ὀφείλω νὰ εἶπω ὑμῖν ὁποῖον μέλλον πρέπει νὰ προσδοκῶμεν, ἂν ἐξακολουθήσωμεν τὴν παρούσαν ἡμῶν πορείαν τοῦ βίου. Δύναται νὰ περιγραφῇ δι' ὀλίγων λέξεων· θὰ παραβῶ τὴν συζυγικὴν πίστιν· ὑμεῖς θὰ κατακραυγάσητε ἐναντίον μου, καὶ θὰ μοὶ συγχωρήσητε. Ἐῖτα δὲ θὰ παραβῆτε τὴν πρὸς με συζυγικὴν πίστιν· δὲν θέλω κατακραυγάσει καθ' ὑμῶν, καὶ δὲν θὰ σᾶς συγχωρήσω ».

« Δὲν θέλω πορευθῆ τοῦ λοιποῦ εἰς συναναστροφὰς, ἐψιθύρισε ἡ νέα σύζυγος, ἀπομάττουσα δύο δάκρυα, ἅτινα προήρχοντο ὀλιγωτέρων ἐκ τῆς ιδέας τῆς θυσίας τὴν ὁποίαν ἐμελλε νὰ κάμῃ ἢ ἐκ τοῦ ξηροῦ τόνου τῆς γλώσσης τοῦ συζύγου της ».

Ἄλλὰ τοιαῦται ὑποσχέσεις, ὁποῖαι αἱ ἀνωτέρω, δὲν δύναται νὰ

τηρηθῶσι. Ἡ νέα σύζυγος, μὴ δυναμένη νὰ μένη ἐν τῇ οἰκίᾳ, φέρεται ἀνεπαισθήτως εἰς τὸν στρόβιλον τῶν δισκοδεάσεων. Ἡ μετὰ τοῦ συζύγου της σχέσις καθίσταται ψυχροτέρη· οὗτος ἀναλαμβάνει, τοῦλάχιστον ἰδιαιτέρως, τὰς ἐξεις τοῦ ἀγάμου, ἃς ἐγκατέλειψε· ἡ σύζυγος αἰσθάνεται ἐλευτὴν προσβεδλημένην, παρημελημένην—τὸ περὶ γάμου ὄνειρον αὐτῆς πλησιάζει πρὸς τὸ τέρμα, καὶ αὕτη ἐπιζητεῖ περισσότερο παρὰ ποτὲ τὰς συναναστροφὰς, ὅπως λησμονήσῃ τὸ κενὸν ὅπερ βαθμηδὸν ἐπέρχεται εἰς τὰ αἰσθήματα αὐτῆς.

Εἶπομεν ἐν ἀρχῇ τοῦ παρόντος κεφαλαίου ὅτι ἐλαμβάνομεν ὑπ' ὄψιν μόνον τὰς δυναμένας νὰ ζῶσιν ἐκ τῶν εἰσοδημάτων των, εἴτε τὰς ἐχούσας εἰσόδημα ἀνώτερον τῶν 10,000», τὴν ἀριστοκρατικὴν τάξιν. Ὁ λόγος τούτου εἶναι καταφανής, καθότι ἐν τῇ κατωτέρᾳ καὶ τῇ μεσαίᾳ τάξει, ἡ σύζυγος ἔχει συμφέρον καὶ συνεργασίαν εἰς τὰς ὑποθέσεις τοῦ συζύγου της· ἂν δὲ ἡ ἐν τῷ σχολείῳ ἐκπαίδευσις αὐτῆς εἶναι τοσοῦτον ἐπιπόλαιος ὅσον καὶ ἡ τῶν ἀνωτέρας τάξεως ἀδελφῶν της, ἡ πρακτικὴ ὁμῶς αὐτῆς πρὸς τὸν βίον προετοιμασία εἶναι ἀσυγκρίτως ἀνωτέρα. Ἡ θυγάτηρ τοῦ ἐμπόρου εἶδε τὴν μητέρα αὐτῆς κρατοῦσαν τὰ βιβλία τοῦ καταστήματος τοῦ συζύγου της, ἐπιτηροῦσαν τὸ κατάστημα, ἢ συναλλαττομένην μετὰ τῶν πελατῶν· ὅταν δὲ αὕτη ἔλθῃ εἰς γάμου κοινωνίαν μετὰ ἀνδρὸς τῆς τάξεώς της, αὕτη θὰ πράξῃ τὸ αὐτό. Αὕτη θὰ ἔχῃ ἐντιμον φιλοδοξίαν, σεβαστὴν ἀπασχόλησιν, ὃ δὲ σύζυγος αὐτῆς θὰ εὔρη ἐν αὐτῇ συνεταῖρον τῆς ἐμπιστοσύνης του. Οὐδόλως βλάπτεται διότι δὲν συνῆψε γάμον ἐξ ἐρωτος· αὕτη εἶναι ἠνωμένη πρὸς τὸν σύζυγόν της ἐκ κοινοῦ συμφέροντος, καὶ ἐκτὸς τούτου, ἀρκεῖ ἡ διαφορὰ τῶν χαρακτήρων νὰ μὴ ᾖ μεγάλη, εἶναι λίαν δυνατόν νὰ προκύψῃ ἀφελῆς καὶ διαρκὴς ἀφοσίωσις. Ἡ δραστήριος καὶ πλήρης περιεργείας φύσις τῆς Γαλλίδος, καθιστᾷ αὐτὴν κατάλληλον πρὸς τὸ εἶδος τοῦτο τοῦ συνοικεσίου, αὕτη μάλιστα δεικνύει ἐν τούτῳ μεγαλειότερα πλεονεκτήματα ἢ εἰς οἷονδήποτε ἄλλο. Ἄς ἀκούσωμεν αὖτις τὸν κ. Graindorge, ὅστις εἶναι ὁ καλεῖτερος μάρτυς ἐπὶ τούτου.

« . . . Μίαν ὥραν βραδύτερον διέβην διὰ τῆς ὁδοῦ τῶν Λομβαρδῶν (Rue des Lombards). Ἡ νέα σύζυγος μένει μέχρι τοῦ μεσονυκτίου ἐντὸς ὑελοφράκτου δωματίου πρὸς τακτοποίησιν τῶν βιβλίων τοῦ καταστήματος· ἔχει πύραυνον πλήρες ἀνθράκων παρὰ τοὺς πόδας της, καὶ ἐπὶ δεκαπέντε ὥρας μένει εἰς τὴν θέσιν της

ἐργαζομένη. Ἀγορασταί, πωληταί, ὑπάλληλοι, πραγματεῖαι, κλπ. —καὶ αὐτὴ ἡ ὑπηρετρία—εἶναι ὑπὸ τὴν ἐπίβλεψίν της. Αὕτη ἐπιτηρεῖ τὰ πάντα· αἱ διαταγαί της εἶναι σαφεῖς καὶ οἱ λογαριασμοὶ της κρατοῦνται κηλῶς· ὑπακούουσιν αὐτῇ πάντες· εἶναι καλὸς τοποτηρητής, πολλάκις καλῆτερος τοῦ ἀρχηγοῦ της. Ὁ ἀνὴρ δύναται ἐνίοτε νὰ ἀπατηθῇ διὰ κολακευτικῶν λόγων· ὁ συναλλαττόμενος δυνατὸν νὰ προσφέρῃ καλὸν γεῦμα, νὰ παραστήσῃ ἑαυτὸν χρηστὸν καὶ ἄνευ πονηρίας, καὶ ὁ σύζυγος θὰ εὐρεθῇ ἴσως εἰς θέσιν νὰ ὑποχωρήσῃ, νὰ παραδεχθῇ καὶ νὰ ὑπογράψῃ συμβόλαιον ἀγοραπωλησίας ἐπιβλαβές εἰς τὰ συμφέροντά του· ἀλλ' ἡ σύζυγος νεύει αὐτῷ —οὗτος ἐννοεῖ, διακόπτει τὴν διαπραγμάτευσιν της συμφωνίας, καὶ λέγει πρὸς τὸν πελάτην του, «ὄχι, αὔριον κλείομεν τὴν συμφωνίαν, ὑπογράφομεν τὸ συμβόλαιον, πρέπει νὰ συμβουλευθῶ τὴν σύζυγόν μου». Τὴν νύκτα αὕτη τὸν κατηχεῖ, καὶ τὴν ἐπομένην πρᾶξαν, οὗτος ὀχυροῦται ὀπισθεν προφυλάξεων καὶ νέων ἐπιχειρημάτων.

α' Ὑποθέσωμεν ὅτι ὁ σύζυγος δὲν ζητεῖ τὴν συμβουλὴν της. Αὕτη ἐξέρχεται τοῦ ὑελοφράκτου γραφείου της λέγουσα αὐτῷ. —α' Ἀλλὰ, ἀγαπητέ μου σύζυγε, γινώσκεις κηλῶς ὅτι . . . » Εἶναι ἱκανὴ νὰ σταθῇ ἐπὶ ὀλόκληρον ὥραν συζητοῦσα διὰ τῆς λεπτιῆς αὐτῆς φωνῆς· οὕτω δὲ ἡ ὀξύτης της διανοίας της κατορθώνει ἐπὶ τέλους νὰ τρέψῃ εἰς φυγὴν τὸν ἀνταγωνιστὴν της. Προκειμένου περὶ κινδύνου τῶν συμφερόντων της, αἱ λέξεις οὐδεμίαν ἔχουσιν ἐπιρροὴν ἐπ' αὐτῆς· αἱ ἰδέαι αὐτῆς εἶναι ἐντὸς τοῦ ἐγκεφάλου της, ὡς·αἱ καρφοβελόνας ἐπὶ τῆς ἀγαθίδος της (μαξιλαράκι). Ὁ νοῦς τοῦ ἀνδρὸς εἶναι ἐπιδεικτικὸς συλλογισμοῦ· ὁ της γυναικὸς οὐδόλως. Γνωρίζω πολλὰς αἰτινας κατέστησαν τοὺς συζύγους των ἀπλοῦς ὑπαλλήλους—πρὸς μεγάλην ἄλλως τε ὠφέλειαν τῶν ἐργασιῶν τοῦ καταστήματος. Ὁ σύζυγος, ἀνοίγει καὶ κλείει τὰ κιώτια τῶν πραγματειῶν, πορεύεται πρὸς ἐκτέλεσιν τῶν ἐκτὸς τοῦ καταστήματος ἐργασιῶν, καὶ πίνει ποτῆριον ζύθου ἢ οἰοῦδήποτε ποτοῦ μετὰ τῶν πελατῶν του—ἡ δὲ σύζυγος δίδουσα διαταγὰς, καὶ ψυχρὰ, διευθύνει τὸ γραφεῖον, λαμβάνει τὰς σπουδαίας ἀποφάσεις, καὶ ἀποφασίζει ὅτι τοιοῦτον ἢ τοιοῦτον ὕφασμα δὲν εἶναι πλέον τοῦ συρμοῦ, καὶ πρέπει νὰ πωληθῇ ἐπὶ ἀπωλείᾳ. Αὕτη πρῶσταται τοῦ ἐμπορίου τῶν κομβίων, καὶ εἶναι κατὰλληλος ὅπως δώσῃ τὸν συρμὸν κλπ.»

Ἐντεῦθεν ἐξάγεται ὅτι ἡ ῥιζικὴ, οὕτως εἰπεῖν, αἰτία τοσοῦτων

δυστυχῶν συνοικεσιῶν εἰς τὰς ἀνωτέρας τάξεις, εἶναι ἡ ἔλλειψις σημείου ἐφ' οὗ ὁ σύζυγος καὶ ἡ σύζυγος νὰ δύνανται νὰ συναντηθῶσι καὶ νὰ ἦναι εἰλικρινεῖς συνεταῖροι. Τὸ αἷτιον τῆς διαστάσεως μεταξὺ τῶν συζύγων, ὅπερ περιεγράψαμεν ἀνωτέρω, τοὔτέστι ὅτι οἱ μὲν ἄνδρες νυμφεύονται ὅπως ἀπολαύσωσιν οἰκιακῆς εὐδαιμονίας, αἱ δὲ γυναῖκες, ὅπως φοιτῶσιν εἰς τὰς συναναστροφάς, εἶναι μόνον τὸ ἀποτέλεσμα· διότι, εἰλικρινῶς, ἂν λάβωμεν ὑπ' ὄψιν τὴν ἀνατροφὴν τὴν ὁποίαν λαμβάνουσι, διὰ ποῖον ἄλλον λόγον δύνανται νὰ ἐπιθυμῶσι τὸν γάμον; Ἀνατροφή τοιαύτη οἶαν αἱ Γαλλίδες λαμβάνουσι, εἶναι οὐ μόνον ἀντίθετος πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦ ἐγγάμου βίου, ἀλλὰ καθιστᾷ θετικῶς ἀκατάλληλον τὴν νέαν πρὸς τὸν βίον τοῦτον. Αἱ νέαι διδασκόμεναι ἀπλῶς γραφὴν καὶ ἀνάγνωσιν μετ' ἄλλων τινῶν ἐπουσιωδῶν γνώσεων, δὲν εἶναι εἰς θέσιν νὰ κρίνωσιν ὀρθῶς, καὶ ῥίπτονται ἐντὸς τοῦ βίου ἐστερημέναι παντὸς διανοητικοῦ ἐνδιαφέροντος. Πᾶσα ἡ προσπάθεια τῆς πρώτης αὐτῶν ἀνατροφῆς συγκεντροῦται εἰς τὴν ἀπόκτησιν γνώσεων μωρίας καὶ δεισιδαιμονίας. Ἡ περὶ Θεοῦ καὶ θρησκείας ἰδέα αὐτῶν, συνίσταται εἰς τὸ πιστεύειν εἰς ἄγρια λείψανα καὶ παλαιὰ ὄστᾶ· ἡ περὶ κοινωνικοῦ βίου καὶ εὐγενοῦς ἀνατροφῆς ἰδέα αὐτῶν, ἐγκρατεῖται ἐπίσης εἰς τὸ πιστεύειν, ὅτι τὸ πᾶν συνίσταται εἰς τὸ κομφῶς ἐνδύεσθαι καὶ ἀκολουθεῖν τοὺς συρμούς, μιμῆσθαι τοὺς καλοὺς λεγομένους τρόπους, καὶ φέρεσθαι μετὰ ἐρωτοτροπίας. Ἡ πρὸς τὸ ἐπαινῆσθαι στοργὴ αὐτῶν, ἀφοῦ ἀνεπτύχθη ὑπερβολικῶς κατ' ἀρχάς, ἀπεκοιμίσθη μετὰ πολλῆς ἐπιμελείας, ἕως οὗ εὐρεθῇ σύζυγος ὅπως τὴν διεγείρῃ. Τί ἄλλο λοιπὸν δυνάμεθα νὰ προσδοκῶμεν ἐξ αὐτῆς ἢ ἐκρηξὴν ἐπιπολαιότητος; Δυνάμεθα ἄρα γε νὰ περιμένωμεν ὅτι ποσὸν τι ἐρωτοτροπίας ἐπιφυλλάττεται πρὸς ἀποκλειστικὴν χρῆσιν τοῦ συζύγου; Οὗτος θὰ ἀπαυδήσῃ ἴσως πρὸ τῆς παρελεύσεως τριῶν μηνῶν—ἂν μὴ καὶ πρότερον· τότε δὲ θὰ ζητήσῃ ψυχαγωγίαν ἀλλαχοῦ, ἀφοῦ δὲν δύναται νὰ εὔρῃ αὐτὴν ἐν τῷ οἴκῳ του. Οὐδέποτε πρότερον ἢ ἐν Γαλλίᾳ διανοητικὴ διαφορά μεταξὺ ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν ὑπῆρξε μεγαλειτέρα ὅσον ἐσχάτως. Ἡ γυνὴ οὐ μόνον ἔμεινε στάσιμος ἐν τῇ μεγάλῃ προόδῳ τοῦ παρόντος αἰῶνος, ἀλλὰ καὶ μετὰ θετικότητος ὠπισθοδρόμησε. Ἀφοῦ διετέλεσεν ἡ σύντροφος τοῦ ἀνδρὸς καθ' ὅλην τὴν μακρὰν αὐτοῦ πάλιν πρὸς χειραφέτησιν ἐκ τῆς τυραννίας τοῦ κλήρου καὶ τοῦ στέμματος, μέχρι τῆς ἐποχῆς τῆς μεγάλης ἐπα-

ναστάσεως, ἐπανεπέσεν εἰς τὰς παιδαριώδεις καὶ δεισιδαίμονας ἰδέας, ὡσανεὶ ἢ πρὸς τὴν πρόοδον ἰκανότητος αὐτῆς, πιεσθεῖσα, διεκόπη καὶ ἐξηντλήθη. Τὸ στενὸν τοῦ χώρου ἀναγκάζει ἡμᾶς νὰ διέλθωμεν ἐν σιωπῇ τὰ αἷτια τῆς ὀπισθοδρομήσεως ταύτης, ἀλλὰ τὸ πρᾶγμα ἀναγνωρίζεται ὡς γεγονός ἐπὶ τῶν καλλίστων παρατηρητῶν. Ἀναγνώσατε ἄλλως τε τὸ ὑπὸ τὸν τίτλον «Monsieur, Madame, et Bébé» ὠραῖον μικρὸν βιβλίον τοῦ Gustave Droz, ἀφ' οὗ ἠρύσθημεν χωρία τινὰ, καὶ θέλετε ἴδει ποῖον εἶδος συνδιαλέξεως θεωρεῖται σπουδαῖον μεταξύ δύο Κυριῶν ἐργαζομένων ἐπὶ τοῦ ἐργοχείρου των. Ἐὰν ὁ Κύριος ἀγαπᾷ τὴν Κυρίαν, ὁ ἔρωσ του εἶναι ἔρωσ νεανίσκου ἀγαπῶντος παιδίον· ἀκούει τὴν φλυαρίαν της ἐνῶ ἀναγινώσκει τὴν ἑφημερίδα του, ὑπακούει εἰς τὰς ἰδιοτροπίας της, διότι εἶναι ὠραία· αἰσθάνεται πρὸς αὐτὴν αἰσθημα τρυφερότητος, οἴκτου, περπεργείας, καὶ φιληδόνου ἐπιθυμίας. Ἀναγνώσατε τὰ Θεατρικὰ τοῦ Augier, τοῦ Dumas, καὶ θέλετε ἴδει ἂν ἐκεῖνοι οἵτινες παρίστανται ὡς ἐννοοῦντες κάλλιον τὰς γυναῖκας, μεταχειρίζονται αὐτὰς ἄλλως ἢ ὡς ὄντα οὐσιωδῶς κατώτερα, ἅτινα χρῆζουσιν ὁδηγίας καὶ διευθύνσεως πρὸς ἰδίαν ἑαυτῶν ὠφέλειαν. Καὶ αὐτὸς ὁ Michelet, ὅστις ἔχει ἐνθουσιώδη στοργὴν πρὸς τὴν γυναῖκα, παραδέχεται ὅτι ἔχει ἀνάγκην τῆς διοικήσεως καὶ ἐπιτηρήσεως συζύγου τοῦλάχιστον κατὰ τὸ πρῶτον στάδιον τοῦ ἐγγάμου βίου, ὡς ἀσθενὲς καὶ ἀδύνατον παιδίον. Ὁ κ. Twine παραπονεῖται ὅτι ἐν ταῖς συνκαστροφαῖς, ἢ συνδιαλέξεσι, (τὸ προτέρημα δι' ὃ ἐγκαυχῶνται τοσοῦτον οἱ Γάλλοι!) ἐκπίπτει ὁσημέραι τῆς ἀξίας της—καὶ τοῦτο, διότι οἱ ἄνδρες ἀφ' ἐνὸς ἐνασχολοῦνται εἰς τὰς ὑποθέσεις των, καὶ αἱ γυναῖκες ἀφ' ἐτέρου καταναλίσκουσι τὸν καιρὸν των εἰς τὴν μέριμναν τοῦ ἐνδύεσθαι. Ἐπειδὴ δὲ τὰ δύο φύλα οὐδὲν ἔχουσι νὰ εἰπῶσι μεταξύ των προερχόμενον ἐκ διανοητικοῦ ἐνδιαφέροντος, ὠθοῦνται ἀμοιβαίως πρὸς ἔρωτοτροπίας. Καὶ μήπως δὲν εἶναι ἡ ἀναπόφευκτος συνέπεια τοιαύτης ἀνατροφῆς! Ὁ πεπολιτισμένος καὶ εὐγενεὺς ἀνατροφῆς ἄνθρωπος, ζητεῖ, κατὰ τὰς ὥρας τῆς ἀνεσεῶς του καὶ εἰς τὴν μετὰ τῶν ὁμοίων του συναναστροφὴν, τὴν πνευματικὴν ψυχαγωγίαν, καὶ τὸ ἠθικὸν ἐνδιαφέρον κυρίως. Κατ' ἀντίστροφον λόγον οἱ ἔστερημένοι ἀληθοῦς ἠθικῆς καὶ πνευματικῆς ἀναπτύξεως, μόνην αὐτῶν ψυχαγωγίαν εἰς τὰς συναναστροφὰς ἔχουσι τὴν καλλιέργειαν τῶν μέσων, ἅτινα συντείνουσι πρὸς ἀπόλαυσιν τῶν ζωικῶν ἐπιθυμιῶν. Καὶ ὁ νοήμων

Ἕλληνα ἀναγνώστη ἐννοεῖ καλῶς ὅτι αὕτη εἶναι ἀλήθεια πασιφανὴς καὶ κατάδηλος πρὸς βεβαίωσιν τῆς ὁποίας ἀρκεῖ νὰ ρίψῃ ἐν βλέμμα ἐπὶ τῆς περιστοιχούσης αὐτὸν κοινωνίας! Ἄλλ' οὐδέποτε ἠδυνάμεθα νὰ εἰπῶμεν ἀρκοῦντα ἐπὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου, καὶ ἂν ἀνεφέρομεν πάσας τὰς ἐπὶ τοῦ θέματος τούτου ἀποδείξεις.

Καὶ τὰ τέκνα; δυνατόν νὰ ἐρωτήσῃ ἀναγνώστης τις—δὲν δύναται ἄρα γε τὰ τέκνα νὰ ἀναπληρώσωσι τὸν ἐλλείποντα τοῦτον δεσμὸν τοῦ ἐνδιαφέροντος μεταξύ τοῦ συζύγου καὶ τῆς συζύγου; Ἀναμφιβόλως ταῦτα ἠδύναντο νὰ συντελέσωσι. Ἄλλ' εἶναι γνωστὸν ὅτι ταῦτα δὲν ἀνατρέφονται εἰς τὴν οἰκίαν. Ὅταν ἡ Κυρία de Rias γίνεται μήτηρ κατὰ πρώτην φοράν, αὕτη ἀναλαμβάνει τὰ νέα αὐτῆς καθήκοντα μετὰ τοσαύτης σοφρότητος, ὥστε ὁ Lionel καθίσταται ὑπερχαρῆς διὰ τὴν μεταβολὴν. Αὕτη ἀποποιεῖται τοῦ λοιποῦ πάσας τὰς προσκλήσεις, καὶ ὑποδέχεται τοὺς φίλους της, κειμένη ἐπὶ τοῦ ἀνακλίντρου μετ' ἡθὸς νωχελὲς καὶ ἀδύνατον. Τέλος, αὕτη δέχεται τὴν νέαν αὐτῆς θέσιν ὡς ἀναγκαίαν καὶ ἐπιθυμητὴν προσθήκην εἰς τὴν ἀξιοπρέπειάν της, ὡς νέας συζύγου, καὶ ἀρχεται τῶν καθηκόντων της μετὰ πάσης τῆς ζέσεως ἠθοποιοῦ, ἧτις ἀναλαμβάνουσα νὰ παῖξῃ νέον πρόσωπον, προσδοκᾷ νὰ ἐλύσῃ νέας συμπαθείας καὶ νὰ ἀποσπάσῃ νέα χειροκροτήματα. Ἄλλ' ὅταν ἐγεννηθῆσιν οἱ καὶ κληρονόμος, ἡ Κυρία Fitz Gerald παρεμβάλλει καὶ ἀποδεικνύει εἰς τὸν Lionel διὰ τῶν ἐπιτηδείων ἐκεῖνων ἐπιχειρημάτων, πρὸς ἃ ὁ ἀνὴρ οὐδεμίαν ἔχει νὰ δώσῃ ἀπάντησιν, ὅτι ἡ ὑγεία, ἡ ὠριότης τῆς θυγατρὸς της θὰ ἐπηρεάζοντο ἐκ τῆς ἐκπληρώσεως τῶν φυσικῶν καθηκόντων τῆς μητρότητος. Κατὰ συνέπειαν τὸ νεογέννητον βρέφος δίδεται εἰς τροφὸν ὅπως τὸ θηλάσῃ. Ἡ Κυρία de Rias ἀναλαβούσα ἐκ τῆς λοχείας αὐτῆς μετὰ θαυμασίας ταχύτητος, ἐπιστρέφει εἰς τὰς συναναστροφὰς μετὰ μεγαλειτέρας οὕτως εἰπεῖν ὀρέξεως (χωρὶς νὰ παραμελῇ τὴν ἐπαγρύπνησιν τοῦ νηπίου της ἐνεκα τούτου)· ὅτε δὲ ὁ Κύριος de Rias, ἀποτυχὼν τῆς ἐλπίδος τοῦ νὰ ἀπολαύσῃ ἡσύχου οἰκιακοῦ βίου, καταφεύγῃ εἰς τὸ φάρμακον, δι' οὗ ἐπέτυχεν ἄπαξ, ἡ Κυρία Fitz Gerald εἰδοποιεῖ αὐτὸν μετ' αὐστηρότητος ὅτι φονεύει τὴν θυγατέρα της· ἡ δὲ Κυρία de Rias αἰσθάνεται ἑαυτὴν ἀρκοῦντως εὐρωστον, ὅπως ἐξακολουθήσῃ τὰς ἀπὸ τοῦ περιορισμοῦ αὐτῆς διακοπέσσας διασκεδάσεις της· οὕτω δὲ καταπίθει τὸν σύζυγον ἄνευ ἐπιπλήξεως ἢ λογομαχίας ὅτι

οὐδεμίαν ὠφέλειαν θὰ παρέξωσιν αὐτῷ οἱ Μακιαβελλικοὶ αὐτοῦ συνδυασμοί.

Δὲν θέλομεν ἀκολουθήσει τὴν νέαν σύζυγον εἰς πάσας τὰς περιπλοκάς τὰς δυναμένας νὰ προέλθωσιν ἐκ τῆς ὑπαρχούσης ἀνισότητος τῶν μεταξὺ αὐτῆς καὶ τοῦ συζύγου της ἀναγκῶν. Ὁ σκοπὸς ἡμῶν ἦτο νὰ περιγράψωμεν τὰ προπαρασκευαστικὰ στάδια τὰ ἄγοντα πρὸς τὸν ἔγγαμον βίον, καὶ τὰ γενικὰ αἰτία, ἅτινα καθιστῶσι τὸν οἰκιακὸν βίον ἐκτρωματικόν, μᾶλλον ἢ νὰ σχεδιογραφῆσωμεν αὐτὸν τοῦτον τὸν ἔγγαμον βίον, ἐν ᾧ αἱ ἐπενεργοῦσαι περιστάσεις εἰσὶ τοσοῦτον πολυάριθμοι καὶ ποικίλοι, ὥστε νὰ παραδεχθῶμεν οἰονδήποτε ἐπιτυχῆ γενικὸν τύπον. Εἶναι προφανὲς ὅτι ὅταν ἀπαξ εἰσέλθῃ εἰς τὴν ὁδὸν εἰς ἣν ὑπεδείξαμεν, ἡ δυστυχὴς ἡμῶν ἡρωὶς, θὰ ἔχῃ μεγίστην δυσκολίαν ὅπως διατελέσῃ ἄμειπτος. Τὸ ἀσυμβίβαστον δὴ χαρακτήρων, οἷτινες οὔτε τὰς τέρψεις οὔτε τὸν σκοπὸν ἔχουσι κοινὰ, θὰ γεννήσῃ ταχέως ψυχρότητα· ἡ ψυχρότης θὰ παρᾶξῃ τὴν ἀποστροφὴν, καὶ ἡ ἀποστροφή αὕτη θὰ φθάσῃ ταχέως εἰς ἀμοιβαίαν διάρρηξιν τοῦ συζυγικοῦ δεσμοῦ. Οἱ δὴ σύζυγοι θὰ ἐξακολουθῶσι ζῶντες ὑπὸ τὴν αὐτὴν στέγην, ὅπως σώσωσιν ὅσον τὸ δυνατόν πλείονα χρόνον τὰς ἐξωτερικὰς ἐνδείξεις τῆς ὁμοιοῦς.

Ἄλλ' ἕκαστος τῶν συζύγων θὰ πορευῆται τὴν ἰδίαν ὁδὸν μετὰ ἐνδομύχου δυσαρρεσκείας κατὰ τοῦ ἄλλου, καὶ (ἐκτὸς ἂν τὸ ἄτομον ἢ καθολοκληρίαν ἐπιπόλιον) μετὰ κενοῦ ἐν τῇ καρδίᾳ, ὅπερ εἶναι ἀδύνατον νὰ πληρωθῇ ἐν νομιμότητι. Τὰ τέκνα εἶναι εἰς τὸ σχολεῖον, οἱ γονεῖς τῆς κυρίας ἐπέστρεψαν εἰς τὰς ἐπαρχίας των, καὶ διαδίδεται ὅτι ὁ κύριος καταναλίσκει τὰς ὥρας του ἐνίοτε μετὰ μικρᾶς ὥραίας ἠθοποιοῦ τοῦ Palais Royal. Ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει τί δύναται τις νὰ περιμένῃ παρὰ τῆς συζύγου; Ὅσω περισσότερον ἡγάπα τὸν σύζυγόν της ἄπαξ, ἢ ὅσω περισσότερον ἐφαντάζετο ὅτι τὸν ἡγάπα, κατὰ τοσοῦτον μεγαλείτερος εἶναι ὁ παρὼν αὐτῆς κίνδυνος. Τί δύναται νὰ προφυλάξῃ αὐτήν; Μήπως ἡ θρησκεία; Ἡ θρησκεία αὐτῆς συνίσταται μόνον εἰς ἐκκλησιαστικὰ ἔθιμα· οὐδὲν ὑπάρχει ἐν αὐτῇ δυνάμενον νὰ πληρώσῃ τὴν καρδίαν της. Εἰς τὸ 30ὸν ἔτος τῆς ἡλικίας της θὰ ὑπάρχῃ διαφορά· αὕτη θὰ πορευῆται πρὸς τὸν πνευματικὸν της καθ' ἑκάστην, καὶ θὰ συμβουλευῆται αὐτὸν εἰς τὰ μικρότερα πράγματα τοῦ βίου της. Ὁ Ἀββᾶς της θὰ γευματίζῃ δις τῆς ἐβδομάδος παρ' αὐτῇ, καὶ αὕτη θὰ προετοιμάζῃ χάριν αὐτοῦ τὰ

φαγητὰ ὧν ὀρέγεται οὗτος τὰ μύλα. Αὕτη θὰ κεντᾷ περιτραχήλια καὶ καλύμματα τῆς ἀγίας τραπέζης δι' αὐτόν· ἴσως μάλιστα θὰ εἶναι γραμματεὺς τῆς «Ἐταιρίας τοῦ μικροῦ Ἀρνίου», εἴτε «Ταμίας τῶν «Κυριῶν τῆς Λύπης». Ὅπως ἴσως αὕτη θὰ ἦναι ἐνησχολημένη καὶ εὐδαίμων ἐν τῷ ἀτάκτῳ βίῳ της. Ἡ σωτηρία αὐτῆς εἶναι ἐξησφαλισμένη· ὁ Ἀββᾶς αὐτῆς εἶναι ἡ ἐπὶ τούτῳ ἐγγύησίς της· «L'abbé me répond de tout» ὡς εἶπε Γαλλίς τις κυρία. Ἀληθῶς ὁ Θεὸς θὰ ἦτον ἀχάριστος, νῦν ὅτε αὕτη κάμνει τοσαῦτα ὑπὲρ αὐτοῦ, ἂν δὲν παρέβλεπε τὰ μικρὰ παραπτώματα τῆς νεότητός της. Ἡ ἀσχολία της εἶναι σύμφωνος πρὸς τὰ οἰκιακά της, διότι νῦν ἐνδύεται διὰ νὰ πορευθῇ εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, ὡς πρότερον ἐνεδύετο διὰ τὰς συναναστροφάς· ἀντὶ νὰ καταβάλλῃ τὰς ἀντιζήλους της διὰ τῆς κομψότητος τοῦ ἱματισμοῦ της εἰς τὰς αἰθούσας τῶν χορῶν, αὕτη θριαμβεῖ νῦν συλλέγουσα πλείονα ἢ αὐταὶ χρήματα, ὅταν ὁ κύριος ἐφημέριος κηρύττῃ ἀπὸ τοῦ ἄμβωνος τὸν περὶ ἐλεημοσύνης λόγον του. Ὡ! ὁ καθολικὸς κληρὸς ἐννοεῖ πῶς πρέπει νὰ δώσῃ εἰς τὴν ἐπιρροὴν του βαθεῖαν καὶ διαρκῆ βάσιν! Ἄλλὰ πάντα ταῦτα μικρὰν παρέχουσι τὴν ὠφέλειαν εἰς τὴν ἡρωίδα ἡμῶν εἰκοσιπενταετῆ οὔσαν· ὁ χρόνος δὲν ἐφθασεν εἰσέτι. Αὕτη ἀληθῶς καταφεύγει εἰς τὴν ἐξάσκησιν τῶν θρησκευτικῶν αὐτῆς ἐθίμων, χάριν θεραπείας ἢ προφυλάξεως, ἀλλ' ἡ καρδία της εἶναι εἰσέτι τοσοῦτον νέα καὶ τρυφερὰ ὅπως ἀρκεσθῇ εἰς ταῦτα καὶ μόνα. «Ἐξ ἑκατὸν νέων συζύγων, λέγει ὁ Balzac, αἷτινες ἀναλαμβάνουσι τὴν ἐξάσκησιν τῶν θρησκευτικῶν αὐτῶν καθηκόντων, ἅτινα παρημέλουν μέχρι τοῦδε, τοῦλάχιστον ἐβδομήκοντα ἀποδεικνύουσι διὰ τῆς πρὸς τὸν Θεὸν ἐπιστροφῆς ὅτι παρεβίβησαν τὴν συζυγικὴν πίστιν ἢ πλησιάζουσι νὰ φθάσωσιν εἰς τὸ σημεῖον τοῦτο· ὑπολείπεται ὡς προφυλακτικὸν μέσον τὸ πρὸς τὸ δημόσιον φρόνημα σέβας, καὶ εἶδομεν ὅτι τὸ σέβας τοῦτο εἶναι ἰσχυρὸν ἐν Γαλλίᾳ. Ἄλλ' ἡ δημοσία γνώμη ἔχει ὑπὸ τὴν ἔποψιν ταύτην πολλὰ μειονεκτήματα. Κατὰ πρῶτον, ἐπειδὴ αὕτη βασιζέται ἐπὶ τῶν ἐξωτερικῶν ἐνδείξεων, εἶναι πιθανώτερον ὅτι θὰ συλλάβῃ καλὴν ἰδέαν εἰς τὰ φαινόμενα τῆς ἀρετῆς μᾶλλον ἢ εἰς αὐτὴν τὴν ἀρετὴν. «Ἔσο φρόνιμος· μὴ ἐκτίθεσαι· ἀπόφυγε τὸ σκάνδαλον»· τοιαῦτα εἶσονται αἱ πρῶται αὐτῆς διαταγαί· ὡς πρὸς τὰ λοιπὰ θύνασθε νὰ διαθέσητε τὰ πράγματα ὅπως εὐαρεστεῖσθε. Ἀληθῶς δ' εἰπεῖν, ποῖον ἄλλο εἶδος ἠθικῆς δύναται νὰ περιμένῃ τις ἢνα ἡ δημοσία

ἡ γνώμη ἐνισχύση εἰς χώρην ἐν ἣ τόσα καὶ τόσα συνοικέσια εἰσι πασιφανῶς καὶ κατὰ τὸ πλεῖστον ἐναντία εἰς τὴν φύσιν; Ποῖον εἶδος συζυγικῆς πίστεως δύναται τις νὰ περιμένῃ ἀπὸ γυναῖκα ὑπανδρευομένην κατὰ τὸ εἰκοστὸν ἔτος τῆς ἡλικίας τῆς πρὸς ἑκατομμυριοῦχον ἐξηκοντούτην; Καὶ ἂν αὕτη δὲν παρέβαινε τὸ γράμμα τοῦ νόμου, αὕτη θὰ τὸν παραβῆ κατὰ τὸ πνεῦμα, καθότι εἶναι ἐναντίον εἰς τὴν φύσιν ἵνα ἀφοσιώσῃ τὰ αἰσθήματα αὐτῆς εἰς ἄνθρωπον ὅστις εἶναι κατὰ μέγιστον βαθμὸν ξένος πρὸς τὸ ἴδιον αὐτῆς στάδιον τῆς ἀναπτύξεως. Δύναται νὰ ἀντιτάξῃ τις οἰκονομικὰς Γαλλίδες, κατὰ κανόνα, δὲν ὑπαδρεύονται πρὸς ἐξηκονταετῆς ἄνδρας. Ἀληθὲς τοῦτο ἀλλὰ καὶ ἡ μικρὰ ἐξαίρεσις ἀποβαίνει ὀλεθρία. Ἐκάστη παράβασις τοῦ νόμου τῶν γάμων, εὐρύνει τὸ ῥῆγμα, ἕως οὗ τέλος οὐδὲν μείνει ἐκ τοῦ τείχους. Ἐν Ἀσίᾳ οἱ γάμοι εἶναι ἐπίσης τερατώδεις, ἀλλ' οἱ ἄνδρες κλείουσι τὰς γυναῖκας αὐτῶν εἰς τοὺς γυναικωνίτας.

Ἄλλὰ πρὸς τούτοις, ἡ δημοσία γνώμη ἐν Γαλλίᾳ εὐρίσκεται εἰς φανεράν ἀντίθεσιν. Ἐνῶ ἐνθαρρύνει εὐχαρίστως τὴν ἀγνότητα πρὸς τὰς γυναῖκας, καταγελάξ τὴν ἀγνότητα εἰς τοὺς ἄνδρας. Εἶπομεν ἤδη ὅτι οἱ Γάλλοι νυμφεύονται εἰς προκεχωρημένην ἡλικίαν, καὶ ὅτι τοῦλάχιστον τὰ δέκα ὠραιότερα ἔτη τοῦ βίου αὐτῶν, τὰ ἔτη καθ' ἃ εἶναι κινδυνωδέστατοι εἰς τὴν κοινωνίαν, καταναλίσκονται εἰς τὰς τέρφεις τοῦ ἀγάμου βίου, ἐνίοτε ἕνεκα ἐλλείψεως χρημάτων. Ἄλλ' ὑπάρχει καὶ ἕτερος λόγος σπουδαιότατος περὶ οὗ ὁ Rousseau εἶπε. «Πρέπει νὰ ὑπάρχῃ πάντοτε λόγος τις διὰ τὴν ἀκολασίαν τῶν ἡθῶν εἶναι κακὴ ζύμη ἣτις πρέπει νὰ μεταβληθῇ πάντοτε». Παραλείπομεν τὴν συζήτησιν τοῦ τελευταίου λόγου, καὶ περαίνομεν τὴν παράγραφον διὰ τοῦ ἐπομένου τεμαχίου ληφθέντος ἐκ τοῦ συγγράμματος τοῦ Balzac «La physiologie du Mariage» τὴν ἀνάγνωσιν καὶ μελέτην τοῦ ὁποίου συνιστῶμεν εἰς τοὺς νοήμονας ἡμῶν ἀναγνώστας.

Ἐῦποθέσατε νέον εἰκοσαοκταετῆ, διατηρήσαντα μετὰ πάσης προφυλάξεως τὴν ἀγνότητά του, εἰσερχόμενον εἰς τὴν μάλλον Ἰανσενιστικὴν αἵθουσαν τῆς Γαλλικῆς κοινωνίας. Ἡ ἐναρετωτέρα τῶν ἐν αὐτῇ παρευρισκομένων γυναικῶν, δὲν θὰ συγχαρῆ αὐτὸν εἰρωνικῶς διὰ τὴν καρτερίαν του; ὁ αὐστηρότερος δικαστής, ὅστις κατέλαβε ποτὲ δικαστικὴν ἔδραν, δὲν θέλει κινήσει τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ χλευαστικῶς; αἱ δὲ κυρίαὶ δὲν θὰ σκεπάσωσι τὰ πρόσωπά διὰ τῶν ῥιπιδίων των ὅπως κρύψωσι τὰ μειδιάματα αὐτῶν; Ὅταν δὲ τὸ ἡ-

ρωϊκὸν θῦμα ἐγκαταλείψῃ τὴν αἵθουσαν, ὁποῖος κατακλυσμὸς χλευασμῶν θὰ πέσῃ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς του! Δὲν ὑπάρχει μεγαλείτερον αἶσχος ἐν Γαλλίᾳ ἀπὸ τοῦ νὰ ἦναι τις ψυχρὸς, ἐγκρατὴς, καὶ ἀδιάφορος πρὸς τὸ ὠραῖον φύλον.

Ὅταν λάβωμεν ὑπ' ὄψιν ταῦτα πάντα, ἐκπλητίζομεθα ὑπερβαλλόντως, οὐχὶ διότι διαλύονται τσαῦτα συνοικέσια, ἀλλὰ διότι εἶναι δυνατόν νὰ διατηρηθῶσι τινὰ ἐξ αὐτῶν! (1)

Εἰς τὸ προσεχὲς φυλλάδιον θὰ πραγματευθῶμεν ἐν ἰδιαίτερω κεφαλαίῳ τὰς συνεπείας τῆς παραβιάσεως τῆς συζυγικῆς πίστεως, ὑπόνομικὴν καὶ κοινωνικὴν ἐποψίν. Ἰδιαίτερον μελέτην περὶ «Μνηστείας καὶ Γάμου ἐν Ἑλλάδι» θεωροῦμεν περιττὴν καθότι οἱ νοήμονες ἡμῶν ἀναγνώσται γινώσκουσι καλῶς ὅτι εἰς πάσας σχεδὸν τὰς Ἑλληνικὰς πόλεις εἰσῆχθη πρὸ πολλοῦ εἰς τὴν λεγομένην «Καλὴν τὰξιν, ὑψηλὴν περιωπῆν, σχετικῶς διαδιδόμενη καὶ εἰς τὰς ὑποδεστέρας, εἶδος τι ἐπιπολαίου ἀνατροφῆς καλουμένης Εὐρωπαϊκῆς ἢ Γαλλικῆς, ἣτις εἶναι οἰκτρότατος ψιττακισμὸς καὶ γελοία παρωδία ταύτης. Ἄλλ' ἀκριβῶς τοῦτο εἶναι καὶ τὸ χειρίστον διὰ τὴν Ἑλληνικὴν κοινωνίαν. Τὰ ἐκτεθέντα ἄρα εἰς τὸ παρὸν ἄρθρον εἶναι, ἢ ἂν δὲν ἦναι ἐντελῶς, θὰ καταστῶσι, προϊόντος τοῦ χρόνου, ἡ ἀκριβὴς εἰκὼν τῆς ἐγγάμου οἰκιακῆς εὐδαιμονίας ἐν Ἑλλάδι μὲ τινὰς παραλλαγὰς ἀσημάντους.

Μετὰ μεγίστης εὐχαριστήσεως ἀναγράφομεν εἰς τὰς στήλας τῆς Μελίσης τὴν χαρμόσουν εἶδησιν ὅτι δύο νεάνιδες ἀπόφοιτοι τοῦ Ἀρσακείου, ἠτήσαντο νὰ ἐγγραφῶσι πρὸς φοίτησιν εἰς τὴν Ἰατρικὴν σχολὴν τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν.

Εὐγενὴς ζήλος! ὑψηλὴ ἀμιλλα τῶν Ἑλληνίδων τούτων, ἃς παραινῶμεν νὰ μὴ ἀποθαρρυνθῶσιν ἐκ τῆς εἰλικρινοῦς ἀπαντήσεως ἣν ἔλαβον παρὰ τῆς Συγκλήτου, διότι ἀνευ Γυμνασιακῆς παιδείας, καὶ τοιαύτην βεβαίως δὲν δίδει τὸ Ἀρσακεῖον, δὲν θὰ δυνηθῶσι ποτὲ νὰ

(1) Ὁ κ. Stendhal λέγει, ὅτι ἡ συζυγικὴ πίστις τῶν γυναικῶν εἰς τὸν γάμον, εἰς ὃν δὲν ὑπάρχει ἔρως, εἶναι πιθανῶς πρᾶγμα ἐναντίον εἰς τὴν φύσιν. Ἴδὲ τὸ περὶ γάμου κεφάλαιον τοῦ ἀξιολόγου αὐτοῦ συγγράμματος ἐπιγραφομένου «De l' amour».

ἀποκτήσωσι τὸν τίτλον τοῦ ἐπιστήμονος ἐπαξίως. Αἱ Ἑλληνίδες πρέπει νὰ ἀπαιτήσωσι παρὰ τῶν ἀρμοδίων πρῶτον τὴν σύστασιν ἐκ παιδευτηρίων Γυμνασιακῆς παιδείας ὑπὲρ τῶν κορσαίων ἐν γένει τῆς Ἑλλάδος· οὕτω δὲ θὰ δυνηθῶσι νὰ ἀνακύψωσιν ἀπὸ τοῦ ζυγοῦ τῆς παχυλῆς ἀμαθείας καὶ ἐπιπολαιότητος εἰς ἃς ἡ ἀφροντισία καὶ ἀκηδία κατεδίκασεν αὐτάς, καὶ τότε ἡ Πανεπιστημιακὴ ἐκπαίδευσις ἔσεται εὐκολος καὶ προσιτὴ εἰς αὐτάς. Ἡ εὐσυνειδησία καὶ ὁ ἔρωσ τῆς ἐκτελέσεως τοῦ καθήκοντος, ἅτινα πρέπει νὰ ᾧσι τὸ κύριον μέλημα τῶν ἀνωτέρων ὑπαλλήλων τοῦ κράτους, δεόν νὰ συντελέσωσιν ὅπως θεραπευθῇ ἐν τῷ μέλλοντι ἡ οὐσιώδης αὕτη ἔλλειψις. Ἄλλ' ἂν οὗτοι ἀμελήσωσιν, εἰς τὴν ἀνεξάρτητον μερίδα μόνην τοῦ ἔθνους ἐναπόκειται νὰ φρονιτῆ διὰ τὴν σύστασιν ἀνωτέρων ἐκπαιδευτηρίων ὑπὲρ τοῦ ὠραίου φύλου τῆς Ἑλλάδος. Εἰς ταύτην ὑπομιμνήσκομεν καὶ πάλιν τὸ ψήφισμα τοῦ Δημοτικοῦ Συμβουλίου τοῦ Μιλάνου ἔχον ὡς ἑξῆς.

«Τὸ συμβούλιον λαμβάνον ὑπ' ὄψιν ὅτι σπουδαία μέχρι τοῦδε νῦν ὑπάρχει ἔλλειψις εἰς τὴν ἐκπαίδευσιν τῶν νεανίδων, καθότι ἡ μὲν ἐκπαίδευσις τῶν ἀρρένων γίνεται εἰς σχολεῖα διήκοντα βαθμηδὸν καὶ μέχρι τῶν Πανεπιστημιακῶν σπουδῶν, ἡ δὲ τῶν θηλέων περιορίζεται μόνον εἰς τὰ προκαταρκτικὰ σχολεῖα· ὅτι ὁ Νόμος παρέβλεψεν ὀλοκλήρως τὸν καταρτισμὸν ὑπὲρ τῶν θηλέων Γυμνασιακῆς παιδείας, ὡσανεὶ αἱ γυναῖκες ἐδικαιοῦντο νὰ τυγχάνωσι παιδείας ἐπιπολαίου μόνον καὶ λίαν στοιχειώδους, ἐνῶ τούναντίον ἔπρεπε νὰ καταβάλληται μεγίστη φροντις ὅπως καλλιεργεῖται ἡ διάνοια καὶ τῶν ἀρρένων διδάσκαλοι· διὰ τοὺς λόγους τούτους τὸ συμβούλιον θεωρεῖ καθήκον αὐτοῦ νὰ χορηγήσῃ ἐπίσης εἰς τὰς γυναῖκας, διὰ τῆς νιδρύσεως τοιούτων ἐκπαιδευτηρίων, τὰ μέσα ὅπως τοῦ λοιποῦ καὶ αὐταὶ γέωνται τῆς μέσης παιδείας, τῆς ὁποίας οὐδεμίαν γυνὴ πρέπει νὰ διατελῇ ἔστερημένη, ἐκτὸς μόνον ἐκείνων αἰτινες ἀσχολοῦνται εἰς τὰ εὐτελέστατα χειρωνακτικὰ ἐπαγγέλματα».

Ἡ «Μέλισσα» ἔγραψε καὶ θὰ γράφει ἄρθρα ὑπὲρ τῆς ὑγιούς διανοητικῆς καὶ ἠθικῆς ἀναπτύξεως τῶν Ἑλληνίδων. Εἶθε δὲ ἡ ἐφαρμογὴ τῶν γραφομένων νὰ φέρῃ αἰσίους καὶ εὐγενεῖς καρπούς, ὅσον τάχιστα. Τοῦτο ἔσεται ἡ ὑψίστη ἀμοιβὴ τῶν κόπων ἡμῶν.

Ο ΠΟΛΕΜΟΣ

ΚΑΤΑ ΤΗΣ ΕΠΙΣΤΗΜΗΣ. (1)

Εἶδομεν ἐν τῷ παρελθόντι φυλλαδίῳ πῶς ἡρμηνεύθη ὑπὸ τῶν ἀρχόντων τῆς Ἐκκλησίας ἢ τοῦ Joshua διαταγὴ πρὸς τὸν Ἥλιον νὰ διακόψῃ τὴν πορείαν τοῦ ὅπως διὰ τοῦ φωτός του δυνηθῇ οὗτος νὰ νικήσῃ τοὺς ἐχθρούς του· εἶδομεν τί περὶ τούτου φρονεῖ ἡ ἐπιστήμη κατὰ τὸν κύριον Tyndall, Flammarion καὶ λοιπούς.

Ἦδη προσθέτομεν εἰς ἀπάντησιν τῆς ἐξῆς τοῦ Μελάγχθονος ῥήσεως. «Τὸ καθήκον τῶν καλῶν ἀνθρώπων εἶναι νὰ δέχωνται τὴν ἀλήθειαν ὅπως ἀπεκαλύφθη ὑπὸ τοῦ Θεοῦ ἐν τῇ Παλαιᾷ», ὅτι (ἂν ᾦναι ἐπιτετραμμένον νὰ ἐκφράσῃ τις ἐλευθέρως τὰς ἐπι τούτου σκέψεις του), ἂν οἱ συγγραφεῖς τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης ᾦσαν ἐμπεπνευσμένοι, οἱ ἀναγνόντες ἐπίσης τὸ μέγα βιβλίον τοῦ σύμπαντος, Κοπέρνικος, Γαλιλαῖος, Κέπλερ, Vesalius, Νεύτων, κλπ. κλπ. καὶ διερμηνεύσαντες τὴν γλῶσσαν τῆς Φύσεως πρὸς τὸ συμφέρον τῆς Εὐημερίας καὶ Εὐδαιμονίας τῆς ἀνθρωπότητος, φρονοῦμεν ὅτι δὲν ᾦσαν ὀλιγώτερον ἐμπεπνευσμένοι, καθότι ἡ ἔρευνα καὶ ἀνέυρεσις τῆς ἀληθείας καθαγιάζει τὰ πάντα. Οἱ ἀνθρωποι οὗτοι ἐπίσης ἀπεκάλυψαν τὰς ἐπιστημονικὰς ἀληθείας ἐν τῷ κόσμῳ, καὶ δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν μετὰ τοῦ Μελάγχθονος ὅτι καθ' ἕνα ἀπαράιτητον παντὸς ἀνεπτυγμένου, μεμορφωμένου, καὶ ὀρθοφρονοῦντος πνεύματος, εἶναι νὰ παραδέχεται αὐτὰς ἐπίσης καὶ νὰ ὠφελεῖται ἐξ αὐτῶν.

Ἐν τῷ βιβλίῳ τοῦ κυρίου White ἀναπτύσσονται κατ' ἕκτασιν οἱ λόγοι τῆς καταδιώξεως τοῦ Γαλιλαίου σχετιζομένης πρὸς τὴν ἡλιό-

(1) Ἰδὲ Μέλισσαν τοῦ μηνὸς Ὀκτωβρίου.

κεντρον θεωρίαν τῆς ἀστρονομίας· ὁ συγγραφεὺς περιγράφει λεπτομερῶς οὐ μόνον τὸν κατὰ τῆς Ἐπιστήμης πόλεμον ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ Γαλιλαίου, ἀλλὰ καὶ τὰς παιδαριώδεις δικαιολογήσεις τὰς γενομένας πρὸς ὑπεράσπισιν τῆς Ἐκκλησίας ὑπὸ συγγραφέων τοιούτων οἷοι ὁ *Mariai*, *De Bonald*, *Rallaye* καὶ *De Gabriac*.

Ἄλλὰ καὶ ἡ ἐξέτασις τῆς ἐπὶ τῶν Φωτονεφελῶν ὑποθέσεως (*Nebular Hypothesis*), εἶναι τὰ μέγιστα ἐνδιαφέροντα. Ἡ θεωρία αὕτη ἦν ὁ *Bruno* πρῶτος προέτεινε, ὁ *Kant* ἐμελέτησε καὶ ὁ *Laplace* ἀνέπτυξε πληρέστατα—ἡ θεωρία αὕτη τῆς φυσικῆς ἀνελίξεως διοργανισμένου σύμπαντος, ἦτον εἰς ἀντίθεσιν πρὸς τὸν θρησκευτικὸν κόσμον· ἦτο προσβολὴ κατὰ τῆς Μωσαϊκῆς κοσμογονίας, καὶ τούτου ἕνεκα εἰς τοὺς περὶ ταύτης διαπραγματευθέντας ἀπεδύθησαν τὰ ὑβριστικώτερα ἐπίθετα, διότι ὁ θρησκευτικὸς σύλλογος ποιεῖται χρῆσιν λεξικοῦ πλήρους ὕβρεων καὶ ψόγων κατὰ τῶν τυχόν ἀντιφρονούντων αὐτῶ.

Μόλα ταῦτα, τὰ ὑβριστικὰ ἐπίθετα δὲν θραύουσιν ὅσῃ οὔτε δύνανται νὰ ἐμποδίσωσιν ἐπὶ μακρὸν τὴν πρόοδον τῆς ἀληθείας. Ἐπί τινα χρόνον οἱ ἀντίθετοι τῆς ἐπὶ τῶν φωτονεφελῶν ὑποθέσεως ἐθριάμβευον· ὅτε δὲ διὰ τῆς κατασκευῆς ἰσχυρωτέρων τηλεσκοπίων ἀπεδείχθη ὅτι πολλὰ οὐράνια σώματα, θεωρηθέντα κατὰ ἀρχαιοτέρους χρόνους ὡς φωτονεφέλαι, ἦσαν ἀστέρες χωριστοὶ ἀπ' ἀλλήλων, συνεπέραναν, (λίαν κατεσπυσμένως), ὅτι ἐπειδὴ τινὲς τῶν καλουμένων φωτονεφελῶν ἀπεδείχθησαν οὔσαι Γαλαξίαι ἀστερόεντες, θὰ συνέβαινε τὸ αὐτὸ καὶ διὰ τὰς λοιπὰς προϋόντος τοῦ χρόνου. Ἄλλ' ἡ σπουδαιότης ἀνακάλυψις τοῦ φασματοσκοπίου (*Spectroscope*) ἔλυσεν ὀριστικῶς τὰς περὶ αὐτῶν ἀμφιβολίας. Ἡ ἀνακάλυψις τοῦ *Frauenhofer*, ὅτι τὸ φάσμα στερεοῦ ἢ ῥευστοῦ σώματος εἶναι συνεχές, ἐνῶ τὸ τοῦ ἀεριομόρφου (*Gaseous*) εἶναι διαλειπὸν εἴτε διακεκομμένον, ὑπῆρξε τὸ μέσον δι' οὗ ὁ *Kirchhoff* ὁ *Huggins* καὶ ἄλλοι ἐν Γερμανίᾳ, προσδιώρισαν τὴν πραγματικὴν φύσιν μεγάλου ἀριθμοῦ Φωτονεφελῶν· τότε ἀπεδείχθη ὅτι μέγιστος ἀριθμὸς τῶν Φωτονεφελῶν τούτων, εἶναι σώματα ἀεριομόρφα. Οὕτω δὲ ἡ ἐπὶ τῶν Φωτονεφελῶν ὑπόθεσις τοῦ *Laplace* καὶ λοιπῶν ἐπεβεβαιώθη πληρέστατα ὑπὸ νέας καὶ ὅλως ἀπροσδοκῆτου ὁδοῦ. (1).

(1) Ἡ ὑπόθεσις αὕτη εἶναι ὅτι ὑπάρχει ὕλη νεφελώδης, ἔχουσα φῶς ἴδιον, 88

Τὸ περὶ Χημείας καὶ Φυσικῆς κεφάλαιον τοῦ δόκτωρος *White* εἶναι ἀκριβῆς ἐξιστόρησις τῶν εὐεργεσιῶν τοῦ λόρδου Βάκωνος εἰς τὴν φιλοσοφίαν καὶ τὴν ἐπιστήμην. Ὁ Βάκων ἦτον οὐ μόνον μέγας φιλόσοφος καὶ ἐπιστήμων, ἀλλὰ καὶ εἰς τῶν μεγαλειτέρων φιλολόγων τῆς ἐποχῆς του. Ὁ Κύριος *Rogers Bacon* οὐ μόνον συνηγόρησεν ὑπὲρ τῆς πειραματικῆς μεθόδου ἐν τῇ ἐπιστήμῃ, ἀλλὰ καὶ ἐφαρμόσας αὐτὴν μετὰ ἐπιτυχίας, ἔφθασεν εἰς θαυμάσια οὔτως εἰπεῖν ἀποτελέσματα. Μεταξὺ πολλῶν ἐφευρέσεων καὶ τελειοποιήσεων, εἰς ἀστρονομικὰ ὥρολόγια, φακούς, τηλεσκόπια κλπ. λέγεται ὅτι ἔκαμιν ἐρεῦνας καὶ ἐπὶ τῆς δυνάμεως καὶ τῆς χρήσεως τοῦ ἀτμοῦ. Ὁ *Rogers Bacon* ἤμασε τρεῖς αἰῶνας πρὸ τοῦ λόρδου Βάκωνος, καὶ κατηγορήθη ὑπὸ τῶν κληρικῶν τῆς ἐποχῆς ἐκείνης ἐπὶ μαγείᾳ, μὴ δυναμένων νὰ ἀνεχθῶσι τὴν πρόοδον τῆς ἐπιστήμης. Ἐπεισώδια τινὰ διδασκτικὰ τῆς καταδιώξεως εἰσὶ τὰ ἐξῆς. Κατὰ τὸ 1243 οἱ Δομινικανοὶ ἀπηγόρευσαν εἰς τὰ μέλη τοῦ τάγματός των τὴν

διακεχυμένη κατὰ μέγιστας μάζας ἐν τῷ ἀπείρω, ἀφ' ἧς μορφοῦνται οἱ κόσμοι καὶ τὰ ἡλιακὰ συστήματα. Τὸ Φασματοσκόπιον ἀπέδειξεν ὅτι ὑπάρχουσι μὲν Φωτονεφέλαι, οὔσαι σωρεῖα ἀστέρων, ἀλλ' ὅτι ὑπάρχουσιν ἕτεροι αἰτίνας εἶναι συνάθροισμα ἀεριομόρφου ὕλης εἰς κατάστασιν διάπυρον. Ὁ Κύριος *Amédée Guillemin* λέγει εἰς τὸ ὑπὸ τὸν τίτλον «Ἀρχὴ καὶ σχηματισμὸς τοῦ Ἡλιακοῦ ἡμῶν συστήματος» κεφάλαιον μεταξὺ ἄλλων τὰ ἐξῆς.

«Ἡ Γεωλογία διδάσκει ἡμᾶς ὅτι ἡ Γῆ εἰς τὰς ἀρχὰς τῆς υπάρξεώς της, διετέλει εἰς ῥευστὴν κατάστασιν. Σχηματιθεῖσα ἐκ μεγίστης συσσωρεύσεως ἀεριομόρφου ὕλης, ἐχούσης ὑπερβολικὴν θερμότητα καὶ συμπεπυκνωμένης εἰς τὸ κέντρον, ἤρχισε νὰ ψυχραίνεται βραδέως· εἶτα δὲ συνεστάλη εἰς ὑγρὰν σφαῖραν περιβεβλημένην ὑψηλὴν καὶ πυκνὴν ἀτμοσφαιραν. Τότε δὲ, ἕνεκα νέας ἀπωλείας θερμότητος, τὰ στρώματα τῆς ἐπιφανείας τῆς σφαιρας ταύτης περιήλθον βαθμηδὸν εἰς στερεὰν κατάστασιν ἕως οὗ βαθμὸς γενικῆς ἰσορροπίας ἔδωκεν αὐτῇ τὰς διαστάσεις καὶ τὸ σχῆμα ὅπερ ἔχει σήμερον». Εἶναι πιθανώτατον ὅτι κατ' ἀρχὰς ὀλόκληρον τὸ ἡλιακὸν σύστημα ἀπετελεῖτο ὑπὸ συσσωματώσεως ὕλης εἰς κατάστασιν ἀεριομόρφου (*gazéiforme*), ἧτις βαθμηδὸν μετεβλήθη εἰς χωριστὰ σώματα ὑπὸ τὴν ἐπήρειαν ἀποψυχράσεως ἐκτελεσθεῖσης ἐπὶ ἑκατομμύρια αἰῶνων. Οὕτω δὲ φθάνομεν εἰς τὴν ὑπόθεσιν τὴν διατυπωθεῖσαν ὑπὸ τῆς μεγαλειτέρας μεγαλοφίας τῆς νεωτέρας ἐπιστήμης, ὑπὸ τοῦ *Laplace* (ἴδε *Exposition du Système du Monde par Laplace*) καὶ ἧτις ἔδωκε τὸν λόγον τοῦ πλείστου τῶν φαινόμενων τῆς πλανητικῆς ἀστρονομίας. Ταύτην ἀφηγούμεθα ἐνταῦθα διὰ βραχέων.

σπουδὴν τῆς Ἰατρικῆς, καὶ βραδύτερον τὴν τῆς Χημείας. Κατὰ τὸ 1278 οἱ Φραγκισκανοὶ ἀφώρισαν τὰ συγγράμματα τοῦ Βάκωνος, εἶτα δὲ ἐφυλάκισαν αὐτὸν, γέροντα ὄντα, καὶ διετέλεσεν ἐν τῇ φυλακῇ 14 ἔτη. «Εἶθε, ἀνέκραξεν οὗτος, ἐν τῇ ἀγανακτῆσει του, νὰ μὴ ἐκοπίαζον τοσοῦτον χάριν τῆς ἐπιστήμης!» Ἀνέφραστος στεναγμὸς ἀνίας γέροντος καταβεβλημένου ὑπὸ τῶν καταδιώξεων τῆς Ἐκκλησίας καὶ ἐπιθυμοῦντος τὴν ἀνάπαυσιν ἣν ἡ καταδίκη καὶ ταραχὴ ἀδυνατοῦσι νὰ προσβάλωσι! Ἄλλ' ἡ ἀγροίκος καταδίωξις καὶ πόλεμος κατὰ τῆς ἐπιστήμης ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας, εἶναι πάντοτε ὁ

εἴαν διανοητικῶς ἀναδράμη τις πρὸς λίαν ἀπομεμακρυσμένην τῆς ἡμετέρας ἐποχῆν, ἐν ἣ μεσολαβεῖ μεγίστη σειρὰ ἑκατομμυρίων αἰώνων, ὀλόκληρον τὸ ἡλιακὸν σύστημα εἴτε ἡ ὕλη πᾶσα ἡ ἀποτελοῦσα σήμερον τὰ διάφορα συμπλέγματα αὐτοῦ, ὑπῆρχεν εἰς κατάστασιν καθαρῶς ἀερίομορφον εἴτε ὑπὸ τὸ σχῆμα ὑπερμεγέθους φωτονεφέλης (nébuleuse), ὑπερβαλλόντως ἠραιωμένης καὶ μὴ παρουσιαζούσης οὐδεμίαν ἐνδειξιν συμπακνώσεως. . . . Καθόσον οἱ αἰῶνες παρέρχονται, ἡ φωτονεφέλη ψυχραίνεται ὀλίγον κατ' ὀλίγον ἀκτινοβολοῦσα ἐν τῷ χώρῳ ἀκαταπαύστως. Βαθμηδὸν αὕτη συμπακνοῦται καὶ προσεγγίζουσιν εἰς ἐν ἣ περισσότερα κέντρα τὰ διάφορα μέρη τῆς φωτονεφέλης.

Ἡ ἡλιακὴ φωτονεφέλη ἄρα πρέπει νὰ εἶχεν ἐπὶ τέλους τὴν θέαν φωτεινοῦ πυρῆνος περιβεβλημένου εἰς μεγάλην ἀπόστασιν ὑπὸ εἶδους τινος ἀεριομόρφου ἀτμοσφαιρας, σχήματος ὡς ἐγγιστα σφαιρικοῦ. Τοιοῦτοι φαίνονται ἡμῖν εἰς τὸ ἄπειρον οἱ νεφελώδεις ἀστέρες (étoiles nébuleuses) εἴτε ἀστέρες φωτονεφέλης* οἱ ἀστρονόμοι θεωροῦσι τῶ ὄντι τὰ συστήματα ταῦτα ὡς ἡλίους ἀπλοῦς, διπλοῦς ἢ πολλαπλοῦς περιβαλλομένους ὑπὸ πραγματικῆς φωτονεφέλης ἐχούσης ἴδιον φῶς, εἴτε φωτιζομένης ὑπὸ τοῦ κεντρικοῦ ἀστέρος.

«Κατὰ τὴν περίοδον ταύτην μόνος ὁ ἥλιος ὑπῆρχεν εἰσέτι* οἱ πλανῆται μετὰ τῶν δορυφόρων αὐτῶν διετέλουν ἐντὸς τῆς ἀτμοσφαιρας κλπ. κλπ.»

Παραλείπομεν τὴν ἐκτενῆ ἀφήγησιν τῆς θεωρίας περὶ τῆς ἀρχῆς καὶ τοῦ σχηματισμοῦ τῶν ἡλιακῶν συστημάτων, καὶ ἥς παρεθέσαμεν ἐνταῦθα βραχυτάτον μέρος μόνον ὅπως καταδείξωμεν εἰς τοὺς ἀναγνώστας ἡμῶν τὸν λόγον δι' ὃν ὁ ἐκκλησιαστικὸς κόσμος κατεπολέμησε τὴν περὶ φωτονεφελῶν θεωρίαν ἀφ' ἧς ἀπορρέει ἡ κοσμογονία τῶν ἡλιακῶν συστημάτων, καὶ ἥτις ἀντίκειται πρὸς τὴν κοσμογονίαν τοῦ Μωϋσέως. (ἴδε Le Ciel par Guillemin—Origine et formation du Monde Solaire p. 630 et Exposition du Système du Monde par Laplace).

Σ. Σ. Μ.

αὐτός. Κατὰ τῆς Γεωλογίας δὲ καὶ νῦν εἶ ἐ πόλεμος ἐξακολουθεῖ ἀμείλικτος ὑπὸ τῶν Ἐκκλησιαστικῶν σωματοίων.

Ἡ ἱστορία ἐτέρας νέας ἐπιστήμης—τῆς Πολιτικῆς οἰκονομίας—παρέχει ἐπίσης διδακτικὰ παραδείγματα τῆς ἀνοησίας ἐκείνων οἵτινες ἀντιτάττονται κατὰ τῆς ἀληθείας. Τὸ ὑπὸ τοῦ δόκτωρος White ἐκλεχθὲν παράδειγμα εἶναι κατάλληλον πρὸς τὸν σκοπὸν τοῦτον. Ἡ Ἐκκλησία ἐπολέμησε πάντοτε καὶ πανταχοῦ τὸν λαμβανόμενον τόκον, ὅσον μέτριος καὶ ἂν ἦτο, ἐπὶ τῶν δανείων χωρὶα τινὰ τῆς Παλαιᾶς καὶ Νέας Διαθήκης ἐθεωρήθησαν ὡς ἀυθεντικὰ κείμενα πρὸς κατὰδίκην τοῦ συστήματος τοῦ δανείζειν χρήματα ἐπὶ τόκῳ. Οἱ πατέρες τῆς τε Ἀνατολικῆς καὶ Δυτικῆς Ἐκκλησίας ἦσαν ἐμφαντικώτατοι πρὸς καταδίκην τῶν δανείων. Ὁ Χρυσόστομος ὑπεστήριξεν ὅτι οὐδὲν ἠδύνατο νὰ λογισθῆ ἀλόγώτερον τοῦ σπεῖρειν ἀνευ γῆς, ἀνευ βροχῆς, ἀνευ ἀροτριάσεως. Πάντες οἱ παραδιδόμενοι εἰς τὴν ἐπάρατον ταύτην γεωργίαν (τὸ τοκίζειν τοὔτέστι) θὰ θερίσωσι μόνον ζιζάνια. Ἀποκόψωμεν τὰς τερατώδεις ταύτας παραγωγὰς τοῦ χρυσοῦ καὶ ἀργύρου, ἀναχαιτίσωμεν τὴν πρόοδον τῆς ἐπαράτου ταύτης παραγωγικῆς δυνάμεως». Καὶ ὁ Ἅγιος Βασίλειος, ὁ Γρηγόριος, ὁ Τερτουλλιανὸς, ὁ Ἅγ. Ἀμβρόσιος, ὁ Ἅγ. Αὐγουστῖνος, καὶ ὁ Ἅγ. Ἰερώνυμος ἦσαν ἐπίσης ἀπηνεῖς πρὸς τοὺς δανείζοντας χρήματα καὶ τὰ συστήματα αὐτῶν. Τὰ δάνεια τὰ φέροντα τόκον κατεδικάζοντο δημοσίως. Εἰς πολλὰς χώρας τὰ κτήματα τῶν τοκιστῶν ἐδημεύθησαν, καὶ ἡ Τρίτη Σύνοδος τῶν Λουθηρανῶν ἐθέσπισεν ὅτι εἰς ἕκαστος τοκιστῆς ἀμετανόητος θὰ ἀπεκλείετο τοῦ θυσιαστηρίου, τῆς ἀφέσεως τῶν ἁμαρτιῶν κατὰ τὴν ὥραν τοῦ θανάτου, καὶ ἀπὸ τῆς Χριστιανικῆς ταφῆς».

Κατὰ τὰς ἀρχὰς τῆς 14ης ἑκατονταετηρίδος ἐπίσης, ἡ ἐν Βιέννῃ Σύνοδος ἀπεφάνθη «ὅτι ἂν τις εἰσοδήποτε ὑποστηρίξῃ αὐθαδῶς ὅτι τὸ τοκίζειν χρήματα δὲν εἶναι ἁμάρτημα, ὁ τοιοῦτος κηρύττεται αἰρετικὸς καὶ ἄξιος τιμωρίας».

Εἶναι ἀναντίρρητον ὅτι ἐκ τοῦ περιορισμοῦ τούτου τῶν κεφαλαίων προέκυψεν ἡ τοκογλυφία. Κατὰ τὴν 15ην ἑκατονταετηρίδα ὁ John Gerson, πεπαιδευμένος θεολόγος καὶ ἐπιτήδειος ῥήτωρ, ἤγειρε φωνὴν κατὰ τῆς γελοίας ταύτης ἀπαγορεύσεως. «Κάλλιον, εἶπεν οὗτος, νὰ δανείζη τις χρήματα ἐπὶ μετρίῳ τόκῳ, καὶ οὕτω νὰ ἔρχηται εἰς βοήθειαν τῶν πτωχῶν, ἢ νὰ βλέπῃ αὐτοὺς ἠναγκασμένους ἐνεκα

πτωχείας νὰ κλέπτωσι, καὶ νὰ πωλῶσιν εἰς εὐτελεῖς τιμὰς τὴν ἀτομικὴν καὶ πραγματικὴν αὐτῶν ἰδιοκτησίαν».

Ἄλλὰ πάντοτε ὁ ὀρθὸς λόγος καὶ τὸ ὀρθῶς λαλεῖν πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν ὑπῆρξε «φωνὴ βοῶντος ἐν τῇ ἐρήμῳ». Τὰ ἐπιχειρήματά του ἀνεσκευάσθησαν διὰ ῥητῶν τῆς Γραφῆς ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας. Ἄλλὰ καὶ ὁ Λούθηρος λέγει. «Τὸ ἀνταλλάσσειν ὅ,τι δῆποτε καὶ κερδίζειν ἐκ τῆς ἀλλαγῆς, δὲν εἶναι Χριστιανικὴ ἀρετὴ ἀλλὰ ληστεία. Πᾶς τοκογλύφος εἶναι κλέπτης, ἄξιος ἀγχόνης. Ἀποκαλῶ δὲ τοκογλύφους τοὺς δανειζοντας ἐπὶ τόκῳ 5, ἢ 6 0/0». Ἡ ἔκφρασις αὕτη εἶναι κάπως τραχεῖα διὰ τοὺς νεωτέρους οἵτινες εἶναι ἐν σχέσει πρὸς τὰ Τραπεζιτικὰ καταστήματα. Ἐν τούτοις ὁ Καλβίνος παρεδέχθη δάνειν ἐπὶ μετρίῳ τόκῳ. Ἄλλ' ἐσχάτως κατὰ τὴν 17ην ἑκατονταετηρίδα ἡ θεολογικὴ Σχολὴ τῆς Σορβόννης ἀπεφῆνατο ὅτι τοκογλυφία λέγεται τὸ λαμβάνειν ἔστω καὶ τὸν ἐλάχιστον τόκον, καὶ τὴν ἀπόφασιν ταύτην ἐστήριξεν ἐπὶ τοῦ 18ου κεφαλαίου τοῦ Ἱεζεκιήλ.

Εἶναι περιττὸν νὰ παρακολουθήσωμεν περαιτέρω τὴν περίπλοκον ἱστορίαν τῆς ἀνοήτου ταύτης πλάνης ἐν τῇ παρουσίᾳ μελέτῃ. Τὸν θέλοντα νὰ λάβῃ εὐρυτέραν γνῶσιν τοῦ πολέμου τούτου κατὰ τῆς πολιτικῆς Οἰκονομίας, καὶ ἐν γένει κατὰ τῆς ἐπιστήμης, παραπέμπομεν εἰς τὸ σύγγραμμα τοῦ Δόκτωρος White, ἐν ᾧ ἐκτίθεται λεπτομερῶς οὐ μόνον ἡ ἱστορία τῶν διαφόρων πολέμων τῆς ἐπιστήμης ἐν γένει, ἀλλὰ καὶ ἡ τῶν σημερινῶν χρόνων ἀψιμαχία κατ' αὐτῆς, οἷον ἡ κατὰ τοῦ Darwin ἐπίθεσις τοῦ κλήρου ἐπὶ τῆς ὑποθέσεως τῆς ἐξελίξεως (evolution), ἡ κατὰ τοῦ περιφανοῦς καθηγητοῦ Tyndall ὑβριστικὴ ἀποστροφή ὑπὸ τοῦ κλήρου, διὰ τὰς ἐν Belfast ἀθῶως αὐτοῦ ἐκφράσεις ἐν τῷ συνεδρίῳ τῆς Βρεττανικῆς Ἑταιρίας κλπ. Ἐκαστος ἡμῶν ἀγνοεῖ ἄρα γε τὴν ἀγροῖκον ἀντίστασιν ἣν πᾶσα νέα ἐπιστημονικὴ ἀλήθεια ὑφίσταται ὑπὸ τοῦ ἐκκλησιαστικοῦ σωματείου; Εἶναι ἀληθὲς ὅτι ἡ δύναμις τοῦ κλήρου ἐξασθενεῖ ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον, καὶ ὅτι ἡ Ἐπιστήμη εἶναι ἰσχυρωτέρα, καθόσον παρῆλθεν ἀνεπιστρεπτὴ ὁ χρόνος τῶν καταδιώξεων, καὶ ὁ ἐπιστήμων δύναται σήμερον νὰ καταγίνηται ἀκωλύτως εἰς τὰς μελέτας καὶ ἐρεῦνας του ὅπως ἐξασφαλίσῃ ὑπὲρ ἑαυτοῦ μὲν τὴν ἀνάπαυσιν τῆς συνειδήσεώς του διὰ τῆς εἰλικρινοῦς ἐξασκήσεως αὐτῆς, ὑπὲρ τῆς ἀνθρωπότητος δὲ τὰ ἀνεκτίμητα εὐεργήματα τὰ προερ-

χόμενα ἐκ τῆς πιστῆς καὶ ἐπιμελοῦς σπουδῆς τῆς φύσεως, ἐκ τῆς βαθείας μελέτης τῆς ἐπιστήμης. Τὸ μέγα ἔργον—τὸ τῆς συσσωματώσεως τῶν γνώσεων—διατελεῖ ἐν προόδῳ. Ὁ σπόρος τῆς ἀληθείας προχωρεῖ. Οἱ ἀληθεῖς ὁπαδοὶ τῆς ἐπιστήμης ἔχουσι καθῆκον πρὸς τοὺς μεγάλους ἐκείνους ἄνδρας τοὺς θέντας τὰ θεμέλια τοῦ μεγαλοπρεποῦς οἰκοδομήματος ἐπὶ ἰδίῳ κινδύνῳ, καὶ στερεώσαντας τοὺς πρώτους αὐτῆς λίθους διὰ τοῦ αἵματός των, νὰ ἐργάζωνται ὑπὲρ αὐτῆς πιστῶς καὶ ἀμερολήπτως. Οἱ ὁπαδοὶ τῆς ἐπιστήμης θέλουσιν ἐκτελέσει τὸ καθῆκον τοῦτο τότε μόνον ὅταν προάξωσι τὸ ἔργον ἀφόβως καὶ μὴ χαριζόμενοι, ὅταν οὔτοι ὡς κατὰ τὸν Fichte ἀνδρες, ὧν ὁ ἐκλεκτὸς φίλος ἔσεται ἡ ἀλήθεια, οἵτινες ἀφοσιῶνται αὐτῇ ἐν βίῳ καὶ ἐν θανάτῳ, οἵτινες δέχονται αὐτὴν ὅταν ἀπορρίπτεται ὑφ' ὄλων, οἵτινες λαμβάνουσι ταύτην φανερά ὑπὸ τὴν προστασίαν των ὅταν διασύρεται καὶ συκοφαντεῖται, καὶ οἵτινες χάριι αὐτῆς δύνανται νὰ ὑποστῶσι μετὰ χαρᾶς τὴν πανούργως ὑποκεκρυμμένην ἔχθραν τῶν μεγιστάνων, τὸν εὐήθη μυκτηρισμὸν τοῦ αὐθάδους καὶ καλλωπιστοῦ, καὶ τὴν ἀξίαν οἴκτου χειρονομίαν τῶν ἀνοήτων.

Ὀλίγας λέξεις ἐτι προσθέτομεν ὅπως μετριάσωμεν τὴν δικαίαν ἀπόφασιν τῆς κατὰ τοῦ κλήρου καταδίκης διὰ τὸν ἀμείλικτον πόλεμον ἐν οὗτος ἐκήρυξε πάντοτε κατὰ τῶν προόδων τῆς ἐπιστήμης, τὸν περιγραφόμενον ἐν τῷ τοῦ δόκτωρος White συγγράμματι. Ἀληθῶς ἔχομεν πολλὰ παραδείγματα καθ' ἃ ἡ ἀλήθεια ἤλθεν ἀπὸ τῶν κόλπων τῆς Ἐκκλησίας. Ὁ πρῶτος τῶ ὄντι ἀντίπαλος τοῦ Κοσμᾶ καὶ τῶν γελοίων αὐτοῦ γεωγραφικῶν γνώσεων, ἦτον ὁ Ἐπίσκοπος Βιργίλιος τῆς Salzburg, δημοσιεύσας τὴν περὶ τῆς ὑπάρξεως τῶν ἀντιπόδων δοξασίαν αὐτοῦ. Γνωρίζομεν ἄλλως ὅτι ὁ Κοπερνίκος ἦτο ποτὲ καθηγητὴς ἐν Ῥώμῃ, καὶ ὅτι κατόπιν διὰ τῆς ἐπιρροῆς τοῦ θεοῦ του, ὄντος ἐπισκόπου, ἐπρομηθεύθη θέσιν ἐκκλησιαστικὴν προσοδοφόρον εἰς τὴν μητρόπολιν τοῦ Frauenburg· ὁ Roger Bacon ἦτο καλόγηρος. ὁ Bernard Palissy, ὅστις ἐφεῦρε πρῶτος τὴν ἀληθῆ θεωρίαν τῆς γεωλογίας, ἦτον αὐλαβὴς χριστιανός. Εἰς τούτους δυνάμεθα νὰ συγκαταλέξωμεν καὶ τὸν John Gerson τὸν κατὰ τῶν κληρικῶν κηρυχθέντα, διὰ τὸν κατὰ τῆς Πολιτικῆς οἰκονομίας πόλεμον αὐτῶν, καὶ ἐν τούτοις ἀποκαλούμενον «Μιμητὴν τοῦ Χριστοῦ» διὰ τὴν μεγίστην αὐτοῦ εὐσέβειαν· τὸν Δόκτωρα Chalmers κλπ. κλπ.

Τὰ παραδείγματα ταῦτα, λέγομεν, δύναται τις νὰ ἐπικαλεσθῇ

ὅπως μετριάσῃ τὴν προσγινομένην κικὴν κατὰ τοῦ κλήρου ἐντύ-
πωσιν. Ἄλλὰ καὶ διὰ τούτων ὅποιαν οἰκτρὰν εἰκόνα παριστᾷ τὸ
θηρηκευτικὸν σωματεῖον καθ' ὅλας ταύτας τὰς ἑκατονταετηρίδας!
Δὲν ἀπεπειρήθησαν οἱ Ἐκκλησιαστικοὶ ὑπηρεταὶ τισάνκις νὰ κατα-
πνίξωσι καὶ νὰ καταπατήσωσι τὴν ἀλήθειαν; Δὲν ἐπροσπάθησαν νὰ
ἀποτρέψωσι τὰς προσπάθειάς τῶν ὁπαδῶν τῆς Ἐπιστήμης ἀπὸ τῆς
ὁδοῦ τῆς ἀληθείας ὅπως μὴ ἐπέλθῃ πρακτικὸν ἀποτέλεσμα; Δὲν
κατέβαλον οὗτοι μέγιστας προσπάθειάς ὅπως πραγματοποιήσωσι τὴν
μεγαλειτέραν τῶν βιαιοτήτων, προσπαθήσαντες νὰ ἀναγκάσωσι τὴν
ἀνθρωπότητα νὰ φρονῇ τὰ ἑαυτῶν, ἀντὶ νὰ παρקיνηθῶσιν αὐτὴν νὰ
φρονῇ—ὅπως μεταχειρισθῶμεν τὴν εὐφυᾶ φράσιν τοῦ Kepler—κατὰ
τοῦ Θεοῦ»; Εἶναι μέγιστον εὐτύχημα διὰ τὴν ἀνθρωπότητα διότι
ὁ κλῆρος δὲν κατώρθωσε νὰ φέρῃ εἰς πέρας τὸ μέγα ἔγκλημα τοῦ
περιορισμοῦ τῆς διανοίας (ἡμεῖς λέγομεν διὰ τὸν ἐν Ἑλλάδι,
αὐτοῦ τῆς συνειδήσεως). Εἶναι, λέγομεν, μέγιστον εὐτύχημα διὰ
τὴν ἀνθρωπότητα ὅτι ὁ κλῆρος ἠττήθη κατὰ τὴν μακρὰν αὐτοῦ ἐκ-
στρατείαν εἰς τὸν κατὰ τῆς Ἐπιστήμης Πόλεμον. Τὰ ὀλίγα ταῦτα
ἀτίνα τεκμηριούσι τὸν κατὰ τῆς Ἐπιστήμης, καὶ κατὰ συνέπειαν
τὸν κατὰ τῆς Ἀληθείας, ὑπὸ τοῦ Κλήρου διεξαχθέντα τὰ πλεῖστα,
ἀμείλικτον πόλεμον, δικαιοῦσιν ἡμᾶς νὰ ἐπαναλάβωμεν χάριν τῶν
εἰλικρινῶς ἐργαζομένων ὑπὲρ τῆς ἐπιστήμης τὸ τοῦ Gothe.

Wahrheits liebe zeigt sich darin,

Dass man überall das Gute zu finden und zu schätzen weiss.

Ο ΧΕΙΜΩΝ ΕΝ ΙΑΠΩΝΙΑ (1).

Ἐνθυμοῦνται οἱ ἀναγνώσται τῆς «Μελίσσης» ὅτι εἰς τὸ παρελθὸν
φυλλάδιον ἀφήκαμεν τὸν περιηγητὴν ἡμῶν κύριον Georges Bousquet
ἀπερχόμενον πρὸς ἐπίσκεψιν τοῦ ὠραίου μικροῦ καταρράκτου Kirifu-
ritaki, καὶ περιγράφοντα τὸ ἀνώμαλον τῆς ὁδοῦ δι' ἧς ὁδοιπορεῖ
ἐπὶ φορείου. Ἀκούσωμεν αὐτὸν διηγούμενον.

Ἐπὶ τῆς κορυφῆς ἀπροσίτου ἀκρωρείας ἐκτείνεται εὐρεῖα χοάνη
ἔχουσα διάμετρον 300 μέτρων, κατάφυτος ἐκ καστανεῶν, ἀδιέξοδος,
εἰς τὴν βᾶσιν τῆς ὁποίας δύναται τις νὰ κατέλθῃ δι' ἀτραποῦ, ὡς
ἐντὸς τοῦ κρατῆρος Ἡφαιστείου τινός. Ἐνταῦθα βυθίζεται ὑπογείως
ὁ ποταμὸς Kirifuritaki, καταπίπτων ἀφ' ὕψους 100 μέτρων. Ἡ χιὼν
τῆς ἀτραποῦ μὲ ἐμποδίζει νὰ κατέλθω εἰς τοὺς πρόποδας τοῦ κα-
ταρράκτου, ὑπὸ τὸν ὁποῖον δύναται τις νὰ διαβῇ, ὡς φαίνεται. Ὁ
καταρράκτης φαίνεται ὠραιότατος ἀπὸ μακρόθεν, ἀλλ' ὅ,τι εἶναι εἰ-
σέτι ὠραιότερον καὶ ἐκπλήττει εἰτι μᾶλλον, εἶναι ἡ θεὰ ἧς ἀπολαύει
τις ἐκ τοῦ ὕψους τῆς κορυφῆς ταύτης, ἧτις ἔνεκα τοῦ γαληνιαίου
οὐρανοῦ τῆς Ἰαπωνίας ἐν καιρῷ χειμῶνος, περιορίζεται μόνον ὑπὸ
τῶν πέραν τῆς πρωτεύουσος Yeddo ὀρέων. Ἐνώπιον ἡμῶν ἐκτείνον-
ται πρῶτον αἱ κατάφυται κατωφέρειαι τῆς Nikko, πρὸς ἀνατολὰς
τὰ ἀπόκρημα ὄρη τῆς Aïdzu, εἶτα δὲ εὐρὸ ὄροπέδιον ἐν ᾧ περιρρέει
εὐρὺς ποταμὸς καλούμενος Kinugawa, ὅστις χύνεται εἰς τὸν Tonégawa
καὶ ὅστις αὐξάνεται ὑπ' αὐτοῦ τοῦ Kirifuritaki ὅταν πλημμυρήσῃ
τὰς πλευρὰς τοῦ ὄρους. Ἀνὰ πᾶσαν τὴν εὐρύτητα τοῦ ὄροπέδιου
τούτου, φαίνεται μακρὰ μελανὴ ταινία, ἧτις εἶναι ἡ μεγάλη δενδρο-
στοιχία τῶν Segnis ἧτις κατέρχεται ἀπὸ τῆς Nikko ἐπὶ 25 λεύγας
μέχρι τοῦ Tonégawa. Πέραν ταύτης ἐκτείνονται τὰ ἀπόκρημα ὄρη
τοῦ Kabasan καὶ Tskubasan, εἶτε δὲ ἀπωτέρω, πρὸς δυσμὰς, γραμ-
μὴ ἀόριστος ἧτις εἶναι πιθανῶς ἡ δενδροστοιχία τῆς Fusi-yama· ἀλη-
θῶς ταῦτα πάντα εἶναι ἐξαισία. Ἡ ἐπιστροφή ἡμῶν γίνεται ταχύ-
τερον τῆς ἀνόδου, καὶ ἐπανευρίσκομεν εὐχαρίστως μετὰ κοπιαστι-

(1). Συνέχεια καὶ τέλος ἴδε «Μελίσσαν» τοῦ Ὀκτωβρίου, σελ. 161.

κὴν πορείαν ἐπὶ τῆς χιόνης, τὸ θερμότερον λουτρόν, καλὸν γεῦμα, καὶ τὴν Ἰαπωνικὴν ψίαθον.

Τὴν 3ην Ἰανουαρίου, ἀνῆλθον εἰς Tsinsendji οὕτω καλεῖται ἀπόκρημνον ὄρος τῆς Nikkosan, καὶ λίμνη κειμένη 4,200 μέτρα καὶ πλέον ἐστὶ ὑπεράνω τῆς ἐπιφανείας τῆς θαλάσσης. Εἶναι ὑποχρεωτικὴ ἐκδρομὴ τῶν ἐπισκεπτομένων τὴν Nikko. Μοὶ παρέστησαν ὑπερβαλλόντως δυσχερεῖς τὰς δυσκολίας τῆς ἀναβάσεως· ἀλλ' οἱ κάτοικοι τῶν μερῶν ἐκείνων μὲ διεβεβαίωσαν τὸ ἐναντίον· ἀνεχώρησα λοιπὸν τὴν 6ην ὥραν τῆς πρωίας καὶ εἶδον τὴν μεγαλοπρεπῆ ἀνατολὴν τοῦ Ἥλιου. Ὀδοιπορῶ αὐθις ἐπὶ φορείου, καὶ διαβαίνων κοιλάδα εἶδον ξυλαποθήκην ἐν ἧ ὑπῆρχον ὑπερμεγέθεις κορμοὶ δένδρων ἐπεξεργασμένοι ἐν σχήματι τετραγώνῳ, ὧν οἱ πλείστοι εἶχον μῆκος 18—μέτρων. Ἐκ τοῦ ὄρους φέρουσιν αὐτοὺς πρὸς τὸν χειμάρρον ὅστις μεταφέρει αὐτοὺς δίκην ἀληθοῦς σχεδίας κατὰ τὴν ἀνοιξιν, ὅτε γίνεται ἡ διάλυσις τῶν χιόνων. Τὰ βαρέα ταῦτα φορτία σύρονται ὑπὸ ἕξ ἀνδρῶν μέχρι τῶν κρημνῶν, ὀλισθαίνοντα εὐκόλως ἐπὶ τῆς χιόνης, ὁποῦν καταπίπτουσιν ἐπὶ τοῦ χειμάρρου, μὲ τὴν ταχύτητα βέλους· ἀν δ' ὁ ὀδοιπόρος τύχῃ ἀνερχόμενος τότε τὸ ὄρος, κινδυνεύει νὰ κατασυντριβῆ ὑπὸ τῆς σχεδίας ταύτης. Οἱ ἐργάται διακόπτουσι τὴν ἐργασίαν των κατὰ τὴν διάβασιν ἡμῶν· εἶτα δὲ ἐπαναλαμβάνουσιν ἀμέσως τὸ ἄγριον καὶ μονότονον αὐτῶν ἄσμα μετὰ τὴν παρέλευσιν ἡμῶν. Ὀλίγον ἀπωτέρω εἶναι κῆπος—ἐπιμεμελημένος—ἀντίθεσις ἐν τῷ μέσῳ τῆς ὥραιας ταύτης φύσεως· ὀλίγον ἀπωτέρω, ἐπισκέπτομαι ναὸν τοῦ Quannon-Sama, πλήρη ἀναθημάτων, καὶ περιέχοντα εἶδωλον σεβάσμιον πρὸ πάντων εἰς τὰς στείρας γυναϊκας· τὸ εἶδωλον τοῦτο εἶναι ὑπερμεγέθης λίθος ἐν σχήματι φαλλοῦ μεταφερθὲν ὑπὸ τῆς Θεᾶς Quannon-Sama. Ἐντεῦθεν φθάνει τις εἰς τὸν καταρράκτην Kintaki. Ἀλλὰ καταρράκτης οὐδόπως ὑπάρχει, καὶ ἀντ' αὐτοῦ εὐρίσκομεν ὠραῖον τμημα πάγου 30 μέτρων ὕψους, σπινθηροβολοῦν ἐν τῷ ἡλίῳ καὶ πολλαπλασιαζόμενον εἰς χιλιάδας ὀβελῶν κατὰ τὴν ἐπιφάνειαν αὐτοῦ. Οἱ μόνον ἐν καιρῷ θέρους ἐπισκεφθέντες τὴν Nikko, ἔχουσιν ἀτελῆ ἰδέαν τοῦ ἀνεκφράστου θελγῆτρου τοῦ χειμῶνος, δίδοντος ἡμῖν πανταχοῦ τὸν πάγον καὶ τὴν χιόνα ὑπὸ τὸν ἥλιον.

Ὁ τόπος εἶναι τοσοῦτον ἔρημος, ὥστε ἀπλοῦν Τεῖοπωλεῖον, ἐν ᾧ συνήθως ἀναπαύονται οἱ φορειαφόροι, ἐσχεδιογραφῆθη εἰς τὸν χάρ-

τὴν καὶ ὀνομάσθη Momangaë. Ἐνταῦθα ἀναπαύονται οἱ φορειαφόροι μου (Kangokaki), λαμβάνουσι καλὸν γεῦμα ἐξ ὀρύζης, καὶ θερμαίνονται, ἐνῶ προσπαθῶν ἐπίσης νὰ θερμανθῶ, προσβάλλομαι ὑπὸ ρεύματος ἀέρος κατὰ τὰ νῶτα. Ὅτι ἀντικαθιστᾷ ἐνταῦθα τὴν θερμάστραν εἶναι ἄξιον ἰδιαιτέρας μνείας. Πρὸ πολλοῦ εἶχον παρατηρήσει, ἰδίως εἰς Nakasendo, ἐπιπλον οὔτινος τὴν χρῆσιν δὲν ἠνόουν, καὶ ὅπερ ἦτο σκόλυθρος (σκαμνὶ) τετραγῶνος, οὔτινος ἢ ἔδρα εἶναι τετραγῶνος ἀντὶ νὰ ἦναι κυκλοτερὴς καὶ πλήρης. Ἐν καιρῷ χειμῶνος ὁ σκόλυθρος οὗτος τίθεται ἄνωθεν μικροῦ λιθίνου δοχείου, ἐσκαμμένου ἐπὶ τοῦ ἐδάφους καὶ πεπληρωμένου ἐξ ἀνθράκων ἀνημμένων. Ἄνωθεν τοῦ δοχείου τούτου ἐκτείνουσι σκέπασμα, ἀφ' οὗ ἐξέρχεται μεγίστη θερμότης, ἂν τις αἰσθάνηται ψῦχος, ἀνεγείρει τὸ σκέπασμα καὶ παρουσιάζει εἰς τὸ γενόμενον οὕτω ἀνοιγμα, τὸ μέρος τοῦ σώματος ὅπερ θέλει νὰ θερμανθῆ, τοὺς πόδας, τὰς χεῖρας, τὴν κοιλίαν κλπ. Ὡς βλέπει τις εἶναι τὰ μέγιστα εὐθετον. Εὐτραφῆς νέα μὲ κόμην ἀκτένιστον, θερμαινομένη διὰ τοῦ μηχανισμοῦ τούτου, ἀπέρχεται ὅπως μοὶ φέρη κύπελλον τείου. Ὅλοι μοὶ λέγουσιν ὅτι εἶδον πολλοὺς ξένους εἰς τὰ μέρη ταῦτα, ἀλλ' ἐν τοιαύτῃ ὥρᾳ τοῦ ἔτους εἶναι εὐτύχημα ἀνέλπιστον.

Ἀπὸ τῆς θέσεως Momangaë καὶ ἐφεξῆς, ἡ ὁδὸς διέρχεται παραπλεύρως τοῦ χειμάρρου, στερουμένου μὲν νῦν ὕδατος, ἀλλὰ ρέοντος ἀφθόνως κατὰ τὴν ἀνοιξιν. Ὁ τόπος λαμβάνει θεῖαν ὄλως νέαν· οἱ λόφοι συμπυκνοῦνται, ἡ κατωφέρεια γίνεται ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον ἀπόκρημνος, καὶ μετ' ὀλίγον προχωροῦμεν μετὰξὺ δύο γιγαντιαίων τειχῶν ἐκ Βασάλτιδος. Ὅτε μὲν τὸ ρέον ὕδωρ τῶν χειμάρρων διαρρεῖται εἰς πολυπληθεῖς ρύκας ἐπὶ τῆς ἀποκρήμνου ταύτης κατωφερείας, ὅτε δὲ περιορίζεται εἰς ἓνα μόνον καταρράκτην ἄνωθεν τοῦ ὁποίου ἡ ἀτραπὸς διέρχεται ἐπανειλημμένως ἐπὶ γεφυρῶν ἀμφιβόλου στερεότητος. Εἰς ἐλιγμὸν τινὰ τῆς ὁδοῦ, ὁ τόπος φαίνεται ὡς εὐρεῖα χοάνη, ὡς κρύπτη, ἔθθα ἀκούεται ἡ φοβερὸς πάταγος τῶν ὑδάτων. Ἄν οἱ 50 μέτρα ἄνωθεν ἡμῶν ἐπικαθήμενοι βράχοι ἐπιπτον ἀφνης ἐφ' ἡμῶν; Ἄν τὸ ὕδωρ ἐξήρχετο ἀφνης τῆς κοίτης του πλημμυρῆσαν, καὶ ἠνάγκαζεν ἡμᾶς νὰ ζητήσωμεν ἄσυλον ἐπὶ τῶν λείων πλευρῶν τῆς κατωφερείας; Ἀλλ' ὄχι· δύναται τις νὰ σταθῆ ὅπως ἀριθμῆσῃ τοὺς σταλακτίτας τοὺς κρεμαμένους ἐπὶ τῶν βράχων ὡς πεπηγότα δάκρυα, καὶ οἵτινες θὰ γίνωσι κατὰ τὸν Μάρ-

τιον αἰ μορμύρουσαι πηγαὶ προωρισμένοι νὰ αὐξήσωσι τὰ ὕδατα τοῦ Nikkogawa ποταμοῦ. Μετ' ὀλίγον ἐγκαταλείπομεν τὸν χεῖμαρρον ὅπως εἰσέλθωμεν εἰς πλαγίαν φάραγγα, ἀφ' ἧς ὄρωμεν τρεῖς καταρράκτας ὀλίγον ἀπ' ἀλλήλων ἀπέχοντες.

Ἦδη ἄρχεται ἡ μεγάλη ἀνωφέρεια. Λοφίδιον ἀπόκρημον ἐν εἶδει κλίμακος ἰσταμένης κατὰ κάθετον, ἀνυψοῦται ἐλικοειδῶς κατὰ μῆκος τοῦ τείχους ὅπερ ἔχομεν ἐνώπιόν μας· αἰσθάνομαι εἰσέτι τὰς κινήσεις τῶν φορειαφόρων μου στηριζομένων ἐπὶ τῶν ῥάβδων των, καὶ προσπαθούντων νὰ τοποθετήσωσι τὸν πόδα αὐτῶν ἐπὶ τῆς χιόνος, ἐχούσης ἓνα πόδα ὕψος. Οἱ φορειαφόροι κραυγάζουσιν ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν Ahin, aban io! Kurasho! Ἀναβαίνομεν πάντοτε πλησίον φρικώδους στενοῦ ἐφ' οὗ ῥέει ὁ χεῖμαρρος. Τελευταίαν ἀναπαύλαν ποιούμεθα παρὰ οἰκίᾳ τινὶ ἧτις κατοικεῖται ὑπὸ τοῦ ἰδιοκτητοῦ. Εἴμεθα εἰς τὸ ἄκρον λίμνης. Τὸ αἰσθημα τοῦ τρόμου τὸ παραγόμενον ἐκ τῆς ζοφερᾶς ταύτης κοιλάδος διαδέχεται ἡ εὐχαρίστησις ἣν προξενεῖ ἡ θέα τῆς περὶ τὴν λίμνην ταύτης χλόης, ἡ ἐπιφάνεια τῆς ὁποίας ρυτιδοῦται κατὰ τὴν στιγμὴν ταύτην ὑπὸ τρομεροῦ βορείου ἀνέμου, ὅστις ἐμποδίζει τὴν ἀναπνοὴν καὶ ρίπτει κατὰ πρόσωπον ἡμῶν τὴν χιόνα. Περὶ τὴν λίμνην ὑπάρχει χωρίδιον, ἀλλ' οὐδαμοῦ ἐπὶ τῆς χιόνος φαίνεται ἴχνος ἀνθρώπινον· τὰ πάντα εἰσὶ κεκλεισμένα, οὐδεὶς κάτοικος φαίνεται. Τὸ χωρίον τῆς Tsinsendji μένει ἔρημον ἀπὸ τοῦ Δεκεμβρίου μέχρι τοῦ Μαρτίου. Ἀλλὰ πρέπει τέλος νὰ προγευματίσωμεν. Οἱ ἀνθρωποὶ μου συντρίβουσι τὰ παράθυρα οἰκίας τινός, εὐρίσκουσι ζωοτροφίας, ἀνάπτουσι πῦρ, προετοιμάζουσι τὸν καφὸν, καὶ τέλος εἰς τῶν φορειαφόρων μου ἀνακαλύπτει κατωκνημένην οἰκίαν, ἀφ' ἧς προμηθεύεται ὄρυζαν καὶ τέϊον. Ἐνῶ δὲ οἱ ἀνθρωποὶ μου προητοίμαζον τὸ πρόγευμα, περιήλθον τὰ περίχωρα μέχρι τοῦ ναοῦ τοῦ Gongen-Sama, κειμένου ἐπὶ τῆς κατωφερείας τοῦ ὄρους καὶ ὑπερκειμένου τῆς λίμνης. Δὲν ὑπάρχει ἐπιβλητικώτερον θέαμα τῆς ἀφώνου ταύτης ἐρημίας, μόλις ταραττομένης ὑπὸ τῆς κραυγῆς τῆς πυρραλλίδος. Οὐδεμία νῆσσα φαίνεται· φαίνεται ὅτι ὁ ἀνεμος ἀπομακρύνει αὐτὰς τῆς λίμνης. Ὁ ὑπηρέτης προητοίμασε τέλος τὸ πρόγευμα καὶ ἀφοῦ ἐφάγομεν κατεσπευσμένως ἀνεχωρήσαμεν. Ἐγκαίρως δ' ἀνεχωρήσαμεν ὅπως ἐπιστρέψωμεν, διότι ἔπρεπε νὰ κατέλθωμεν μικρὰν ἀτραπὸν ἧτις ἀπῆλθε σιβαρὸν πόδα, καὶ καλοὺς ὀφθαλμοὺς ὅπως ἐπισκεφθῶμεν τὸν

καταρράκτην τῆς Kongentakī, τούτέστι τὴν πτώσιν τῶν ὑδάτων τῆς λίμνης ἐντὸς τοῦ Nikkogawa, καὶ τὸ ὕψος τοῦ καταρράκτου τούτου δὲν ἠδυνήθηεν νὰ μετρήσω, διότι τὸ ὕδωρ βυθίζεται ἐντὸς ἀπροσίτου βαράθρου. Ὁ ὁδηγός μου μοὶ λέγει νὰ κατακλιθῶ ὅπως ἴδω ὅσον δύναμαι ἀπωτέρω. Ἐπιστρέφοντες διὰ τῆς αὐτῆς ὁδοῦ, καταμετροῦμεν διὰ τῶν ὀφθαλμῶν τὰ φυσικὰ ταῦτα τείχη, τὰς χαράδρας ταύτας εἰς ἃς εὐρίσκεται πληθὺς μαγνητῶν, ἐπὶ τῶν ὁποίων δύναται τις νὰ ἀναρτήσῃ τὴν μίχαιράν του. Πανταχοῦ ἔνθα τὸ ἔδαφος εἶναι ὁμαλώτερον, οἱ φορειαφόροι τρέχουσι, διότι ἡ ἡμέρα κλίνει, καὶ μεγίστη ἐρυθρᾶ σελήνη ἀνατέλλει ἐπὶ τοῦ ὀρίζοντος.

Ὅποιοι ἄνδρες παραδείγματος χάριν οἱ φορειαφόροι οὗτοι! Εἶχον τρεῖς, καὶ ὁ εἷς τούτων ἀνεπαύετο καὶ ἀντικαθίστα τοὺς ἄλλους ἀλληλοδιαδόχως. Ὄδοιπόρησαν δέκα λέυγας ἐπὶ κακῆς ὁδοῦ, διακινδυνεύοντες νὰ πέσωσι κατὰ τὴν ἀνάβασιν, νὰ συντρίψωσι τὰ ὅσῃ κατὰ τὴν κατάβασιν, γυμνοποδες, ὅτε μὲν πλήρεις ἰδρωτός, ὅτε δὲ ῥιγῶντες· καὶ ἀντὶ τοῦ μεγίστου τούτου κόπου μοὶ ζητοῦσι μόνον δέκα φράγκων πληρωμὴν καὶ οἱ τρεῖς ὁμοῦ. Δίδω αὐτοῖς 15 φράγκα πρὸς μεγάλην αὐτῶν ἐκπληξιν· διὰ τούτων θὰ τραφῶσιν ἐπὶ ἓνα μῆνα. Ὀλίγας ἔχοντες ἀνάγκας, δυνάμενοι νὰ ἐπαρκῶσιν εἰς αὐτάς, εὐχαριστημένοι, περιχαρεῖς μάλιστα, παριστῶσι βεβαίως ὑπὸ τὴν τραχύτητα τοῦ προσώπου τὴν ὑγιεσέραν μερίδα τοῦ Ἰαπωνικοῦ Ἔθνους. Ἡ εὐγένεια τῶν τρόπων ἐν τούτοις ἀνευρίσκεται καὶ μέχρι τῆς τάξεως ταύτης. Οὐδεμία ἠγέρθη συζήτησις μεταξὺ αὐτῶν κατὰ τὴν στιγμὴν τῆς μεταλλαγῆς· ἂν ὁ ἀναπληρωτὴς ἠπατάτο προσφερόμενος νὰ ἀντικαταστήσῃ τὸν πρὸς τὰ ἔμπροσ, ἐνῶ ἔπρεπε νὰ ἀντικαταστήσῃ τὸν πρὸς τὰ ὀπισθεν, ἡ ἀπλῆ φράσις ἀδὲν εἶναι ἡ σειρά μου τὸν προειδοποιεῖ, συνοδευομένη ὑπὸ καγχασμοῦ, διότι ὁ γέλως εἶναι λίαν συνήθως τοῖς Ἰαπωνοῖς. Καθ' ὁδὸν ἀδύνατον νὰ ἀπαντήσητε τινὰ ὅστις νὰ μὴ σᾶς χαιρετίσῃ εὐγενῶς, καὶ νὰ μὴ ἦ πρόθυμος νὰ προσφέρῃ ὑμῖν πλείστας ἐκδουλεύσεις. Ἐὰν εἰσέλθητε, σᾶς ὑποδέχονται καλῶς· ἐὰν ἀναχωρεῖτε, σᾶς ἀποχαιρετῶσι φιλικῶς· οὐδέποτε συμβαίνει ῥῆξις μεταξὺ αὐτῶν· οὐδέποτε ποιοῦσι βιβίας χειρονομίας.

Τὴν ἐπομένην ἡμέραν ἐξῆλθον μετὰ κυνηγῶν φίλων μου πρὸς θήραν. Ἦτο συμπεφωνημένον ὅτι ἂν ἐφόνευον ἔλαφον ἢ ἄλλο ζῶον, ὄφειλον νὰ τὸ παραχωρήσω αὐτοῖς, ἢ νὰ τοῖς τὸ πληρώσω, ἂν ἐπε-

θύμουν νὰ τὸ κρατήσω. Ἄλλ' αἱ ἔλαφοι ἄς ἐνόμιζον εἰς δύο λευγῶν ἀπόστασιν, ἦσαν ἐτι ἀπωτέρω, καὶ ἐπομένως ἔπρεπε νὰ κατακλιθῶ εἰς τὸ ὑπαιθρον ἂν μετέβαινον ἐκεῖ· ὁμολογῶ λοιπὸν ὅτι περιωρίσθην εἰς τὴν θήραν τῶν Φασιανῶν.

Οἱ κυνηγοὶ ἐν Ἰαπωνίᾳ θηρεύουσι τὴν ἄρκτον, τὸν ἀγριόχοιρον, καὶ τὴν ἔλαφον κατὰ προτίμησιν. Ὀπλισμένοι μὲ ἀρχαῖα ὄπλα προκαλοῦντα τὸν γέλωτα, σπανίως ἀποτυγχάνουσι. Τὰ κυνηγετικὰ αὐτῶν ὑποδήματα εἶναι ἐκ δέρματος δορκάδος, χονδροειδῶς ἐπέχειρασμένοι, καὶ οὐτινος τὸ τριχωτὸν μέρος εἶναι ἐστραμμένον ἐσωτερικῶς. Τὰ ὑποδήματα ταῦτα φοροῦσι μόνον ὅταν ἦναι ὑγρὰ, διότι τότε λαμβάνουσι τὸ σχῆμα τοῦ ποδός· καὶ ὅταν θέλωσι νὰ τὰ ἀφαιρέσωσιν ἐκ τῶν ποδῶν αὐτῶν, πρέπει νὰ τὰ βρέξωσιν ἐπίσης. Τὰ ὑποδήματα ταῦτα φέρουσι κάτωθεν σιδηρᾶς ἀγκύλας ἐφ' ὧν στηρίζονται ἐπὶ τῶν ὀλισθηρῶν κατωφερειῶν. Οἱ κυνηγοὶ 5—6 τὸν ἀριθμὸν ἀναχωροῦσι λίαν πρῶτ' καὶ ἐνεδρεύουσι εἰς τὰ μέρη, δι' ὧν γνωρίζουσιν ὅτι διαβαίνουσι συνήθως τὰ ἄγρια ζῶα, ἐνθα φονεύουσιν αὐτά.

Πρὸ τῆς ἀναχωρήσεώς μου ἐκ Nikko, ἐπισκέπτομαι τελευταῖον τοὺς ναοὺς καὶ τοὺς τάφους τῆς Tokungawa. ὦ! ἐνταῦθα εἰς τὸ βάθος τῆς ἐρημίας ταύτης, ἐνώπιον τῶν μνημείων τούτων, ἀάτινα φαίνονται, ὡς λέγει ὁ Bossuet, φέρονται μέχρι οὐρανοῦ τὸ μεγαλοπρεπὲς τεκμήριον τῆς μηδαμινότητος ἡμῶν, ἀναγκάζεται τις νὰ κλίνη τὴν κεφαλὴν καὶ νὰ σκεφθῇ περὶ τῆς ματαιότητος τῆς ἀνθρωπίνης εἰμαρμένης! Τὴν 6ην Ἰανουαρίου ἀποχαιρετῶ τὰ πάντα, καὶ ἡ μικρὰ ἡμῶν συνοδεία φέρουσα τὰς εὐχὰς τῶν κατοίκων, ἀπομακρύνεται τῆς Nikko· διερχόμεθα τὰς μεγαλοπρεπεῖς δενδροστοιχίας τῶν Segnis, αἵτινες κατέχουσι μῆκος εἴκοσι δύο λευγῶν ἀνευ διακοπῆς. Τὰ γιγάντεια ταῦτα δένδρα συνενούμενα καὶ συνδέοντα τοὺς κλάδους αὐτῶν κατὰ τὴν κορυφήν, ἀποτελοῦσι θόλον χλοερὸν συνεχῆ καὶ ἀδιάκοπον. Νομίζω ὅτι οὐδὲν ὑπάρχει ἐν τῷ κόσμῳ ὅπερ νὰ δύναται νὰ συγκριθῇ πρὸς τὴν δενδροστοιχίαν ταύτην. Τὸν μεγαλοπρεπῆ τοῦτον θόλον διερχόμενοι οἱ ἀρχαῖοι Ταϊcouns, ἐπορεύοντο εἰς Nikko ὅπως προσφέρωσι θυσίαν εἰς τὰς σκιὰς τῶν προγόνων των. Τὴν αὐτὴν ὁδὸν ἀκολουθοῦσιν οἱ προσκυνηταὶ οἱ σωρηδὸν ἀπερχόμενοι κατὰ τὸ θέρος εἰς τὰ νεκροταφεῖα τῆς Nikko. Ἀνεπαίσθητος κατωφέρεια προερχομένη ἐκ τῆς φυσικῆς διατάξεως

τοῦ ἐδάφους, σὰς φέρει ἀπὸ 700—800 μέτρων ὕψους εἰς τὴν πεδιάδα.

Ἡ ὁδὸς ἦν διερχόμεθα εἶναι πλήρης ὁδοιπόρων προσφέρουσα εἰς τὸν ὁδοιπόρον θέαμα ποικίλον. Οἱ πλεῖστοι ὁδοιποροῦσι πεζαί· εἶναι ὁ μᾶλλον ἐν χρήσει τρόπος τοῦ ὁδοιπορεῖν, ὁ ἥττον δαπανηρὸς, καὶ σχετικῶς πρὸς τὴν κατάστασιν τῶν ὁδῶν ὁ καταλληλότερος. Οἱ Ἰαπωνοὶ εἶναι καλοὶ ὁδοιπόροι· ὁ γέρον καὶ ἡ γυνὴ ὁδοιποροῦσιν ὡς ἔγγιστα δέκα λεύγας καθ' ἑκάστην. Συνεχῶς ἀπαντᾷ τις ὀλόκληρον οὐλαμὸν ὁδοιπόρων, ὧν ἕκαστος φέρει ἐπ' ὤμων δέμα, καὶ τὴν ῥάβδον ἀνὰ χεῖρας· αἱ δὲ γυναῖκες φέρουσαι περικνημίδας ἐκ μετάξης ὅπερ εἶναι σημεῖον ὁδοιπορίας, ἔχουσιν ἐπὶ τῆς ῥάχews τὰ βρέφη των. Προχωροῦσιν εὐθύμως, τρώγοντες τετράκις τῆς ἡμέρας, δέκα λεύγας, καὶ ἐπιχειροῦσι πορείαν πολλῶν ἑκατοντάδων λευγῶν. Ἡ ἀπόστασις εἶναι μακρὰ, ἀλλ' ἡ δαπάνη μικρὰ· ἄλλως τε ἡ ὁδοιπορία εἶναι διασκεδαστικὴ· βλέπει τις ξένους τόπους, γίνεται πανταχοῦ δεκτὸς ἐγκαρδίως, καὶ εὐρίσκει τὰ αὐτὰ ἔθιμα. Εἰς Ishibashi, ἐνθα κατακλίνομαι, συναντῶ οἰκογένειαν ὁδοιποροῦσαν οὕτω καὶ πορευομένην 80 λεύγας μακρὰν τῆς Yeddo εἰς Sendai, ὅπου θὰ φθάσῃ μετὰ 8—10 ἡμέρας, καὶ ἀφ' οὗ θὰ ἐπανέλθῃ ὁμοίως. Φθάνω ὅτε ἡ νέα μήτηρ, ὁ πάππος, ὁ ἔγγαμος υἱὸς αὐτοῦ καὶ καλὴ τις γυνὴ με κόμην ὑπόλευκον, εἶναι ἐντὸς τοῦ λουτροῦ ὁμοῦ εἰς αἶθουσαν ἀνοικτὴν πρὸς πάντας τοὺς ἐρχομένους· ἡ παρουσία μου οὐδόλως ἐνοχλεῖ αὐτοὺς, ἐννοεῖται. Ἀνταλλάσσομεν πληροφορίας ἐπὶ τῆς ἀντιθέτου ὁδοῦ ἣν πρόκειται νὰ ἀκολουθήσωμεν τὴν ἐπαύριον. Ἀναχωροῦντες εὐχόμεθα ἀλλήλοις καλὸν κατευόδιον, καὶ δίδω εἰς τὴν νέαν γυναῖκα, φέρουσαν ἐπὶ τῆς ῥάχews τὸ τέκνον τῆς, τὰ τραγήματά μου, ἅτινα αὕτη εὐρίσκει ἐξαίρετα.

Ἡ ὁδὸς κατέρχεται μέχρι τοῦ Tonégawa, διὰ τῆς ἀτελευτήτου σχεδὸν κατωφερείας ἀπὸ τῶν ὑψωμάτων τοῦ Tsinsendji. Ἐνίοτε ἡ ὁδὸς κλείεται ὑπὸ πόλεως ὀχυρωμένης, ὡς π. χ. ὑπὸ τῆς Utsonomia. Ὑπάρχει ἐν Ἰαπωνίᾳ εὐκολία τοῦ ὁδοιπορεῖν καὶ αὕτη εἶναι ἡ ἐξῆς. Εἰς πάσας τὰς μεγάλας κωμοπόλεις εἰς ἀπόστασιν πέντε λευγῶν, εὐρίσκει τις τὰ μέσα πρὸς ὁδοιπορίαν, ἅτινα δύναται νὰ χορηγήσῃ ὁ τόπος, εἰς πρώτην ἀπαίτησιν τοῦ περιηγητοῦ. Κατὰ διαστήματα ὑπάρχει γραφεῖον ἐν ᾧ ὁ προϊστάμενος ἀξιωματικὸς ἐπιβάλλει εἰς τοὺς κατοίκους τῶν πέριξ καταναγκαστικῶς τὴν προμήθειαν ἵππων

εἴτε οἰωνδήποτε μέσων τῆς μεταφορᾶς, δι' ἃ ἄλλως τε πληρώνονται καλῶς. Ζητεῖτε π. χ. Djinrikichia, Kango, (ἄμαξα συρομένη ὑπὸ ἀνθρώπων), ἵππον, ἢ Minsogo (ἄχθοφόρος ἔλκων τὴν ἄμαξαν ἀντὶ ἵππων), ἀμέσως ἔχετε αὐτὰ, ἀρκεῖ νὰ προπληρώσητε εἰς τὸν ἀξιωματικὸν ποσὸν προσδιωριζόμενον ὑπὸ τιμολογίου ἀμεταβλήτου. Ἡ ὑπηρεσία αὕτη ἐκτελεῖται κάλλιστα. Δύναται τις νὰ ἐμπιστευθῇ δέματα καὶ κιβώτια, διότι διὰ τοῦ εἶδους τούτου τῆς μεταφορᾶς, καλουμένου rikun-Kaichia, ἐκτελοῦνται καθήκοντα διευθύνσεως δημοσίων ἄμαξῶν ἐν δέμα ἀποστελλόμενον οὕτω ἀπὸ Yeddo, δύναται νὰ φθάσῃ εἰς Nangasaki· εἶναι ζήτημα χρόνου. Ἐν Ἰαπωνίᾳ τὸ πᾶν φθάνει . . . ἀλλὰ βραδέως.

Εἰς Kiriachi, διέδημεν τὸν Tonégawa. Ὁ ποταμὸς οὗτος κατὰ τὴν στιγμήν ταύτην ἔχει ὀλίγον ὕδωρ· ἀλλὰ κατὰ τὴν ἀνοιξιν πᾶσα ἡ κοίτη αὐτοῦ, ἔχουσα πλάτος 500 μέτρων, πληροῦται ὀρητικῶν ὑδάτων. Τὸ αὐτὸ συμβαίνει διὰ πάντας τοὺς ποταμούς τῆς Ἰαπωνίας οἵτινες τὸ θέρος καὶ τὸν χειμῶνα στεροῦνται ὕδατος, ἐνῶ κατὰ τὴν ἀνοιξιν καὶ τὸ φθινόπωρον πλημμυροῦσι τὰ πέριξ αὐτῶν.

Ἀπὸ τοῦ ποταμοῦ Tonégawa ὃν διέδημεν ἐπὶ πορθμείου, ἡ ὁδὸς μεταβάλλει θέαν. Εἶναι κτιστὴ ὁδὸς διερχομένη τοὺς ὄρυζάνας. Ὅπισθεν ἡμῶν φαίνονται τὰ ὄρη τῆς Nikko βυθιζόμενα ἐντος τῶν ἀκτίνων τοῦ δύνοντος ἡλίου· πρὸς νότον τὸ ὄρος Fusiyama, καὶ πρὸς ἀνατολὰς τὸ Asamayama, ἐγείρουσι τὰς κορυφὰς αὐτῶν πλήρεις φωτεινῆς ὁμίχλης. Αἰσθάνομαι ὅτι εὐρίσκομαι εἰς τὰ περίχωρα τῆς Yeddo, καὶ ἐξ ἄλλων, ἀλλὰ καὶ ἐκ τοῦ πανούργου ὕφους τῶν διερχομένων καὶ τῶν κραυγῶν τῶν παιδίων.

Ἦδη πάντες οἱ κάτοικοι ἀποκαλοῦσι τὸν κύνα μου Comir (1). Ὁ πολιτισμὸς κατέκλυσε τὴν Saté· ἐν αὐτῇ ὑπάρχουσιν ἐμπορικαὶ πανηγύρεις, τρόφιμα παντὸς εἶδους, λυχνίαι, λαιμοδέται ἐξ ἐρυθρᾶς μετάξης, καὶ περισκελίδες ἐκ λευκοῦ βάμβακος. Ἡ ξενοδόχος μὲ χαιρετᾷ διὰ τῆς λέξεως morning (good morning, τούτέστι καλημέρα) εἰς ἣν ἀπαντῶ, ὡς προσβεβλημένος, ὅτι ἐννοῶ μόνον τὴν Ἰαπωνικὴν γλῶσσαν. Ὅποια διαφορὰ μεταξὺ τούτων καὶ τῶν χρη-

(1) Come here (ἔλα 'δῶ). Οἱ Ἰαπωνοὶ εἶναι πεπεισμένοι εἰς ἀπόστασιν 30 λευγῶν ἀπὸ τῆς Yeddo, ὅτι αἱ λέξεις αὗται σημαίνουσι παρ' Εὐρωπαϊαίς, «Κύων».

στῶν ὄρεινῶν τῆς Nikko! Περί τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου, συναντῶμεν συνοδείαν ἐπομένην φερέτρῳ ἐκ λευκοῦ ξύλου, ὃπερ ἔφερον ἐπὶ τῶν ὤμων δύο Minsogos μετὰ πλακουντίων ἐξ ἀλεύρου, ὀρίζης, καὶ ἀγγείων πεπληρωμένων ἐλαίου. Ἦτο τεθνεὺς κομιζόμενος εἰς τὸ νεκροταφεῖον.

Τὴν 8 Ἰανουαρίου εἰσηρχόμην εἰς Yeddo διὰ τοῦ προαστείου Sengi. Ἡ πόλις ἦτον εἰσέτι σημαιοστόλιστος πρὸς τιμὴν τῆς πρώτης τοῦ ἔτους. Αἱ νέαι καὶ τὰ παιδιά ἐπαιζον, καὶ τινα περιέπλεκον τοὺς διαβάτας εἰς τὰ στεφανωτὰ αὐτῶν. Ἡ ἐντύπωσις ἦν ἀποφέρω ἐκ τῆς μικρᾶς ταύτης περιουσίας τῶν 150 λευγῶν, εἶναι ἡ αὐτὴ μὲ τὴν τῶν προηγουμένων περιηγήσεών μου. Ὁ λαὸς οὗτος ἔχει ἰδιαιτέρον πολιτισμὸν, ἀπέχοντα κατὰ πολὺ τοῦ ἡμετέρου βεβαίως, λίαν κατωτέρου ἀναντιρρήτως, ἀλλ' ἐν τούτοις ἐντελεστάτου καὶ λογικωτάτου. Εἶναι εὐτυχής. Ἡ μεθ' ἡμῶν συνάφεια, τὰ ἦθη, αἱ μηχαναὶ ἡμῶν, ἅτινα διεγείρουσι παρ' αὐτῶ ἐπιθυμίας ἀφ' ὧν διατελεῖ προφυλαγμένος ἕνεκα τῆς ἀγνοίας, μέλλουσιν ἄρα γε νὰ φέρωσιν αὐτῶ στοιχεῖον τι εὐδαιμονίας περιπλέον; Τοῦτο εἶναι μέγα ζήτημα ὃπερ τὸ μέλλον μόνον δύναται νὰ λύσῃ! Ἡ εἰλικρινῆς καὶ ἀφιλοκερδῆς εὐχὴ πάντων τῶν ἀληθῶν φίλων τῆς Ἰαπωνίας, ἐκείνων τούτέστι οἵτινες δὲν ἔχουσιν οὔτε ὑφάσματα, οὔτε μηχανὰς νὰ τῷ πωλήσωσι, εἶναι ὅπως ἴδωσιν αὐτὸν, μὴ ὑποταχθέντα εἰς τὴν δουλικὴν ἀπομίμησιν τοῦ δυτικοῦ πολιτισμοῦ, ἀλλὰ λαμβάνοντα ὡς ἀφετηρίαν τὰ ἐγχώρια ἔθιμα, νὰ ἐπιφέρῃ βελτιώσεις χωρὶς νὰ μεταβάλλῃ, νὰ κατασκευάσῃ ὁδοὺς, διώρυγας, γεφύρας, νὰ τελειοποιήσῃ τὴν γεωργίαν του, νὰ συμπληρώσῃ τὴν νομοθεσίαν του, ἀλλὰ νὰ διατηρήσῃ πρὸ πάντων τὴν αὐτονομίαν καὶ τὴν ἀνεξαρτησίαν τῆς ἐνεργείας του. (1) Ἦδυνήθην νὰ σπουδάσω ἐκ τοῦ πλησίον τὴν γυναῖκα ἐν τῇ Ἰαπωνικῇ οἰκογενεῖᾳ, καὶ εὖρον αὐτὴν εἰς ἀνωτέραν θέσιν εἰς τὰ ὄρεινὰ μέρη παρὰ εἰς τὰς πόλεις. Αἱ ἐργασίαι τῆς ὁμοιάουσι πρὸς τὰς τῆς χωρικῆς ἐν Εὐρώπῃ· ἐπὶ

(1) Εἶθε αἱ ὑπὸ τοῦ κ. George Bousquet πρὸς τοὺς Ἰαπωνοὺς ἀποτεινόμεναι αὐταὶ εὐχαὶ νὰ εὖρωσιν ἡχῶ καὶ εἰς τὰς ἡμετέρας καρδίας, καὶ νὰ ἐννοηθῶσι κατὰ γράμμα καὶ πνεῦμα ὑπὸ τῶν κατοίκων τῆς ἐλευθέρας Ἑλλάδος! Σ. Σ. Μ.

παντός πράγματος συμβουλευόνται αὐτήν· αὕτη δὲν συμμερίζετα' μετ' ἄλλης γυναικὸς τὴν συζυγικὴν οἰκίαν· αὕτη ἀνατρέφει τὰ τέκνα της, καὶ μεταχειρίζονται αὐτήν μετὰ πραότητος. Ἐν βραχυλογίᾳ, ὑπὸ τὴν σκέπην τῆς εὐγενοῦς συμπεριφορᾶς, πόσα ἔθνη δὲν δίδουσιν εἰς τὴν γυναῖκα θέσιν ὑψηλοτέραν εἰς τὴν κοινωνικὴν ἱεραρχίαν!

Ἐγράφη ἐν Yeddo τῆς Ἰαπωνίας τὴν 2 Φεβρουαρίου 1874.

GEORGES BOUSQUET.

ΟΛΟΙΠΟΡΙΚΑΙ ΑΝΑΜΝΗΣΕΙΣ ΕΝ ΑΜΕΡΙΚῃ.

Ἡ Νέα Ἰόρκη καὶ ἡ Ἀμερικανικὴ κοινωνία.

Κατὰ τὸ 1609 ὁ Henry Hudson, Ἄγγλος θαλασσοπόρος εἰς τὴν Ὀλλανδικὴν ὑπηρεσίαν, ἀναζητῶν τὸ περιφημον Βορειοδυτικὸν στενὸν, δι' οὗ ἠδύνατό τις νὰ μεταβῆ κατ' εὐθείαν ἐξ Ἀμερικῆς εἰς τὰς Ἰνδίας, ἀνεκάλυψεν εἰς τὴν 40° 30' πλάτους τὸν μέγαν ποτᾶμόν τὸν φέροντα τὸ ὄνομά του. Πέντε ἔτη μετὰ ταῦτα, οἱ Ὀλλανδοὶ ἱδρυσον ἐπὶ τῶν ὄχθων τοῦ ποταμοῦ 2,300 χιλιομέτρα ἀπὸ τοῦ στομίου του, ἀποικίαν, μέλλουσαν νὰ καταστῇ στρατιωτικὸς καὶ ἐμπορικὸς σταθμὸς συγχρόνως, τοῦτέστι τὴν Fort Orange. Παρὰ τὸ στόμιον τοῦ Οὐδσῶνος ποταμοῦ, ἐπὶ τῆς νήσου Manhattan, ἦν ἠγόρασαν παρὰ τῶν Ἰνδῶν, ἱδρυσαν λιμένα ἐμπορικὸν τὸν ὁποῖον ὠνόμασαν Nieuw-Amsterdam. Οἱ Ἄγγλοι, γείτονες τῶν Ὀλλανδῶν ἐν Ἀμερικῃ, προσέβλεψαν μετὰ δυσπιστίας εἰς τὰς ἀποικίας ταύτας. Ἐπειδὴ δὲ οὐδὲν ὄριον ὄρισμένον ἐχώριζε τοὺς δύο ἀντιζήλους λαοὺς, ἡ πάλη δὲν ἐμελλε νὰ βραδύνη μεταξὺ αὐτῶν. Κατὰ τὸ 1664, οἱ Ἄγγλοι, εὐρόντες πρόφασιν τινα, κατέλαβον τὰς ὑπὸ τὸ ὄνομα Νέα Ὀλλανδία κτήσεις τῶν Ὀλλανδῶν, τὰς ἀπώλεσαν χρόνον τινα κατόπιν, καὶ τέλος, κατὰ τὸ 1674, τὰς ἀνέκτησαν διὰ παντός. Ἡ Nieuw Amsterdam μετωνομάσθη New-York, καὶ τὸ Fort Orange, Albany.

Τὰ ἐξήκοντα ἔτη τῆς Ὀλλανδικῆς δυναστείας, ἀποτελοῦσι τοὺς καλουμένους ἡρωϊκοὺς, χρόνους τῆς Νέας Ἰόρκης· ὁ Washington Irving ἐξύμνησε τὴν ἐποχὴν ταύτην εἰς βιβλίον καλούμενον «Ἱστορία τῆς Νέας Ἰόρκης ἀπὸ τῆς ἀρχῆς τοῦ κόσμου μέχρι τοῦ τέλους τῆς Ὀλλανδικῆς δυναστείας» ὑπὸ Diedrich Knickerbocker. Τὸ ὄνομα Knickerbocker, ὅπερ δίδει εἰς τὸν ὑποτιθέμενον συγγραφέα τῆς διηγήσεως ταύτης, χρησιμεύει νὰ ὑποδεικνύη τοὺς ἀπογόνους τῶν ἀρχαίων Ὀλλανδῶν ἀποίκων εἰς τὰς Ἠνωμένας πολιτείας. Τὸ ὄνομα τοῦτο, οὐτινος οὐδὲν λεξικὸν ποιεῖται μνεῖαν, καὶ οὐτινος τὴν

ἐτυμολογίαν δὲν γνωρίζουσιν εἰσέτι, φαίνεται ὅτι ἦτον ἀρχικῶς τὸ διδόμενον εἰς τὰς βραχείας περισκελίδας ἃς ἔφερον οἱ πρῶτοι ἀποικοί. Ἡ γελοιογραφία παριστᾷ ἐτι καὶ σήμερον ἐν Ἀμερικῇ τὸ μυθῶδες πρόσωπον τοῦ Knickerbocker, τοῦ πρώτου Ὀλλανδοῦ ἀποίκου, μὲ περισκελίδα φθάνουσαν μέχρι τῶν γονάτων, ὑποδήματα μετὰ πόρπης, πρόθετον κόμην κρεμαμένην ἐν εἶδει οὐράς, καὶ τὸν πατροπαράδοτον στρατιωτικὸν πῖλον.

Καθ' ὃν χρόνον διετέλει ὑπὸ τοῦς Ὀλλανδοῦς, ἡ νῆσος Manhattan, περιεῖχεν μόλις ἑκατοντάδα τολμηρῶν ἐμπόρων οἵτινες μετὰ τῶν Mohawcs καὶ Mohicans, Ἰνδικῶν ἐθνῶν, ἔκαμνον τὸ ἐμπόριον τῶν σισυρῶν (γουναρικῶν), καὶ πρὸ πάντων τῶν δερμάτων τοῦ κάστορος. Οἱ ἐπὶ τούτῳ ἐγκαταστήμενοι εἰς Fort-Orange, καὶ Νέον Ἀμστελοδάμον ἐμποροί, ἀντήλασσον τὰ δέρματα ταῦτα ἀντὶ ὄπλων, πολεμοφοδίων, καὶ οἴνοπνεύματος, καὶ τὰ ἀπέστειλλον εἰς τὰς Κάτω Χώρας. Εἰς ἀνάλλαγμα, ἡ Ὀλλανδία ἀπέστελλεν εἰς τὸ ἀπόκεντρον τοῦτο μέρος τοῦ Νέου Κόσμου, τρόφιμα, ποτὰ, καὶ ἄνδρας. Ἐρχισαν μετὰ μικρὸν καλλιεργοῦντες τὸν καπνὸν, τὰ ὄσπρια, τὸν σῖτον, ἐδόθησαν εἰς τὴν κτηνοτροφίαν, καὶ ἤλθον τὸν σῖτον εἰς τοῦς ἀνεμομύλους οὓς ἤγειρον ἐπὶ τῶν φυσικῶν ὑψωμάτων τοῦ Νέου Ἀμστελοδάμου. Διοικηταί, στελλόμενοι ἐξ Εὐρώπης ἢ διοριζόμενοι ὑπὸ τῶν ἀποίκων, διώκουν τὴν μικρὰν ἀποικίαν. Φρούριον, οὔτινος φαίνονται εἰσέτι τὰ ἴχνη, προήσπιζε τὸ στόμιον τοῦ Οὐδσωνος· τὸ ἐσπέρας, ὅταν ἐσήμαινε τὸ ἀποχωρητήριον, οἱ κάτοικοι εἰσῆρχοντο εἰς τὰς οἰκίας των, καὶ ἐκοιμῶντο ἐν εἰρήνῃ ὀπισθεν τῶν ὄχυρωμάτων καὶ τῶν τειχῶν τῶν προασπιζόντων αὐτοὺς ἀπὸ αἰφνῆδίας ἐπιδρομῆς τῶν ἰθαγενῶν Ἰνδῶν. Διὰ πάντας τοὺς ἀποίκους ἐκείνους, ὁ χρόνος ἦτο μηδὲν, καὶ ὁ ἀληθὴς ἱστορικὸς τῶν ἀρχαίων ἐκείνων αἰώνων, λέγει ἡμῖν ὅτι, ἐλλείψει χρονομέτρων, ἐσημείωνον τὰς ὥρας διὰ τοῦ ποσοῦ τῶν καπνοσωλήνων ἃς ἐκάπνιζον.

Τὰ πατριαρχικὰ ταῦτα ἔθιμα μετέβλεν ἡ ἀγγλικὴ κυριαρχία. Ὁ ἀριθμὸς τῶν κατοίκων ἠῤῥησεν ἀπὸ ἑκατοντάδας τινὰς εἰς πολλὰς χιλιάδας, αἱ ἐργασίαι ἐπολλαπλασιάσθησαν ταχέως, καὶ τότε ἐδαμιοργήθη ἀγορὰ πρὸς ἀγοραπωλησίαν δούλων, καὶ τέλος ἤρχισαν τὴν ἐκδοσὶν ἐφημερίδος. Οἱ ἐφοπλισταί τῆς Νέας Ὑόρκης ἐφωδιάζον ἐξ ἀλεύρου καὶ τεταριχευμένων κρεάτων τὰς Ἀντίλλας νήσους, ἀφ' ὧν ἐλάμβανον ζάκχαριν καὶ καφέ. Ἐν τούτοις πολλὰ

ἄλλαι πόλεις ἐμπορικαὶ ἐν Ἀμερικῇ, εἶχον ἀνωτέραν ἐμπορικὴν κίνησιν τῆς Νέας Ὑόρκης. Κατὰ τὸν ὑπὲρ ἀνεξαρτησίας πόλεμον (1776) τῆς Ἀμερικῆς, ἡ Νέα Ὑόρκη διετέλεσε τὸ κέντρον τῶν δυνάμεων τῆς Ἀγγλίας μέχρι τέλους, καὶ μόνον κατὰ τὸ 1783, ὅτε ὑπεγράφη ἡ εἰρήνη, ἐγκαταλείφθη ὑπὸ τῶν Ἀγγλων. Δέκα ἐτη βραδύτερον ὁ πληθυσμὸς τῆς Νέας Ὑόρκης ἐγένετο διπλάσιος· εἶχε τότε 35,000 κατοίκων.

Ἡ αἰφνῆδία πρόοδος ἣν ἡ πόλις αὕτη ἔλαβεν ἀπὸ τοῦ τέλους τοῦ 18ου αἰῶνος οὐδέποτε ἀνεχαιτίσθη. Κατὰ τὸ 1807, τὸ πρῶτον ἀτμόπλοιον τοῦ κόσμου, τὸ τοῦ Φούλτωνος, καλούμενον Clermont, διέπλευσε τὰ ὕδατα τῆς πόλεως ταύτης, καὶ κατὰ τὴν πρώτην αὐτοῦ δοκιμὴν, ἀναπλέει ἀπὸ τοῦ New-York εἰς Albany, μεταφέρον ἐπιβάτας. Κατὰ τὸ 1825, συμπληροῦται ἡ περίφημος διῶρυξ τῆς Ἐγίῆ, καὶ οὕτω ἡ πόλις αὕτη τίθεται εἰς συγκοινωνίαν ἄμεσον, διὰ τοῦ Οὐδσωνος, μετὰ τῶν ἀπεράντων λιμνῶν τοῦ βορρᾶ, ἀληθῶν ἐσωτερικῶν θαλασσῶν, καὶ τῶν γονίμων δυτικῶν πεδιάδων πρὸς ἃς ἀρχίζουσι νὰ στέλλωσιν ἀποίκους. Μετ' ὀλίγον ἔρχονται οἱ σιδηρόδρομοι. Κατὰ τὸ 1831, ὁ μέγας σιδηρόδρομος τῆς Ἐγίῆ, διευθυόμενος πρὸς τοὺς αὐτοὺς τόπους πρὸς οὓς καὶ ἡ διῶρυξ, ἀποφασίζεται, καὶ χάρις εἰς τὰς δύο ταύτας οἰκονομικὰς ὁδοὺς, ὡς καὶ εἰς τὴν ἐξαιρετικὴν αὐτῆς ἐπὶ τοῦ Ὠκεανοῦ θέσιν, εἰς τὴν ὠραιοτήτα, τὴν ἀσφάλειαν, τὴν εὐρύτητα τοῦ λιμένος της καὶ τοῦ εἰς αὐτὴν ἐκβάλλοντος εὐρέως καὶ βαθέως ποταμοῦ, ἡ Νέα Ὑόρκη καθίσταται μετ' ὀλίγον ἀναντιρρήτως ἡ πρώτη πόλις τῆς Βορείου καὶ Νοτίου Ἀμερικῆς. Κατὰ τὸ 1842 ἐξασφαλίζει κατὰ παντὸς ἀπροόπτου τὴν ἀφθονίαν τῶν ποσίων αὐτῆς ὑδάτων. Οὕτω δὲ οὔτε αἱ πυρκαϊαί, οὔτε αἱ ἐπιδημίαι, οὔτε αἱ ἐνοπλοὶ ἐπαναστάσεις τῶν ὀδῶν αἵτινες καταλαμβάνουσιν αὐτὴν ἐνίοτε, δὲν ἠδυνήθησαν νὰ ἀναχαιτίσωσι διηνεκὴ πρόοδον. Τὰ δημόσια καὶ ἰδιωτικὰ αὐτῆς οἰκοδομήματα πολλαπλασιάζονται. Ἀπὸ ἐνὸς αἰῶνος, ὁ πληθυσμὸς τῆς καταπληκτικῆς ταύτης πόλεως διπλασιάζεται κατὰ εἰκοσαετίαν· σήμερον δ' ὑπερβαίνει τὸ ἑκατομμύριον.

Μόνον δύο λιμένες ὑπῆρχον εἰς τὸν κόσμον εἰς οὓς συγκεντροῦνται περισσότεραι ὑποθέσεις παρὰ εἰς τὸν τῆς Νέας Ὑόρκης· οὗτοι δ' εἰσὶν ὁ τοῦ Λονδίνου καὶ τοῦ Λιβερπούλ. Ἐν ῥιπῇ ὀφθαλμοῦ, ἡ Νέα Ὑόρκη συνεχέντρωσεν ἐν ἑαυτῇ μεγαλειότερον ἐμπόριον ἀπὸ

τὰς ἄνω εἰρημένας πόλεις, αἵτινες πρὸς στιγμήν διεφιλονείκησαν αὐτῇ τὴν ὑπεροχήν. Ἡ New-Orleans ἐκτισμένη εἰς τὰς ἐκβολὰς τοῦ Mississippi, ὁ Ἅγιος Φραγκίσκος, ἡ βασιλίς τοῦ Εἰρηνικοῦ, δὲν δύναται οὔτε νὰ σκεφθῶσιν ὅπως διαφιλονεικήσωσιν αὐτῇ ἐν τῷ μέλλοντι τὴν πρώτην τάξιν, πολὺ δ' ὀλιγώτερον ἐν τῇ Νοτίῳ Ἀμερικῇ, ἢ Rio-Janeiro καὶ Buenos-Ayres, αἵτινες κεῖνται ἐπίσης ἐπιτυχῶς, αἵτινες παράκεινται εἰς χώρας πλουσιωτέρας φυσικῶς, ἀλλ' εἰς ἃς οἱ ἄνθρωποι ἀναπτύσσουσιν ὀλιγώτεραν ἐνέργειαν καὶ τόλμην. Ἡ Νέα Ὑόρκη περιεβλήθη μάλιστα, ἐν στιγμήν νομίμου ὑπεροφίας, τὸν τίτλον «Αὐτοκρατορικὸν ἄστυ» (Empire-city) μέλλομεν νὰ ἴδωμεν ὅτι αὕτη εἶναι ἀξία τούτου ὑπὸ πολλὰς ἐπόψεις.

4.) Ἡ παλαιὰ Νέα Ὑόρκη.—Ἡ συνοικία τῶν ἐμπορικῶν ἐργασιῶν—Αἱ Ἐφημερίδες.

Ἐπάρχει περίεργον σχέδιον τῆς Νέας Ὑόρκης, φαίνεται δ' ἰχνογραφηθὲν 54 ἔτη μετὰ τὴν ἀγγλικὴν κατοχὴν, κατὰ τὸ 1728. Ἐπὶ τοῦ ἀρχαίου τούτου σχεδίου ἡ πόλις κατέχει ἤδη πᾶσαν τὴν ἄκραν τῆς νήσου Manhattan. Ἐν αὐτῇ φαίνεται δαιδαλὸς ὁδῶν διασταυρουμένων ἀτάκτως, καὶ φερουσῶν, τὰ πλεῖστα, ὀνόματα ἅτινα ἔχουσιν εἰσέτι μόνον τὰ βασιλικὰ ὀνόματα ἠλλάχθησαν βραδύτερον, συνεπεία τῆς Ἀμερικανικῆς ἐπαναστάσεως. Φρούριον κείμενον ἐπὶ τῆς ὄχθης προστατεύει τὸ ἄκρον τῆς προεξοχῆς, ἀλλὰ τὰ τεῖχη καὶ τὰ προχώματα τῶν Ὁλλανδῶν ἐξηφανίσθησαν. Ἐπὶ λοφίσκου κειμένου εἰς τὸ ἀντίθετον ἄκρον τῆς προεξοχῆς τῆς νήσου, ὑπάρχει ἀνεμόμυλος· περαιτέρω μεταξὺ ἄλλων, λειμῶν πρὸς τὸ μέρος τῆς μεγάλης ὁδοῦ τῆς πόλεως Boston. Ἐπὶ τῶν ὄχθων τῶν δύο ποταμῶν τῶν βρεχόντων τὴν νήσον Manhattan, τοῦτέστι τοῦ Οὐδσονος εἴτε βορείου ποταμοῦ καὶ τοῦ ἀνατολικοῦ, εἶναι σχεδιογραφημέναί αἱ προκυμαῖαι, αἱ ἀποθῆκαι τῆς διαμετακομίσεως, καὶ τὸ ναυπηγεῖον. Ἡ πόλις, ἢ περιέχουσα τότε 8000 κατοίκους, ἦτο διηρημένη εἰς ἕξ συνοικίας. Ἐν αὐτῇ ὑπῆρχον δέκα Ἑκκλησίαι ἐξ ὧν δύο Ὁλλανδικαί, ἢ συναγωγὴ τῶν Ἰουδαίων, καὶ ἡ «Γαλλικὴ Ἑκκλησία», ἢ

τῶν βαπτιστῶν, τῶν Κουακέρων, τῶν πρεσβυτεριανῶν, καὶ τῶν Λουθηρανῶν. Παραλείποντες πληθὺν ἄλλην οἰκοδομῶν, λέγομεν μόνον ὅτι ἐν τῷ σχεδίῳ ἡ Νέα Ὑόρκη ἐξιστορεῖται ἀκριβῶς τοιαύτη εἰς ἦτο πρὸ 150 ἔτων.

Τὸ φρούριον ἔνθα κατώκευ ὁ Διοικητὴς, καὶ ἔνθα ἦσαν τὰ ἐπαρχιακὰ γραφεῖα, καλεῖται σήμερον Castle Garden· μετασχηματισθὲν ἐντελῶς, χρησιμεύει μόνον εἰς εἰρηνικὰ ἔργα. Ἐνταῦθα ἀποβιβάζονται ἐπὶ τοῦ 1855 οἱ δυστυχεῖς μεταναστάται κατὰ χιλιάδας καθ' ἑκάστην, οἵτινες ἔρχονται ἀπὸ ὅλα τὰ μέρη τοῦ κόσμου νὰ ζητήσωσιν εἰς τὴν Ἀμερικὴν τὴν ἐλευθερίαν, τὴν ἀνεξαρτησίαν, καὶ τὴν εὐζαίαν ἣν τοῖς ἀρνεῖται ἡ πατρίς αὐτῶν. Ἀπὸ τοῦ φρουρίου φαίνεται ὁ ποταμὸς, ὅστις σχηματίζει ἀπέραντον ὄρμον ἔχοντα τὰ ὕδατα πάντοτε γαλήνια, καὶ τὸν ὁπίουον διασχίζουσι ἑκατοντάδες ἀτμοπλοίων, ἐκτεμπόντων ἀνὰ πᾶν δευτερόλεπτον ὄξυν συριγγμὸν, ἀναχωρούντων καὶ ἐπιστρεφόντων. Ἀδύνατον ὁ νεωστὶ ἀφικόμενος νὰ ἴδῃ λαμπρότερον θέαμα.

Ἀναβῶμεν τὴν ἐνώπιον ἡμῶν μεγάλην ὁδόν. Ἡ πληθὺς τῶν ἀμαξῶν, τῶν λεωφορείων, τῶν ἀμαξιδίων, τῶν συνωστιζομένων πανταχόθεν, καθιστᾷ τὴν προκυμαίαν ἀπρόσιτον εἰς τὸν πεζόν. Μετὰ δυσκολίας οὗτος δύναται νὰ διανείξῃ ὁδὸν κατὰ μῆκος τῶν πεζοδρομίων· οὐδαμοῦ κενὸν, οὐδ' αὐτὸ τὸ Λονδίνον τὸ τοσοῦτον θορυβῶδες, τοσοῦτον ἐργατικόν, δὲν δύναται νὰ παραβληθῇ πρὸς τὸ Broadway τῆς Νέας Ὑόρκης κατὰ τὴν κίνησιν καὶ τὰς ἐργασίας. Οὐδεμία γυνὴ φαίνεται εἰς τὸ σπεῦδον τοῦτο πλήθος. Τοῦτο διαρκεῖ ὀκτὼ ὥρας συνεχεῖς, καθ' ἑκάστην ἀδιακόπως, ἀπὸ τῆς 9ης ὥρας τῆς πρωῆας μέχρι τῆς 5ης τῆς ἐσπέρας, εἰς χῶρον ἀνώτερον τῶν τεσσάρων χιλιομέτρων ἀπὸ Batterie μέχρι Union-Square, καὶ ἐνταῦθα ἡ συνοικία τῶν ἐργασιῶν τελειώνει, καὶ ἡ πόλις ἄρχεται παριστῶσα γαληνωτέραν ὄψιν. Ὁ θόρυβος καὶ ἡ ἐργασία καταπαύει μόνον τὴν Κυριακὴν, ὅτε τὸ πᾶν κοιμᾶται, τὸ πᾶν ἡρεμεῖ ἐν τῇ μεγάλῃ πόλει, κατὰ τὰς ὑπαγορεύσεις τῆς παλαιᾶς Διαθήκης.

Στρέψωμεν τοὺς ὀφθαλμοὺς περὶ ἡμᾶς. Πανταχοῦ ὀρῶμεν καταστήματα ἐν οἷς αἱ τιμαὶ εἶναι ἐγγεγραμμέναι μὲ ἀριθμοὺς ἐνὸς ποδὸς μήκους. Γιγαντιαῖαι ἐπιγραφαὶ ἐπὶ τῶν καταστημάτων προσκαλοῦσι πανταχόθεν τοὺς διαβάτας· τινὲς αὐτῶν κρέμανται ἐπὶ σχοινίων τεταμένων ἀπὸ τῶν ἐκατέρωθεν τῆς ὁδοῦ παραθύρων

τῶν ἀνωτέρων πατωμάτων, κατὰ πλάτος, καλύπτουσαι αὐτὴν ὀλοσχεροῦς. Ἐν τῇ συνοικίᾳ ταύτῃ ἐν ἣ ἄλλοτε κατῴκει ὁ ἀριστοκρατικὸς κόσμος, εὐρίσκονται τὰ ἐμπορικὰ γραφεῖα, εἰς πάντα τὰ πατώματα. Εἰς τὰ ἰσόγεια τίθενται αἱ πραγματεῖαι. Ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον μεταχειρίζονται καὶ μετακινοῦσι τὰ δέματα τῶν ἐμπορευμάτων διὰ μηχανῶν εἰς τὸν τόπον τοῦτον, ἐν ᾧ ἡ ἐργασία πληρῶνεται τοσοῦτον ἀκριβῶς, καὶ ἔνθα ὁ πολίτης ἀπαρέσκεται νὰ ἐκτελῇ καθήκοντα ἀχθοφόρου.

Προχωροῦντες μεταδύνομεν εἰς Wall street, τὴν συνοικίαν τῶν τραπεζιτῶν. Ἡ ὁδὸς αὕτη, ἣτις ἐξέρχεται τῆς Broadway καὶ διευθύνεται πρὸς τὸν ἀνατολικὸν ποταμὸν, εἶναι, μετὰ τριῶν ἐτέρων παραλλήλων καὶ βραχυτέρων, τὸ κέντρον τῶν τραπεζιτικῶν ἐργασιῶν.

Εἶναι ὡς ἡ ὁδὸς Lombard Street ἐν Λονδίῳ, καὶ ἐν ἣ ὑπάρχει κινήσις ἔτι μεγαλειτέρα. Τὸ μικρὸν τοῦτο σημεῖον τῆς ἀπεράντου πόλεως, μόλις ὄρατὸν ἐπὶ σχεδιογραφήματος, εἶναι τὸ μέρος ἐν ᾧ ὑπογράφονται καὶ εἰσπράττονται καθ' ἑκάστην χιλιάδες συναλλαγμάτων, ὧν ὅλος ὁ κόσμος γινώσκει τὴν ὑπογραφὴν, καὶ ἔνθα ἐκκαθαρίζονται, ἐντὸς γραφείου ἀντεξοφλήσεως εἴτε συμψηφισμοῦ τῶν χρεῶν (clearing house), αἱ γενόμεναι ἐν τῇ ἀγορᾷ πράξεις ὧν ἡ ἀξία ἀνέρχεται κατ' ἔτος εἰς 170, δυσσεκατομμύρια φράγκων. Ἐξήκοντα τραπεζικὰ καταστήματα ἀνταλλάττουσιν ἐκεῖ καθ' ἑκάστην τὰ συναλλάγματα αὐτῶν, καὶ κατορθοῦσι νὰ πληρῶνωσιν αὐτὰ σχεδὸν χωρὶς χρήματα, μόνον διὰ μεταφορᾶς τῶν δανείων τῶν προερχομένων φυσικῶς ἐκ τῶν ἐμπορικῶν αὐτῶν σχέσεων. Κατὰ τὸν τρόπον τοῦτον ἤρκεσαν 5 δυσσεκατομμύρια μετρητὰ πρὸς πληρωμὴν τῶν 170 δυσσεκατ. διὰ τοῦ συμψηφισμοῦ, εἴτε 1 διὰ 34. Τὴν εὐφυᾶ ταύτην ἐφεύρεσιν τοῦ συμψηφισμοῦ, παρέλαβεν ἡ ἀγορὰ τῆς Νέας Ἰόρκης ἐκ τῆς ἀγορᾶς τοῦ Λονδίνου, καὶ ἤρξατο ἐφαρμόζουσα αὐτὴν μόνον ἀπὸ τοῦ 1853. Ἐν τούτοις οἱ Παρίσιοι δυσκολεύονται νὰ τὴν εἰσάξωσιν εἰς τὰς συναλλαγὰς, καίτοι ἡ πόλις αὕτη κατέχει τὴν πρῶτην ἐν γένει θέσιν ἐν τῷ κόσμῳ.